

Forskningsbasert evaluering av modeller for tilskudd til utstyr i fag- og yrkesopplæringen

Statusrapport utarbeidet for Utdanningsdirektoratet

Mai 2022

Om Oslo Economics

Oslo Economics utreder samfunnsfaglige problemstillinger og gir råd til bedrifter, myndigheter og organisasjoner. Våre analyser kan være et beslutningsgrunnlag for myndighetene, et informasjonsgrunnlag i rettslige prosesser, eller et grunnlag for organisasjoner som ønsker å påvirke sine rammebetingelser. Vi forstår problemstillingene som oppstår i skjæringspunktet mellom marked og politikk.

Oslo Economics er et samfunnsfaglig rådgivningsmiljø med erfarne konsulenter med bakgrunn fra offentlig forvaltning og ulike forsknings- og analysemiljøer. Vi tilbyr innsikt basert på bransjeerfaring, fagkompetanse og et nettverk av samarbeidspartnere.

Om SNF

Samfunns- og næringslivsforskning AS (SNF) utfører forskning og forskningsbaserte utredninger for sentrale beslutningstakere i privat og offentlig sektor. Deres hovedoppgave er å initiere, tilrettelegge, gjennomføre og formidle oppdragsfinansiert forskning og forskningsbaserte utredninger innen de økonomisk-administrative fagområder.

SNF er et ledende miljø innen samfunns- og næringslivsforskning og består av 20 fulltidsforskere i tillegg til å være tett knyttet opp til 100 andre forskere ved NHH og andre forskningsinstitusjoner.

Sammendrag og konklusjoner	4
1. Innledning	6
1.1 Bakgrunn	6
1.2 Mandat	7
1.3 Datagrunnlag og studiedesign	7
1.4 Rapportens oppbygning	8
2. Tilgang til utstyr i fag- og yrkesopplæringen	9
2.1 Utstyr i fag- og yrkesopplæring	9
2.2 Fylkeskommunal finansiering av utstyr	10
2.3 Samarbeid mellom skoler	12
2.4 Samarbeid med arbeidsliv	12
2.5 Andre måter å finansiere utstyrsinvesteringer	13
3. Tilskuddsordningen	14
3.1 Utvikling av tilskuddsmodeller	14
3.2 Utforming av tilskuddsmodeller	15
3.3 Utlysings- og søknadsprosess	17
3.4 Tildelingsprosess	19
4. Søknader om tilskudd	20
4.1 Søkere og antall søknader	20
4.2 Søknader og tildelinger	21
4.3 Utstyret det søkes om støtte til	23
4.4 Skolenes utstyrsbehov	24
4.5 Skolenes driftsbudsjett	24
4.6 Samlede og planlagte utstyrsinvesteringer	26
5. Søkernes erfaringer med tilskuddsordningen	29
5.1 Behovet for tilskuddsordningen	29
5.2 Tilskuddsordningens utforming	29
5.3 Samarbeid mellom skole og skoleeier	33
5.4 Skoleeieres og skolenes vurdering av tilskuddsordningens forventede virkninger	36
6. Skoler som ikke søkte om tilskudd	37
6.1 Kjennetegn ved skoler som ikke søkte om midler	37
6.2 Årsaker til at skoler ikke søkte	38
6.3 Skolene som ikke søkte sine vurderinger av tilskuddsordningen	39
7. Oppsummering og drøfting	42
Referanser	46

Sammendrag og konklusjoner

I denne statusrapporten oppsummerer vi foreløpige funn fra evaluering av tilskuddsordning til utstyrsinvesteringer i fag- og yrkesopplæringen, som gjennomføres på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet. Høsten 2021 ble det lyst ut 77 millioner kroner gjennom tilskuddsordningen. 121 skoler leverte til sammen 282 søknader om tilskudd til investeringer i utstyr, og 67 skoler fikk tildelt investeringsmidler gjennom ordningen. Det er enighet blant våre informanter om at det er et stort behov for mer midler til utstyr i fag- og yrkesopplæringen, men det er delte meninger om hvordan slike investeringer ideelt sett bør finansieres og hvordan en eventuell videreført tilskuddsordning bør utformes. I evalueringens sluttrapport vil en effektevaluering av ordningens virkninger på fylkeskommunale prioriteringer av investeringer i utstyr inngå.

En forventning om økt fremtidig behov for arbeidskraft med yrkesfaglig bakgrunn har ført til økt politisk fokus på fag- og yrkesopplæringen. Gjennom Fullføringsreformen har det blitt ytret et ønske om tiltak og ordninger som bidrar til at flere elever velger yrkesfaglig utdanning. Tilgang til riktig utstyr er en sentral forutsetning for yrkesfaglig opplæring av god kvalitet, og kan bidra til høyere søkertall og fullføringsgrad.

Utdanningsdirektoratets tilskuddsordning til investeringer i utstyr er en del av et løft i yrkesfaglig utdanning, i tråd med politiske føringer. Ordningen har som formål å stimulere til økt prioritering av utstyrsinvesteringer på en måte som er bærekraftig over tid. Oslo Economics og Samfunns- og næringslivsforskning (SNF) har fått i oppdrag å bistå i utformingen av tilskuddsmodellene, og å evaluere virkninger av ordningen. I denne statusrapporten presenterer vi vår kartlegging av investeringer i utstyr i den yrkesfaglige opplæringen, og skoleledere og skoleeieres erfaringer med tilskuddsordningen.

Metode

Vi har kartlagt omfang og nivå på skolenes utstyrsinvesteringer de siste årene, samt fremtidige planlagte investeringer. Dette har vi gjort gjennom innhenting av offentlig tilgjengelig statistikk og informasjon om skolene, analyser av søknads- og rapporteringsskjemaer fra skoler som har søkt om tilskudd, og rapporterings- og spørreskjemaer fra skoler som ikke har søkt om tilskudd. Vi har gjennomført intervjuer med representanter fra alle fylkeskommunene og representanter fra i) skoler som fikk innvilget tilskudd, ii) skoler i kontrollgruppen (søkere som ikke fikk innvilget tilskudd) og iii) skoler som ikke har søkt om midler gjennom tilskuddsordningen. Gjennom intervjuene har vi fått et dypere innblikk i utstyrssituasjonen ved skolene, hvordan utstyrsinvesteringer i fag- og yrkesopplæring prioriteres og finansieres og skolenes erfaringer med tilskuddsordningen.

Utstyrsbehov i fag- og yrkesopplæringen

Vår kartlegging viser at det er variasjon i hvordan skoler og fylkeskommuner vurderer utstyrssituasjonen i yrkesfaglig opplæring. Mange erfarer at det er et stort behov for et utstyrløft. Dette har blitt særlig tydeliggjort de siste årene på grunn av den raske teknologiske utviklingen, i tillegg til fagfornyelsen i yrkesfaglig opplæring i 2020. Enkelte fylker har avsatt ekstra midler til utstyrsinvesteringer i forbindelse med dette, som har bidratt til å løfte utstyrssituasjonen for noen skoler.

Finansiering av utstyrsinvesteringer

Skolene har ulike måter å finansiere utstyrsinvesteringer på. Alle skolene mottar finansiering fra fylkeskommunen over sitt driftsbudsjett. I noen fylker forventes det at dette også, i hvert fall til viss grad, skal kunne dekke investeringer i utstyr. Det er variasjon mellom skolene i hvilken grad de opplever at de har et økonomisk handlingsrom til å bekoste utstyrsinvesteringer innenfor driftsbudsjettet. De fleste fylker har også egne midler øremerket utstyrsinvesteringer, men størrelsen på denne potten varierer både mellom fylker og fra år til år.

Mange er derfor avhengige av ekstern finansiering, og noen skoler har etablert samarbeid med arbeidslivet. Slike samarbeid kan innebære direkte finansiering av utstyr, arv av gammelt eller utrangert utstyr eller deling av utstyr med bedriftene. Hvorvidt en skole har etablert samarbeid med arbeidslivet avhenger av mange faktorer. En viktig faktor er tilgang til lokalt arbeidsliv som kan og ønsker å bidra til opplæringen, og tilgangen er avhengig av lokal næringsstruktur, geografiske avstander og personlige kontakter. Det er også forskjeller i skolenes holdninger med hensyn til samarbeid med privat næringsliv om utstyr. Det er enklere for noen utdanningsprogram å finne samarbeidspartnere enn andre; aktører som senere rekrutterer fra helse- og oppvekstfag, landbruk og

restaurant- og matfag har ofte ikke økonomisk handlingsrom til å støtte skoler økonomisk. Enkelte skoler samarbeid med andre skoler om utstyr, men dette skjer i hovedsak ved at elever reiser mellom skolene for å benytte utstyret.

Tilskuddsordningen

Tilskuddsmodeller til utstyr i yrkesfaglig opplæring ble utviklet i en arbeidsgruppe med representanter fra Utdanningsdirektoratet, FFU og SRY, sistnevnte representert ved LO, NHO og Utdanningsforbundet. Oslo Economics og SNF bisto med forskerperspektiv i utformingen. Det ble besluttet å utprøve to tilskuddsmodeller (modell A og modell B). Modellene skiller seg fra hverandre ved at modell B inneholder et gaveforsterkningselement; det er krav om at en ekstern aktør bidrar med minst 15 prosent av totalkostnaden for investeringen. Skolene kunne søke om tilskudd på mellom 200 000 og 1,5 millioner kroner per søknad, og skolenes egenandel er på henholdsvis 30 og 15 prosent i modell A og modell B. Hver skole kunne levere flere søknader. 77 millioner kroner ble utlyst gjennom tilskuddsordningen høsten 2021.

Søkere og tildelinger

45 prosent av offentlige skoler som tilbyr fag- og yrkesopplæring søkte om tilskudd til utstyrsinvesteringer. Av de 121 skolene som søkte om tilskudd, sendte halvparten mer enn én søknad. 95 prosent av søknadene var til modell A. Gjennomsnittlig søknadsbeløp var 609 000 kroner per søknad, med noe variasjon på tvers av fylker. Samlet søknadsbeløp for alle søknadene som kom inn var 172 millioner kroner. Tilskuddsmidlene utgjorde 45 prosent av de søkte midlene. 55 prosent av søkerskolene fikk tildelt tilskudd, og gjennomsnittlig tilskudd per skole var 1,2 millioner kroner. Dette ligger litt over gjennomsnittlig investeringsnivå i 2021 for søkerskolene.

Søkeres erfaring med tilskuddsordningen

De fleste informantene er positive til tilskuddsordningen, men det er variasjon i deres erfaringer med søknadsprosessen og synspunkter på utformingen av ordningen. Flere er skeptiske til modell B blant annet på grunn av manglende tilgang på relevante samarbeidspartnere, risiko for at næringslivet legger uønskede premisser for skolenes undervisningstilbud, samt konkurransevridning. Andre mener modellen muliggjør større utstyrsinvesteringer og skaper valgfrihet for skolene. Av skolene pekes det på at modell B krever tid og forutsigbarhet for at det skal være mulig å etablere gode samarbeid. Et flertall av søkerskolene mener det er rimelig at det legges opp til en egenandel, men enkelte trekker frem at egenandelen kan bidra til økt ulikhet mellom skoler som har råd til å søke om tilskudd og skoler som ikke har det. Et flertall av informantene mener søknadsbeløpet på mellom 0,2 og 1,5 millioner kroner dekker relevante utstyrsinvesteringer. Enkelte trekker imidlertid frem at skoler med få elever bør ha en lavere minimumsgrense, da disse skolene bevilges mindre i rammebevilgninger og dermed kan ha utfordringer med å dekke selv mindre investeringer over driftsbudsjettet. En knapp overvekt av skoleeiere og enkelte skoleledere mener tilskuddsmidlene bør tildeles via fylkeskommunen, dette blant annet for å sikre likere fordeling på tvers av fylkene, mulighet til å tildele midler basert på behov og for at midlene skal kunne inngå i skoleeiers styringsverktøy. På den annen side er flere skoleledere fornøyd med nasjonal ordning og mener skolene selv har best oversikt over eget utstyrsbehov.

Skoler som ikke søkte om tilskudd

148 av 269 offentlige skoler som tilbyr yrkesfaglig utdanningsprogram søkte ikke om tilskudd. Disse skolene har i gjennomsnitt noe lavere elevtall enn skolene som søkte om tilskudd til utstyrsinvesteringer. Det er også store forskjeller i andel skoler som ikke søkte om tilskudd på tvers av fylkene. Andelen skoler som ikke søkte i de ulike fylkene varierer fra 22 prosent til 80 prosent, og dette kan skyldes forskjeller i kommunikasjon mellom skoleeiere og skoler eller i finansieringsordninger mellom fylkene. Omfattende søknadsskjema og rapportering oppgis av flest skoler som viktigste årsak til at de ikke søkte om tilskudd. Høy egenandel, høyt minimumsnivå for søknadsbeløp og at tilskudd ble tildelt ved loddtrekning trekkes også frem som årsaker til at skolene ikke søkte om tilskudd.

Virkninger av ordningen

Det er for tidlig å gjøre en kvantitativ effektevaluering av tilskuddsordningen, og dette vil være tema i evalueringens sluttrapport. Funn fra våre innledende intervjuer med skoler og fylkeskommuner tyder imidlertid på at tilskuddsordningen vil bidra til økte utstyrsinvesteringer i yrkesfaglig opplæring. Generelt opplyser skolene om et så stort utstyrsbehov, at det er lite sannsynlig at tilskuddsordningen medfører omprioritering av midler til andre formål. Det er derimot mindre enighet rundt de potensielle langsiktige effektene av tilskuddsordningen (gitt at ordningen videreføres). Mange informanter trekker frem at forutsigbarhet er positivt for at skolene skal kunne planlegge sine investeringer. Andre trekker frem at dersom skolene regner med å få midler årlig, kan det potensielt medføre omprioritering av midlene på sikt. Evalueringens tidshorisont er for kort til at vi skal kunne identifisere langsiktige virkninger av ordningen, men dette vil være et tema i sluttrapporten.

1. Innledning

Oslo Economics og Samfunns- og næringslivsforskning (SNF) har fått i oppdrag av Utdanningsdirektoratet å bistå i utformingen av tilskuddsmodeller for utstyrsinvesteringer i fag- og yrkesopplæringen, samt evaluere virkningene av tilskuddsordningen på prioritering av utstyrsinvesteringer. Oppdraget skal resultere i to rapporter, en statusrapport og en sluttrapport. Denne statusrapporten har som formål å kartlegge tidligere investeringsnivå og utstyrsinvesteringer, i tillegg til skoleeieres og skolelederes erfaringer med ordningen.

1.1 Bakgrunn

I årene fremover vil det være mangel på arbeidskraft med yrkesfaglig bakgrunn. Dette anslås i SSBs framskrivinger av arbeidsstyrken og sysselsettingen etter utdanning frem mot 2040. Det forventes at andelen i arbeidsstyrken med yrkesfaglig bakgrunn vil være relativt stabil, men at behovet for arbeidskraft med yrkesfaglig bakgrunn vil øke. Det vil dermed oppstå et kompetansebehov (Cappelen, et al., 2020).

Også i NHOs kompetansebarometer for 2020 fremkommer det at det er behov for arbeidskraft med yrkesfaglig utdanning. Blant NHOs medlemsbedrifter er det flere som opplever å ha et udekket kompetansebehov, særlig knyttet til yrkesfaglig opplæring. Det største behov for yrkesfaglig kompetanse innen teknologi og industrifag, bygg- og anleggsteknikk og elektro- og datateknologi (Rørstad, et al., 2021).

Det har de siste årene vært økt politisk fokus på fag- og yrkesopplæringen. Dette fremkommer blant annet gjennom Fullføringsreformen, med mål om å redusere frafallet fra yrkesfaglig opplæring blant annet gjennom å stimulere til at flere elever skal få læreplass (Kunnskapsdepartementet, 2021).

En forutsetning for å drive yrkesfaglig opplæring er tilstrekkelig og nødvendig utstyr. Å ha riktig og tilstrekkelig utstyr er viktig av flere grunner. For det første er det en vesentlig forutsetning for at elevene i yrkesfaglig opplæring skal få opplæring som oppfyller kravene i læreplanen, og som er relevant i møte med arbeidslivet. For at bedrifter skal ønske å ansette lærlinger må de ha etterspurt kompetanse og kjennskap til utstyr som benyttes i arbeidslivet.

Blant enkelte utdanningsprogram innen yrkesfaglig opplæring er fullføringsgraden lav. I tillegg står om lag én av tre søkere uten innvilget læreplass (Kompetansebehovsutvalget, 2020). Høyt frafall og at mange ikke får læreplass medfører at færre utdannes med yrkesfaglig kompetanse, og det kan dermed oppstå mangel på arbeidskraft i næringslivet. Utstyrsituasjonen kan videre tenkes å påvirke rekrutteringen til yrkesfaglig opplæring. Med dette som utgangspunkt kan satsing på oppgradering av utstyr fungere som et rekrutteringstiltak, eller et tiltak for å redusere frafall ved de yrkesfaglige utdanningsprogrammene.

En kartlegging av utstyrssituasjonen i videregående skoler fra 2016 viser at det er varierende oppfatning av utstyrssituasjonen mellom utdanningsprogram, og det er særlig teknologitunge fag som er mindre tilfredse. Bedriftene har en relativt dårligere oppfatning av utstyrssituasjonen, noe som indikerer ulike forventninger til nødvendig utstyr i opplæringen mellom skolene og bedriftene, og dermed ulike syn på utstyrsbehovet (Ideas2evidence, 2016).

Utdanningsforbundet gjennomførte i 2020 en kartlegging av utstyrssituasjonen i videregående opplæring. Det fremkommer her at en stor andel av lærerne oppgir at elevene mangler nødvendig utstyr i yrkesfaglig opplæring. Videre oppgir lærerne at det er mangel på systematisk vedlikehold og kontroll av utstyret. Faglærerne mangler også ofte tilstrekkelig kompetanse til å bruke og gi opplæring i utstyret (Utdanningsforbundet, 2020).

I Fullføringsreformen løftes det frem et ønske om en bærekraftig og langsiktig finansiering av utstyrssituasjonen for yrkesfaglig utdanning. Det er derfor et mål å utvikle finansieringsmodeller som bidrar til oppdatert og kvalitetssikret utstyr. I den forbindelse har Utdanningsdirektoratets tilskuddsordning til investering i utstyr i yrkesfaglig opplæring blitt etablert og utprøvd. Ordningen har som formål å stimulere til økt prioritering av utstyrsinvesteringer i yrkesfaglig opplæring, på en måte som er bærekraftig over tid (Kunnskapsdepartementet, 2022).

Tilskuddsordningen til utstyr i yrkesfaglig opplæring ble utviklet i en arbeidsgruppe bestående av Utdanningsdirektoratet, Forum for fylkesutdanningssjefer (FFU) og Samarbeidsrådet for fag- og yrkesopplæring (SRY), representert ved Utdanningsforbundet, LO, og NHO. Utdanningsdirektoratet har hatt endelig beslutningsmyndighet. Det ble besluttet å utprøve to tilskuddsmodeller, hvorav en av disse inneholder et gaveforsterkningselement, i tråd med politiske føringer. Tilskuddsordningen ble utlyst i august 2021, med søknadsfrist ved utgangen av november 2021.

Tildeling av tilskudd ble gjennomført ved tilfeldig trekning. Til sammen 77 millioner kroner ble tildelt og ble utbetalt i desember 2021 og januar 2022.

1.2 Mandat

Oslo Economics og Samfunns- og næringslivsforskning (SNF) har fått i oppdrag av Utdanningsdirektoratet å bistå i utformingen av tilskuddsmodellene for investeringer i fag- og yrkesopplæringen, samt å evaluere virkninger av tilskuddsordningen på prioritering av utstyrsinvesteringer.

Oppdraget skal resultere i to rapporter; en statusrapport og en sluttrapport. Formålet med denne statusrapporten er å kartlegge skolenes tilgang til utstyr i fag- og yrkesopplæringen. Dette omfatter finansiering av utstyrsinvesteringer, utstyrssituasjon og tidligere investeringsnivå i utstyr, samt samarbeid med andre skoler og arbeidslivet. Videre har vi kartlagt skoleeieres og skolelederes erfaringer med tilskuddsordningens forvaltning og utforming. Vi beskriver også kjennetegn ved søkere av tilskudd, og erfaringer til skoler som ikke har søkt om tilskudd. Denne statusrapporten inkluderer ikke en effektevaluering av tilskuddsordningen eller våre vurderinger av ordningen. Imidlertid har vi innhentet synspunkter fra informantene rundt potensielle effekter av ordningen gjennom den kvalitative delen av kartleggingen.

Sluttrapporten for evalueringen vil foreligge sommeren 2023. Denne vil omfatte en kvantitativ og kvalitativ evaluering av tilskuddsordningen og dens effekter på prioritering av utstyrsinvesteringer.

1.3 Datagrunnlag og studiedesign

Kartleggingen bygger på både kvalitative og kvantitative metoder. Vi har brukt offentlig tilgjengelig informasjon og statistikk om skoler, søknadsskjemaer og rapportering fra skolene til å kartlegge kjennetegn ved skolene. Dette omfatter både skoler som har søkt og fått tilskudd, skoler som har søkt og ikke fått tilskudd, og skoler som ikke har søkt om tilskudd. I sluttrapporten vil disse dataene brukes til å evaluere effekter av tilskuddet på utstyrsinvesteringer.

Gjennom intervjuer med skoleeiere og utvalgte skoleledere, har vi fått et dypere innblikk i utstyrssituasjonen ved skolene, samt deres erfaringer med tilskuddsordningen.

1.3.1 Kvantitativ analyse

Den kvantitative analysen har i hovedsak basert seg på data fra søknadsskjemaer og tilhørende rapporteringsskjemaer fra skolene som har søkt om tilskudd. Disse er tilgjengeliggjort for oss gjennom Utdanningsdirektoratet. I tillegg har vi også innhentet rapporteringsskjemaer fra skoler som ikke har søkt om tilskudd. En nærmere beskrivelse av data som er innhentet fra

søknadsskjemaer og rapporteringsskjemaer finnes i kapittel 3.

Vi har også innhentet supplerende data om fylkeskommunale tildelinger av investeringsmidler fra enkelte fylkeskommuner. For å innhente data fra skolene som ikke har søkt om tilskudd, har vi henvendt oss til fylkeskommunene for bistand. Fra skolene som ikke har søkt om tilskudd, har vi innhentet utfylte rapporteringsskjemaer, i tillegg til at vi har utsendt et spørreskjema med spørsmål om årsaker til at skolene ikke søke.

I tillegg har vi hentet inn data om alle offentlige skoler med fag- og yrkesopplæring, med informasjon om fylkestilhørighet og elevtall fra skoleåret 2020/21 (Utdanningsdirektoratet, 2022). Det er disse elevtallene som er benyttet i alle analyser der ikke annet er oppgitt.

Vi har analysert data fra skolene for å kartlegge omfang og nivå av skolenes investeringer de siste fem årene, samt planer for fremtidige utstyrsinvesteringer. I tillegg har vi analysert kjennetegn ved skoler som har søkt om tilskudd fra modell A og skoler som har søkt om tilskudd fra modell B. Vi har også kartlagt kjennetegn ved skoler som ikke har søkt om tilskudd, samt årsaker til at skolene ikke har søkt om tilskudd.

1.3.2 Kvalitativ analyse

Vi har gjennomført intervjuer med fylkeskommunene og et utvalg skoler for å få en dypere innsikt i synspunktene og erfaringene fylkeskommunene og skolene har knyttet til tilskuddsordningen.

Vi har gjennomført intervjuer med representanter fra alle fylkeskommunene og Oslo kommune. Videre har vi gjennomført intervjuer med representanter innen hver av gruppene i) skoler innvilget tilskuddsmodell A, ii) skoler innvilget tilskuddsmodell B, iii) skoler i kontrollgruppe for modell A (søkere som ikke har mottatt midler) og iv) skoler som ikke har søkt om midler fra ordningen.

I utvalget av skoler som har blitt intervjuet har vi tilstrebet å få frem et bredt informasjonsgrunnlag ved å intervju skoler fra ulike fylker og med ulike tilbud av utdanningsprogram. Utover dette har intervjuobjekter blitt valgt ut tilfeldig.

Det bør understrekes at utvalget av skoler som er intervjuet ikke er representativt for alle skoler, hverken i et fylkeskommunalt eller nasjonalt perspektiv. Synspunktene og erfaringene er dermed ikke nødvendigvis representative for hele gruppen de representerer. Dette er imidlertid heller ikke formålet med den kvalitative delen av vår kartlegging.

I Tabell 1-1 vises en oversikt over skoler som har blitt intervjuet fordelt på gruppetilhørighet og fylke.

Tabell 1-1: Oversikt over intervjuer med skoler, fordelt på gruppetilhørighet og fylke

Fylke	Skoler modell A	Skoler kontroll A	Skoler modell B	Skoler ikke søkt
Viken	1	0	2	2
Oslo	0	1		1
Innlandet	1	1		3
Vestfold og Telemark	1	1		2
Agder	1	1	1	1
Rogaland	1	1	1	1
Vestland	1	2	1	0
Møre og Romsdal	1	2	1	0
Nordland	1	1	1	0
Troms og Finnmark	1	1	1	0
Trøndelag	1	1	1	0
Totalt	10	12	10	10

Gjennom intervjuer med skoleeiere har vi fått innsikt i videregående opplæring finansieres, og om de har egne finansieringsordninger for å bekoste investeringer i utstyr. Vi har også kartlagt hvordan fylkeskommunen er involvert i skolens utstyrsinvesteringer og kartlegging av utstyrsbehov. Videre har vi undersøkt hvordan fylkeskommunene vurderer tilskuddsordningen, herunder utforming, tildeling og virkninger.

I intervjuer med skolene som har søkt, har vi kartlagt hvordan investeringer i utstyr prioriteres og fordeles mellom utdanningsprogram, hvordan budsjetteringsprosesser fungerer, behovet for utstyrsinvesteringer, samt tidligere investeringer og finansiering av disse. Vi har også kartlagt samarbeid med andre skoler og arbeidsliv om utstyr, skolens vurdering av tilskuddsordningen og eventuelle effekter av denne. I intervju med skoler som ikke har søkt har vi kartlagt deres kjennskap til ordningen, eventuelle årsaker til at skolen ikke søkte om midler, samt deres synspunkter rundt behovet for en tilskuddsordning.

Alle intervjuer har blitt gjennomført som semistrukturerte intervjuer over Microsoft Teams eller telefon i tidsperioden januar – mai 2022. I intervjuene har vi tatt utgangspunkt i en intervjuguide med spørsmål knyttet til ulike tema som vi skal diskuteres i intervjuet. Informantene har likevel kunnet snakke fritt om forhold de mener er særlig relevant innen disse temaene. Ved bruk av en slik intervjueteknikk sikrer vi at vi får svar

som er sammenlignbare på tvers av intervjuobjekter, samtidig som vi åpner for andre viktige innspill. Intervjuguiden ble utarbeidet og sendt ut til intervjuobjektene i forkant av intervjuene. Under gjennomføringen fungerte den som et verktøy for å sikre at alle relevante tema ble dekket.

Semistrukturerte intervjuer kan variere mye i sin utforming, men bygger i større grad på en forhåndsdefinert struktur enn dybdeintervju. Semistrukturerte intervjuer kan analyseres kvantitativt, men det er omdebatt i kvalitative forskningsmiljøer. Noen anbefaler inkludering av *kvasistatistikk* da dette kan være nyttig for tolkningen av kvalitative resultater (Hammersley, 2008). Kvasistatistikk omfatter ord som «noen», «ofte» og «fleste». Slik kvasistatistikk kan med fordel kompletteres med tall ettersom dette kan forsterke narrativ, intensitet og bidra til det som betegnes som *intern generaliserbarhet av kvalitative forskningsfunn* som gjør det mulig å identifisere mangfoldet av handlinger og oppfatninger i utvalget som studeres (Maxwell, 2010).

For at kvantifisering av kvalitative funn ikke skal gi feilaktige slutninger er det viktig å presisere rammene for undersøkelsen (Maxwell, 2010). Det er blant annet viktig å løfte frem antall gjennomførte intervjuer og hva som er måleenheten i analysen som for eksempel personer, ord eller kategorier. Ettersom de fleste kvalitative resultater er lokale og situasjonsavhengige, vil mangel på denne type presisjon kunne gi feilaktig inntrykk av hvorvidt resultatene kan generaliseres til andre situasjoner.

Formålet med denne intervjuundersøkelsen har vært å innhente erfaringer med tilskuddsordningen for å kunne trekke slutninger om anbefalinger for utforming av en eventuell fremtidig ordning. Med bakgrunn i dette er det viktig å kunne kvantifisere erfaringer. I vår analyse er måleenheten meningene, holdningene og motivasjonen til representanter fra samtlige fylkeskommuner, samt skoleledere fra utvalgte skoler. Innspill fra informantene inngår som bakgrunnsinformasjon i analysen. Alle konklusjoner og vurderinger er våre egne.

1.4 Rapportens oppbygning

Rapporten er strukturert som følger:

- Kapittel 2 beskriver tilgangen til utstyr i fag- og yrkesopplæringen.
- Kapittel 3 beskriver tilskuddsordningen.
- Kapittel 4 beskriver søkere av tilskudd.
- Kapittel 5 beskriver søkerens erfaringer med tilskuddsordningen.
- Kapittel 6 beskriver skoler som ikke søkte om tilskudd.
- Kapittel 7 gir en oppsummering og drøfting av foreløpige funn.

2. Tilgang til utstyr i fag- og yrkesopplæringen

Det er stor variasjon i hvordan fylker og skoler opplever tilgangen til utstyr i fag- og yrkesopplæringen. Det er også variasjon i hvordan skoler finansierer utstyrsinvesteringer, hvordan fylkeskommunen er involvert i utstyrsinvesteringene, hvordan midler prioriteres, samt omfang av og former for samarbeid med arbeidsliv og andre skoler.

I dette kapittelet beskriver vi hvordan fylkene og et mindre utvalg av skoler opplever tilgangen til utstyr i fag- og yrkesopplæringen, samt hvordan utstyr til opplæring finansieres. Kapittelet er basert på intervjuer med representanter fra alle fylkeskommunene i Norge, og representanter fra et utvalg av yrkesfaglige skoler med ulik geografisk lokasjon, størrelse og utdanningsprogram. Intervjuene gir et øyeblikksbilde av utstyrssituasjonen hos et relativt bredt utvalg av skoler, men er ikke ment som en komplett kartlegging av utstyrssituasjonen.

2.1 Utstyr i fag- og yrkesopplæring

2.1.1 Variasjon i utstyrssituasjonen

Tidligere utredninger og forskning viser at det er et stort behov for utstyr i fag- og yrkesopplæringen. For eksempel finner en landsomfattende kartlegging av utstyrssituasjonen i videregående opplæring fra 2016 at det er store forskjeller i hvordan skolene vurderer utstyrssituasjonen, og at enkelte utdanningsprogram opplever situasjonen som utfordrende (Ideas2evidence, 2016). Dette gjelder særlig utdanningsprogram med behov for teknologiutstyr, fordi utstyret er dyrt med høy moderniseringstakt. Videre fremkommer det at noe av variasjonen er et resultat av faktiske kvalitetsforskjeller, men det skyldes også varierende forventninger fra skolene og omgivelsene.

Gjennom intervjuer med skoleeiere og skoleledere finner også vi at det er stor variasjon i utstyrssituasjonen i fag- og yrkesopplæringen på offentlige videregående skoler. Dette gjelder både på tvers av fylkeskommuner, på tvers av skoler og mellom ulike utdanningsprogram. Tilgang til og behov for utstyr varierer basert på fylkets og skolens økonomiske rammer og prioriteringer, type utstyr som benyttes i opplæringen og utstyrets levetid. Videre varierer også utstyrssituasjonen basert på tilgang til eksterne midler og andre typer rammebetingelser som nye sektorbaserte regelverk og retningslinjer som legger føringer for hva slags utstyr som behøves i opplæringen.

De aller fleste informantene gir uttrykk for at det er et stort behov for utstyr og at utstyrssituasjonen ved skolene ikke er tilstrekkelig. Når vi stiller spørsmål om ønsket utstyrsnivå og kritisk utstyrsbehov, fremkommer det imidlertid at det er forskjeller i omfanget av utstyrsbehovet mellom skoler.

Ikke alle skoler opplever utstyrssituasjonen som dårlig. 13 av skolene vi har snakket med forteller om utstyrsløft den siste tiden som har medført at utstyrssituasjonen nå anses som holdbar. Dette har enten skjedd som følge av fylkeskommunale initiativer eller initiativer internt på skolene. Andre skoler har fått til utstyrsløft på andre måter, for eksempel gjennom ekstern finansiering.

Skoler som i senere tid har gjennomgått renovering, utbygging eller bygging av nye skolebygg har ofte en bedre utstyrssituasjon enn eldre skoler. Dette fordi skolene har fått nytt utstyr i forbindelse med utbyggingen av skolebygget. Hvorvidt utstyrsinvesteringer er en planlagt del av utbyggingen av skolebygget, varierer. Totalt 17 skoler informerer om at skolen har gjennomgått utbygging eller renovering, eller at det er en plan for dette i nærmeste fremtid. Enkelte skoler opplyser om at utstyrsløft er en del av planen, og at utstyrsinvesteringer derfor ikke gjennomføres i forkant av utbyggingen av skolebygget. Én skole oppgir at det kun er utstyr som er fastmontert som inngår som en del av utbyggingen av skolebygget og at det dermed kun er deler av utstyret som finansieres gjennom dette. Én annen skole informerer om at det har vært renovering på skolen, men at dette ikke har inkludert en oppgradering av utstyr.

Tre av fylkene og fem av skolene nevner at noen av fylkene har avsatt øremerkede midler til skolene for å finansiere nye utdanningsprogram og -linjer, eller endringer/utvidelse av klasser. Dette kan også dekke nye behov for utstyr. Det er imidlertid variasjon mellom ulike fylker i hvorvidt det er avsatt egne midler i denne forbindelse. I enkelte fylker må skolene dekke investeringskostnadene til utstyr knyttet til opprettelse av nye utdanningsprogram og/eller klasser over ordinært driftsbudsjett, hvilket oppleves svært utfordrende for de berørte skolene.

Flere av skolene opplyser om at behovet for å investere i nytt utstyr har økt som følge av at nye læreplaner ble tatt i bruk fra 2020 i forbindelse med Fagfornyelsen. De nye læreplanene legger i større grad vekt på at fagene skal være fremtidsrettet og at læringsinnholdet skal være tilpasset arbeidslivets behov. I de nye læreplanene for yrkesfag er det særlig fokus på det grønne skiftet og større vektlegging av teknologi

som fører til behov for nytt utstyr (Utdanningsdirektoratet, 2021).

De nye læreplanene angår alle utdanningsprogram, men det er spesielt ved enkelte utdanningsprogram at det har oppstått behov for nytt og oppdatert utstyr. Dette gjelder for eksempel utdanningsprogrammet elektro og datateknologi hvor det stilles krav til at elever skal lære om elektriske installasjoner, maskiner og anlegg, samt at det legges større vekt på nye energi- og styresystemer (Utdanningsdirektoratet, 2022). I tillegg skal elever forberedes på den teknologiske utviklingen som stadig stiller nye krav til oppdatert utstyr. I noen fylker har fylket innvilget skolene ekstra midler for å imøtekomme disse behovene, men i de fleste tilfeller må skolene dekke investeringene over de opprinnelige rammebevilgningene fra skoleeier.

Videre er det stor variasjon i levetiden på ulikt utstyr som påvirker hvor ofte det er behov for oppdateringer av utstyret. Det er også variasjon i ulikt utstyrs innkjøpspriser, vedlikeholds- og driftskostnader. Inntrykket fra intervjuene er at det er særlig stort utstyrsbehov på tekniske yrkesfag, som teknikk og industri-fag og bygg- og anleggsteknikk. Dette er utdanningsprogram med behov for større anlegg og maskiner i opplæringen. Slikt utstyr har ofte lang levetid, og dermed sjeldnere behov for oppdateringer. Det er imidlertid ofte dyrere å kjøpe inn i utgangspunktet, i tillegg til vesentlige vedlikeholdskostnader, og kostnader knyttet til oppbevaring og drift. Det kan være vanskelig å finne midler til slike store investeringer i ett års budsjett, og det må derfor ofte spares opp over tid.

En del utstyr har kortere levetid, og må dermed skiftes ut oftere. Det kan også være eksterne faktorer som påvirker hvor ofte utstyr må byttes ut. For eksempel skjer det stadig endringer i teknologi og digitalisering som fører til at digitalt utstyr oftere må byttes ut for å være oppdatert. Samlede investeringskostnader over tid kan dermed bli høye, til tross for lavere innkjøpspris på enkelt utstyr. På andre utdanningsprogram er det generelt mindre behov for kostbart utstyr, slik at skolene får dekket sine behov gjennom midler i driftsbudsjettet. Dette er for eksempel helse- og oppvekstfag og restaurant- og matfag, der utstyrsbehov ofte er knyttet til forbruksmateriell som ikke er særlig kostnadskreven.

Enkelte offentlige videregående yrkesfaglige skoler har landslinjer. Dette er utdanningstilbud som skal sikre at elever i hele landet får et tilbud i små og/eller kostbare utdanningsprogram. Utdanningsdirektoratet har en egen tilskuddsordning til landslinjer, som omfatter både driftstilskudd og utstyrsstilskudd. Tilskuddet skal kun gå til dekning av utgifter i forbindelse med utgifter direkte knyttet opp mot landslinjen

(Utdanningsdirektoratet, 2021). Informanter vi har snakket med opplyser om at på enkelte skoler som tilbyr landslinjer, kan øvrige utdanningsprogram også få nytte av utstyr innkjøpt til landslinjene.

2.1.2 Fylkeskommunens involvering

Det er svært varierende hvor involvert fylkeskommunene er i skolenes utstyrssituasjon. Elleve av skolene oppgir at fylkeskommunen er involvert i å kartlegge og holde oversikt over skolenes utstyrsnivå, men i varierende grad. To skoler informerer om at fylkeskommunen har varslet at de vil gjennomføre en slik kartlegging. En fylkeskommunal kartlegging av utstyrssituasjonen på skolene kan danne grunnlag for prioriteringer i tildelingen av investeringsmidler. Én skole informerer om at fylket har gjennomført en kartlegging, men at dette ikke ble fulgt opp videre. 17 av skolene oppgir at de ikke opplever at fylkeskommunen har slik oversikt, og at de ikke kjenner til skolenes utstyrssituasjon og behov. To skoler informerer om at de på eget initiativ melder inn utstyrsbehov. Én skole forteller om at kartlegging av utstyr fra fylkeskommunens side har stoppet opp etter fylkessammenslåingen i 2020. Fylkeskommuner som ikke har god innsikt i skolenes utstyrssituasjon, gir inntrykk av at dette er skolenes ansvar og at det ville være svært ressurskrevende å ha oversikt over utstyret ved alle skoler i fylket.

2.2 Fylkeskommunal finansiering av utstyr

2.2.1 Finansiering av videregående opplæring

Fylkeskommunene er eiere av de offentlige videregående skolene og skal sikre et likeverdig tjenestetilbud på tvers av fylker. Fylkeskommunene skal oppfylle retten til videregående opplæring etter opplæringsloven, jf. § 13-3, se også §§ 13-2 og 13-2a, og en felles nasjonal standard blir sikret gjennom lover, forskrifter og læreplaner. Det er fylkeskommunene som bestemmer egen skolestruktur innenfor lovens bestemmelser og finansierer videregående opplæring over sine budsjetter.

Fylkeskommunenes inntekter er sammensatt av skatteinntekter og rammetilskuddet, som i hovedsak består av innbyggertilskuddet, regionalpolitiske tilskudd og skjønnstilskudd. Innbyggertilskuddet er et likt beløp per innbygger i fylkene, men justeres så med utgiftsutjevning basert på kostnadsnøkkel for fylkeskommunene, korreksjonsordning for elever i statlige og private skoler og skatteutjevning. Utgiftsutjevningen skal kompensere for store kostnadsforskjeller i tjenesteytingen mellom fylkeskommuner, og kostnadsnøkkel bidrar til å beregne utgiftsbehovet for hver fylkeskommune. I disse beregningene inngår et sett med kriteriedata, blant annet aldersfordeling av fylkeskommunens innbyggere, søkere til utdanningsprogram

med høy kostnad og søkere til læreplasser og sektorvekter. I kostnadsnøkkelen for 2021 hadde videregående opplæring en sektorvekt på 54,19 prosent. (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2021).

Fylkeskommunene kan fritt disponere sine inntekter og benytter ulike tildelingsmodeller til skolene for finansiering av videregående opplæring. Dette kan være rammebevilgning basert på antall klasser og hvilke utdanningsprogram som tilbys ved skolene eller stykkprisfinansiering basert på antall elever, og i tillegg benyttes ulike justeringer basert på politiske prioriteringer. Utdanningsprogram i fag- og yrkesopplæringen får vanligvis noe høyere finansiering enn studiespesialiserende utdanningsprogram for å kompensere for høyere kostnader til drift og utstyr som benyttes i opplæringen. De videregående skolene får overført driftsmidler fra fylkeskommunene basert på fylkeskommunenes tilskuddsmodeller, og skolene kan benytte tilskuddene til drift og til investeringer i utstyr. Enkelte fylker tillater også skolene å overføre ubrukte driftsmidler til neste budsjettår og gjør det derfor mulig for skolene å spare opp til kjøp av utstyr, mens andre fylkeskommuner inndrar ubrukte midler. I tillegg til driftsmidler tildeler noen fylkeskommuner også øremerkede midler til utstyrsinvesteringer basert på ulike fordelingsmodeller, søkeordninger og innmeldte behov. Dette skjer ofte på litt ulike tidspunkter i løpet av året og ikke nødvendigvis i forbindelse med tildeling av driftsmidler til skolene. Videregående skoler mottar også utstyr til fag- og yrkesopplæringen når fylkeskommunene rehabiliterer eller oppgraderer bygg eller finansierer nye bygg.

2.2.2 Investeringer over driftsbudsjett

Åtte av skolene vi har intervjuet oppgir at rammebevilgningen de mottar inkluderer midler til utstyrsinvesteringer. På denne måten står skolene altså fritt til å disponere midler til drift og investeringer. Det er imidlertid noe motstridende informasjon fra fylkene, siden ingen av fylkene oppgir at det er en felles ramme for drift og investeringer. Det kan tenkes at skolene er mindre klar over hvilke midler som er øremerket til investeringer enn fylket, som kan forklare den motstridende informasjonen. Det kan også tenkes at midlene øremerket investeringer ikke er like lett tilgjengelig for alle skoler.

13 av skolene oppgir at de kan spare opp midler i driftsbudsjettet over flere år, for å kunne finansiere større utstyrsinvesteringer. Fem av skolene oppgir at det ikke er rom for dette i budsjettet. Én skole oppgir å ikke ha anledning til dette, fordi overskudd i driftsbudsjettet tilbakebetales til fylkeskommunen. Én annen skole opplyser at et eventuelt mindreforbruk fører til reduksjon i rammen for neste år. Én skole opplyser om at kun fem prosent av et eventuelt mindreforbruk

overføres automatisk, og skolene må informere fylkeskommunen ved større mindreforbruk og redegjøre for hva det skal brukes til, hvilket er en tidkrevende prosess. Én annen skole informerer om at det er fylket som avgjør om overskudd i budsjettet tilbakeføres til skolene, og at det har vært tilfeller der kun deler av overskuddet tilbakebetales.

2.2.3 Fylkeskommunale investeringsmidler

18 av skolene og ti av fylkeskommunene oppgir at fylkeskommunen har en egen investeringspott øremerket til utstyr. For mange skoler kommer denne potten i tillegg til midler som kan brukes til utstyrsinvesteringer over driftsbudsjettet. Fire skoler nevner at det i utgangspunktet ikke er ekstra midler øremerket utstyrsinvesteringer, men at det hender at det dukker opp noe midler. To skoler opplyser om at fylket tidligere hadde en søkbar pott til utstyrsinvesteringer, men at dette over de siste årene ikke har vært tilfelle, blant annet på grunn av fylkessammenslåing. Tre skoler informerer om at den søkbare engangspotten fra fylket er så liten at det ikke dekker investeringer, og fungerer kun som midler til enkle oppgraderinger eller «brannslukking» av umiddelbare behov.

Fylkenes investeringspott varierer i størrelse fra 4 til 30 millioner kroner per år, i tillegg til at det er varierende antall skoler midlene skal deles mellom. Det varierer også hvordan fylkeskommunene fordeler investeringsmidlene. Én skole oppgir at midler som skal dekke både drift og investeringer tildeles basert på en fordelingsnøkkel. Syv av fylkeskommunene oppgir at fylket har investeringsmidler i form av en søkbar pott, der skolene sender inn søknader om behov for utstyr, og det tas en samlet vurdering, før midlene tildeles. Én skole og fire fylker oppgir at midlene fordeles til skolene basert på fylkeskommunens oversikt over skolene behov uten at skolene nødvendigvis søker om midler. Én skole oppgir at fylkeskommunen bruker en kombinasjon av disse fremgangsmåtene, for eksempel at en del fordeles basert på fordelingsnøkkel og resten er en søkbar pott. Enkelte skoler informerer om at fylket tidligere har gjort felles innkjøp av «utstyrspakker» til alle videregående skolene med samme utdanningsprogram.

Fire fylker informerer om at fylket har økt potten øremerket investeringer i utstyr de siste årene i forbindelse med fagfornyelsen. Denne potten varierer fra 5 til 30 millioner kroner årlig, og fordeles på alle skolene i fylket. To fylker oppgir at fylket har bevilget mer midler de siste årene, som kan benyttes til å dekke etterslep i utstyr, men som ikke nødvendigvis har sammenheng med fagfornyelsen. Dette beløpet varierer fra 9 til 20 millioner kroner per år. Ni skoler oppgir at de selv må dekke et etterslep i utstyr gjennom sine driftsmidler, eller at fylket har midler til utstyr, men at de ikke opplever å ha fått tildelt dette.

2.3 Samarbeid mellom skoler

Det er svært varierende hvorvidt skolene samarbeider med hverandre om innkjøp og deling av utstyr. Dette henger sammen med at skolene har ulike forutsetninger for denne typen samarbeid. Det er for eksempel vanskeligere for skoler i områder med store geografiske avstander å samarbeide om utstyr, sammenlignet med skoler i for eksempel Oslo, hvor avstandene er kortere. I tillegg vil muligheter for samarbeid avhenge av hvilke utdanningsprogram skoler innenfor samme geografiske område tilbyr. Det vil være større muligheter for samarbeid dersom utdanningsprogram som benytter samme typer utstyr, ligger nære hverandre.

19 av skolene vi har intervjuet opplyser at de ikke har noen form for samarbeid med andre skoler angående utstyr. Elleve av skolene utdyper at dette skyldes lange avstander. Syv av skolene opplyser om at det finnes noe samarbeid og deling av utstyr med andre skoler. To skoler utdyper at dette skjer ved at utstyret fraktes mellom skolene. Mulighetene for dette avhenger av type utstyr. Det vil for eksempel være umulig å flytte utstyr som er fastmontert, og vanskelig å flytte store og tunge installasjoner.

Syv skoler informerer om at samarbeid skjer ved at elevene kan reise til andre skoler for å prøve ut og lære seg utstyr som skolene selv ikke har, men at det ikke er deling av utstyr utover dette. En del utstyr krever opplæring og kompetanse for å bruke. Dette setter begrensninger for muligheter for samarbeid mellom skoler. For eksempel vil det være vanskelig for en skole å låne utstyr fra en annen uten at det blir med en fagperson med kompetanse på bruk av utstyret. Dette bidrar også til at mange skoler anser det som mest hensiktsmessig at elevene selv reiser ut til andre skoler for å bruke annet utstyr, slik at lærere eller andre med kompetanse i bruk av utstyret kan bistå i opplæringen. En informant opplyser at fylket har en felles utstyrspark, lokalisert et annet sted enn skolene, som flere skoler kan reise til for å benytte. Ett annet fylke informerer om felles prøvestasjoner som alle yrkesfaglige skoler kan leie. Prøvestasjonene kan være lokalisert på en skole eller hos en bedrift, og skolene kan leie prøvestasjonen slik at elever kan prøve ut utstyr og utføre fagprøver.

Flere av skolene oppgir at de har prøvd å samarbeide med andre skoler, men at det av ulike grunner ikke har vært velfungerende. En viktig årsak til dette har vært avstand og tidsbruk. Det er også en del problemstillinger knyttet til logistikk, herunder eksempelvis hvem som skal stå ansvarlig for vedlikehold, drift og oppbevaring av utstyret. Det løftes også frem av flere informanter at det kreves tid og repetisjon for å lære å bruke utstyr. Et fåtall besøk til en annen skole for å prøve utstyret blir av disse informantene derfor

ikke ansett som tilstrekkelig. Samarbeid av denne typen kan dermed fungere bedre dersom utstyret benyttes i kursbasert opplæring.

Enkelte skoler og fylker informerer om at skolene ikke har direkte samarbeid rundt bruk av utstyr, men at skolene samarbeider om innkjøpsavtaler med leverandører av utstyr. Det kan være særlig hensiktsmessig med en innkjøpsavtale som sikrer lavere innkjøpspriser for skoler som har behov for samme typer utstyr. Det kan bidra til å sikre at elever og lærere på ulike skoler oppnår samme kompetanse.

2.4 Samarbeid med arbeidsliv

Det er varierende utbredelse og omfang av utstyrs-samarbeid med arbeidsliv mellom fylkeskommuner og skoler. Videre er det særlig variasjon i holdninger og innstillinger til samarbeid mellom skoler og privat næringsliv. Generelt virker samarbeid mellom skole og arbeidsliv å være lokalt og lite systematisk.

2.4.1 Samarbeid med offentlige aktører

Seks av skolene vi har snakket med opplyser om at de har samarbeid om utstyr med offentlige aktører. For de fleste av disse gjelder dette samarbeid om utstyr for utdanningsprogrammet helse- og oppvekst, der skolene samarbeider med kommunale helse- og omsorgstjenester. Dette er i hovedsak gjennom utprøving/lån av utstyr fra de kommunale helsetjenestene. Én skole opplyser om et samarbeid med et direktorat og to andre skoler opplyser om samarbeid med en utdanning- og forskningsinstitusjon. Generelt virker samarbeid med offentlige aktører å være begrenset og lite utbredt. Det synes hovedsakelig relevant for utdanningsprogrammene hvor de fleste elevene går ut i arbeid i offentlig sektor, som for eksempel helse- og oppvekstfag.

2.4.2 Samarbeid med privat næringsliv

31 skoler opplyser å ha samarbeid med private næringslivsaktører og dette samarbeidet er innrettet på ulike måter. Tolv skoler informerer om at næringslivet har gitt økonomisk støtte til innkjøp av utstyr eller sponset nytt utstyr. Flere trekker frem at virksomheter ofte har en interesse av at skolene har oppdatert utstyr, fordi de ønsker at fremtidige arbeidstakere skal ha kompetanse i utstyret som benyttes i arbeidslivet. Ni av skolene opplyser om at virksomheter også kan donere utrangert utstyr til skolene, dersom skolene har bruk for dette. Det varierer mellom ulike utdanningsprogram hvorvidt det er nyttig å «arve» utstyr fra virksomheter, blant annet avhenger dette av utstyrets levetid og hvor gammelt det er. Tre informanter opplyser om at det ofte ikke er hensiktsmessig å arve utrangert utstyr fra næringslivet, fordi elevene helst skal opplæres i moderne utstyr som samsvarer med utstyret som benyttes i arbeidslivet.

Ofte kan skoler få utstyr i forbindelse med at verksteder og virksomheter flyttes eller legges ned. Seks skoler nevner at de har samarbeidsavtaler med næringsliv i form av deling av utstyr, enten i form av felle innkjøp, eller at skolene kan leie inn utstyr fra virksomhetene. To informanter opplyser om at det er vanligere å få forbruksmateriell fra virksomheter sammenlignet med utstyr.

Det fremkommer fra flere informanter at samarbeid med næringsliv avhenger av kontakter mellom enkeltpersoner. Det avhenger også av geografiske avstander og kjennskap i lokalmiljøet. For eksempel er det mer samarbeid i distriktene, og mindre i Oslo, hvor det er færre industribedrifter. Én skoleleder løfter frem at det i nærheten av skolen er mye lokal industri, men at aktørene er internasjonale virksomheter med svak lokal forankring og lite kjennskap til lokalmiljøet, slik at samarbeid er utfordrende.

2.4.3 Holdninger til samarbeid med privat næringsliv

Det er varierende holdninger til samarbeid med privat næringsliv mellom ulike skoler og fylker. Flere mener at samarbeid med næringslivet åpner opp for nye muligheter for å skaffe seg utstyr, som ellers ikke ville vært mulig. Tre av skolene opplyser om at de kan spare ressurser på å ikke kjøpe inn utstyr som elevene heller kan få opplæring i hos bedriftene. Tre skoler informerer om at elevene kan prøve ut utstyr i bedriftene som de selv ikke har tilgang til eller råd til å skaffe seg.

Seks skoler og fire fylkeskommuner opplyser om at samarbeid med næringsliv kan være problematisk, særlig dersom det legger føringer for typer utstyr som kjøpes inn og at skolene får sterk innflytelse fra enkeltaktører. Dersom samarbeid med næringsliv rundt utstyr forhindrer at ulike typer utstyr benyttes i opplæringen, kan det medføre at elever går glipp av opplæring i utstyr som er relevant for arbeidslivet. I tillegg kan tett samarbeid med aktører i næringslivet medføre at det etableres såkalte A- og B-skoler, der en skole har vesentlig bedre utstyrssituasjon enn andre og dermed tiltrekker seg flere søkere. Dette vil forsterkes ved at ulike industrier har ulike økonomiske forutsetninger for å kunne bidra med midler til skolene. Samarbeid med virksomheter kan også være uheldig dersom virksomhetene som har gitt gaver til skoler ønsker å få noe tilbake, eller dersom skolene blir avhengig av å få midler fra virksomheter. Enkelte av informantene mener dermed at utstyret i hovedsak burde finansieres av fylket eller andre nøytrale aktører, for å forhindre at samarbeid med næringslivet legger føringer for opplæringen.

To skoler informerer om at tilskuddsordningen har gjort dem oppmerksomme på at samarbeid med næ-

ringslivet kan være en gunstig måte for å skaffe eksternt finansiering av utstyr, og at det åpnes for nye muligheter i fremtiden når det signaliseres gjennom tilskuddsordningen at det er greit å ta imot midler fra eksterne aktører.

2.5 Andre måter å finansiere utstyrsinvesteringer

Noen skoler oppgir at de har kunnet dekke utstyrsinvesteringer gjennom midler tildelt fra andre tilskuddsordninger. For eksempel trekker fire skoler frem den teknologiske skolesekken, som er en tilskuddsordning i regi av Utdanningsdirektoratet, som skal gi støtte til innkjøp av digitale læremidler. Tilskuddsordningen er en del av digitaliseringsstrategien for grunnopplæringen 2017-2021 (Kunnskapsdepartementet, 2017), og har også kobling til fagfornyelsen som stiller nye krav til digitale læremidler i opplæringen. Informanter opplyser at for enkelte utdanningsprogram kan nødvendig utstyr i opplæringen inkludere digitale læremidler, og at midler fra den teknologiske skolesekken dermed kan benyttes til å dekke disse investeringene.

Tre informanter nevner også andre tilskuddsordninger som skolene har benyttet seg av for å få midler til å dekke utstyrsinvesteringer, ofte knyttet til enkelte sektorer og fagområder. Et eksempel er en tilskuddsordning fra Miljødirektoratet, med hensikt å bidra til utskifting av utstyr til mer miljøvennlige løsninger. Det er også eksempler på skoler som har fått midler fra Forskningsrådet til innkjøp av utstyr i forbindelse med samarbeidsprosjekter med UH-sektoren og næringslivet, samt samarbeid med og tilskudd fra Innovasjon Norge og andre forskningsmiljøer.

Fire skoler vi har snakket med har egne fond med midler som kan brukes til å dekke utstyrsinvesteringer. Fond kan være etablert i samarbeid med næringsliv, eller etablert ved andre forbindelser. I noen fylker kan eventuelle overskuddsmidler fra driftsbudsjettet overføres til skolenes fond.

Én skole trekker frem at de selger gammelt utstyr for å finansiere innkjøp av nytt utstyr. Videre opplyser fem informanter om at skoler med spesielle fagområder kan generere inntekter som kan benyttes til å dekke utstyrsinvesteringer. Dette kan være gjennom utleie av spesielt utstyr som skolene eier til eksterne, eller ved at skolene har inntektsbringende undervisning og opplæring i spesielt utstyr de disponerer. Det kan også være gjennom produksjon og salg av enkelte produkter. For eksempel kan utdanningsprogram som frisørlinjer selge frisørtjenester, fiske og fangst kan selge fiskeprodukter, og naturbruk og landbruk kan produsere landbruksprodukter som kan selges. Dette gir utdanningsprogrammene inntekter, som igjen kan brukes til utstyrsinvesteringer.

3. Tilskuddsordningen

Tilskuddsmodeller til utstyr i yrkesfaglig opplæring ble utviklet i en arbeidsgruppe med representanter fra Utdanningsdirektoratet, FFU og SRY. Sistnevnte representert ved LO, NHO og Utdanningsforbundet. Oslo Economics og Samfunns- og næringslivsforskning (SNF) bisto med forskerperspektiv i utformingen. Det ble besluttet å utprøve to tilskuddsmodeller, hvorav en av disse inneholder et gaveforsterkningselement, i tråd med politiske føringer. Til sammen 77 millioner kroner ble utlyst høsten 2021 og tildelt i desember samme år.

I dette kapittelet gir vi en kort beskrivelse av prosessen for utvikling av tilskuddsmodellene. Videre beskriver vi utformingen av de to tilskuddsmodellene som utprøves, etterfulgt av utlysings- og søknadsprosess, og avslutningsvis prosess for tildeling.

3.1 Utvikling av tilskuddsmodeller

Granavolden-plattformen slo fast at Regjeringen Solberg ville «Utvikle modeller som bidrar til oppdatert og kvalitetssikret utstyr ved de yrkesfaglige studieretningene» (Regjeringen Solberg, 2019, p. 76). Det ble understreket at skolene er fylkeskommunenes ansvar, men at regjeringen ville tilføre ekstra statlige midler til utstyr, i tråd med deres satsing på yrkesfag. Med bakgrunn i dette ble det besluttet å utprøve tilskuddsmodeller med formål om å få kunnskap om hvilke modeller for finansiering av utstyr som utløser fylkeskommunal finansiering og som er bærekraftig over tid. I tråd med politiske føringer skulle minst én av modellene til utprøving være en gaveforsterkningsmodell.

Opprinnelig ble det bevilget 25 millioner kroner til utprøving av tilskuddsmodeller i statsbudsjettet for 2020. Den samlede rammen for 2020 og 2021 var 45 millioner kroner, hvorav 20 millioner var planlagt utlyst i 2021, og 5 millioner var avsatt til utvikling og evaluering av modellene. Tanken var at dette skulle være en varig ordning. Imidlertid ble det i løpet av 2021 vedtatt å ikke videreføre ordningen, og den totale rammen for tilskuddsordningen ble satt til 60 millioner kroner. Høsten 2021 ble denne utvidet til 77 millioner, hvorav de siste 17 millionene ble bevilget over statsbudsjettet for 2022.

Arbeidet med å utvikle tilskuddsmodellene startet høsten 2020, i en arbeidsgruppe bestående av Utdanningsdirektoratet, Forum for fylkesutdanningssjefer

(FFU) og Samarbeidsrådet for fag- og yrkesopplæringen (SRY), representert ved Utdanningsforbundet, LO og NHO. Oslo Economics og SNF ble involvert fra april 2021 med oppgave å bistå med et forskerperspektiv i utformingen av tilskuddsmodellene. Dette innebærer å sikre at effekten av tilskuddsordningen på utstyrsinvesteringer i de yrkesfaglige videregående skolene lot seg evaluere.

Arbeidsgruppen arbeidet opprinnelig med fem forskjellige tilskuddsmodeller:

- **Future:** Tilskuddet gis for å investere i utstyr som er nødvendig for å møte fremtidens utfordringer innen digitalisering og automatisering på en bærekraftig måte.
- **Utstyrstog:** Mobil enhet med undervisningsutstyr basert på én eller flere containere eller lignende, som kan bli transportert rundt i regionen.
- **Generelle tilskudd:** Tilskuddet gis for å investere i utstyr som er nødvendig for å gi en god og relevant opplæring.
- **Gaveforsterkningsordning:** 1) tilskuddet gis under forutsetning av at en eller flere private aktører bidrar med en del av anskaffelseskostnaden, eller 2) tilskuddet skal dekke kostnader for å kunne motta utstyr fra en eller flere givere.
- **VR/AR:** Tilskuddet gis for å investere i programutvikling og VR/AR-utstyr som skal brukes i opplæring

Modellene bar preg av at partene i arbeidsgruppen hadde fremmet modeller i tråd med sine egne interesser. Noen av modellene bygget på samme finansieringsmodell, men med ulik tematisk innretning.

For å gjøre tilskuddsordningen mer oversiktlig, og for å sikre et bedre grunnlag for evalueringen, foreslo Oslo Economics og SNF å redusere antall modeller til to. Alle elementer i de fem opprinnelige modellene ble ivaretatt i de to modellene, enten gjennom finansieringsmodellen (generelt tilskudd og gaveforsterkningselement) eller gjennom de generelle kriteriene for tilskudd (fremtidsrettet og bærekraftig utstyr).

Alle partene i arbeidsgruppen hadde anledning til å gi innspill til modellene som ble foreslått, og det var noe uenighet i arbeidsgruppen rundt utformingen av modellene. Dette var særlig knyttet til at en modell inneholdt et såkalt gaveforsterkningselement, hvor en del av egenandelen dekkes av en ekstern part (ofte en privat virksomhet). LO og Utdanningsforbundet argumenterte sterkt for at en slik modell ville kunne føre til forskjellsbehandling mellom skoler, store uforutsette kostnader knyttet til utstyr, og at private virksomheter profiterer på bindinger til videregående opplæring. Å prøve ut en gaveforsterkningsmodell var imidlertid en

politisk føring i regjeringsplattformen, og Utdanningsdirektoratet var bundet til denne. Utdanningsdirektoratet vurderte innspill både fra partene i arbeidsgruppen og fra forskerne, og hadde endelig beslutningsmyndighet i prosessen. De endelige tilskuddsmo-
dellene forelå i juni 2021 og er presentert i avsnitt 3.2.3.

3.2 Utforming av tilskuddsmodeller

3.2.1 Definisjon av utstyr

I arbeidet med å utvikle tilskuddsmodeller ble følgende definisjon av utstyr lagt til grunn:

Utstyr betyr i denne sammenhengen en «utstyrs-pakke»¹ som inkluderer «objekter av ulike typer som benyttes i undervisningen for å skape læringsmuligheter». Forutsetningen for at noe skal kunne defineres som utstyr i denne sammenhengen er at objektene benyttes av lærere og elever til å skape læringssituasjoner hvor elevene, gjennom selve bruken av objektene, får muligheter til å nå målene for opplæringen. Objektene kan være:

- Konkrete og synlige (for eksempel sykehusseng, et kamera eller en dreiebekk)
- Usynlige eller virtuelle (for eksempel symboler, lyder eller programvare)

I tillegg til objektene i definisjonen av utstyr, inkluderes utvikling, installasjon og opplæring av lærere i bruk av utstyret.

3.2.2 Generelle kriterier for søknad

Som en del av utformingen av tilskuddsmodellene ble det utviklet et sett med generelle kriterier for søknadene som den enkelte søker måtte sikre at var oppfylt. Det ble kun stilt krav om dokumentasjon på at kriteriene var oppfylt ved forespørsel. Søknadene ble ikke rangert eller prioritert på grunnlag av kriteriene, men alle kriteriene måtte være oppfylt for å kunne få tilskudd. De generelle kriteriene er listet i Tabell 3-1.

3.2.3 Tilskuddsmodellene

Den endelige tilskuddsordningen omfatter to tilskuddsmodeller – modell A og modell B.

I modell A dekkes 70 prosent av investeringen av statlig tilskudd, mens egenandelen, som skolen må dekke selv, er 30 prosent. Modell B er en såkalt gaveforsterkningsmodell, og stiller krav om ekstern finansiering på minimum 15 prosent av den totale kostnaden av utstyret det søkes midler til. Egenandelen som skolen selv må dekke er for modell B på 15 prosent av kostnaden. Begge modellene gir statlig tilskudd på mellom 0,2 og 1,5 millioner kroner.

Det var i utgangspunktet anledning til å søke om én utstyrs-pakke per søknad. Imidlertid hadde hver skole mulighet til å levere flere søknader på inntil 1,5 millioner kroner hver. I praksis innebar dette at maksimumsbeløpet for tilskudd ikke var bindende for skolene.

Tabell 3-2 og Tabell 3-3 oppsummerer de to tilskuddsmodellene.

¹ Utstyrs-pakke, ref. definisjon i rapporten "Godt nok eller best mulig?" Hovedrapport fra kartlegging av utstyrssituasjonen i videregående skole, Jostein Ryssevik m.fl. Ideas2evide-
dence rapport 6/2016, (side 12-21)

Tabell 3-1: Generelle kriterier for søknad

Krav	Beskrivelse
Fremtidsrettet utstyr	Utstyret må være relevant for å gi elever opplæring i bruk av utstyr de møter i en fremtidig yrkeshverdag. Relevans sikres gjennom kobling til spesifikke kompetansemål innenfor aktuelt/aktuelle utdanningsprogram.
Bærekraft	Bærekraft handler om utstyrets forventet levetid inkludert eventuelle behov for reinvestering og avhending.
HMS-hensyn	Installering og bruk av utstyret må være i tråd med regelverket for helse, miljø og sikkerhet.
Tilfredsstillende vedlikehold	Søker må ha en plan for vedlikehold og finansiering av dette.
Kompetente opplæringsressurser	Minst to personer (inkl. faglærere) skal gis opplæring i bruk av utstyret.
Merkevarenytralitet	Teknologivalg i forbindelse med utstyrsinvesteringen kan ikke være merkevare-spesifikk med mindre monopoler eller andre sterke hensyn ikke gjør det mulig å oppfylle dette kriteriet.
Tidsbegrensning	Utstyret skal være betalt, installert og klart til bruk i undervisningen senest ved utgangen av 2022. Dette innebærer også at opplæringen av personell/lærere er gjennomført.
Involvering av viktige interessenter	Plasstillitsvalgt/evt. hovedtillitsvalgt må inkluderes i søknadsprosessen og Y-nemden skal holdes orientert om søknadsprosessen.
Søker	Søknad utarbeides og sendes fra den enkelte skole, og søknaden må ha støtte hos skoleeier. Skolen må sikre at det er budsjettmessig dekning for skolens egenandel.
Egenandel	Søker må bidra med en egenandel ved anskaffelse av utstyret. Egenandelen skal være utover det skolen ellers har planlagt å bruke på utstyr for budsjettåret 2022. Hvis skolen sender inn flere søknader, gjelder egenandelskravet samlet for alle søknadene.
Samarbeid om utstyr	Dersom det er ønskelig kan to eller flere skoler søke om tilskudd til investering i utstyr sammen (for eksempel mobile enheter med undervisningsutstyr som kan transporteres rundt til flere skoler), men i søknaden må en av skolene være angitt som hovedansvarlig. Ved en slik ordning må det gis opplæring til minimum to personer ved hver skole, eller til personer som følger utstyret til den enkelte skole.
Samarbeid med forskere	For å kunne søke om midler til utstyr må søker stille seg villig til å samarbeide med forskerne i prosjektet. Det kan innebære intervjuer, spørreskjema og annen innsamling av data. Slikt samarbeid med forskerne er et kriterium enten søknaden innvilges eller ikke.

Kilde: Utdanningsdirektoratet (2021)

Tabell 3-2: Modell A

Beskrivelse	Tilskuddet tildeles skoler som ønsker å kjøpe fremtidsrettet utstyr som kan bidra til en god og relevant fag- og yrkesopplæring. Modell A kan eksemplifiseres med følgende stikkord (eksemplene er ikke uttømmende): • <i>Future</i>: Tilskuddet gis for å investere i utstyr som er nødvendig for å møte fremtidens behov innen digitalisering, automatisering og robotikk på en bærekraftig måte. • <i>VR/AR</i>: Tilskuddet gis for å investere i programutvikling og VR/AR-utstyr som skal brukes i opplæring. • <i>Generelle tilskudd</i>: Tilskuddet gis for å investere i utstyr som er nødvendig for å gi en god og relevant opplæring. • <i>Utstyrssamarbeid</i>: En mobil enhet med undervisningsutstyr basert på én eller flere containere eller lignende, som kan bli transportert mellom skoler. Eller utstyr ved en skole som brukes av elever ved flere skoler. Det overordnede formålet med tilskuddet er at det utløser fylkeskommunal finansiering som er bærekraftig over tid.
Statlig tilskudd	0,2 – 1,5 millioner kroner, men begrenset oppad til 70 prosent av utstyrspakkens total-kostnad.
Egenandel	Skolen dekker minimum 30 prosent av den totale kostnaden.

Kilde: Utdanningsdirektoratet (2021)

Tabell 3-3: Modell B

Beskrivelse	Tilskuddet tildeles skoler som kan få utstyr (gave) eller midler til utstyr fra andre (ekstern finansiering), og som med det ønsker å investere i fremtidsrettet utstyr for en god og relevant fag- og yrkesopplæring. Modell B kan eksemplifiseres med følgende stikkord (eksemplene er ikke uttømmende): • <i>Gaveforsterkningsordning</i>: En eller flere aktører bidrar med utstyr eller deler av anskaffelseskostnaden for utstyret. • <i>Utstyrssamarbeid</i>: En mobil enhet med undervisningsutstyr basert på én eller flere containere eller lignende, som kan bli transportert rundt i regionen, eller utstyr satt opp ett sted hvor flere skoler får tilgang til utstyret, og hvor en eller flere eksterne aktører bidrar med utstyr eller midler til utstyr. Det overordnede formålet med tilskuddet er at det utløser fylkeskommunal finansiering som er bærekraftig over tid.
Statlig tilskudd	0,2 – 1,5 millioner kroner, men begrenset oppad til 70 prosent av utstyrspakkens total-kostnad.
Egenandel	Skolen dekker minimum 15 prosent av den totale kostnaden.
Ekstern aktør	Verdien på gaven eller den eksterne finansieringen dekker minimum 15 prosent av den totale kostnaden.

Kilde: Utdanningsdirektoratet (2021)

3.3 Utlysings- og søknadsprosess

3.3.1 Utlysning

Tilskuddsordningen ble utlyst i august 2021 med søknadsfrist 30. november 2021. Utlysningen ble kunngjort på Utdanningsdirektoratet sine nettsider (Udir, 2021). I tillegg ble alle fylkeskommuner og videregående skoler med yrkesfaglig opplæring informert om ordningen per e-post. Kunngjøringen inneholdt

- informasjon om hva det kunne søkes midler til,

- beskrivelse av de to tilskuddsmodellene,
- generelle kriterier for søknaden,
- tildelingsprosedyre,
- informasjon om forskning på effekt av tilskuddet og
- krav til rapportering.

3.3.2 Søknad

Skoler kunne søke om tilskuddsmidler ved å fylle ut et elektronisk søknadsskjema, som var vedlagt utlys-

ningen. I skjemaet oppga skolene praktiske opplysninger om skolen og utstyret det ble søkt om tilskudd til, i tillegg til en bekreftelse på at kravene for å

motta tilskudd var oppfylt. Fullstendig søknadsinformasjonen er listet i Tabell 3-4.

Tabell 3-4: Innhold i søknadsskjema

Kategori	Søknadsinformasjon
Kriterier for tilskudd	- Bekreftelse på at søknaden har støtte hos skoleeier - Bekreftelse på at generelle og modellspesifikke kriterier er oppfylt - Bekreftelse på at nødvendige midler stilles til rådighet - Bekreftelse på at skolen og skoleeier stiller seg til rådighet for evalueringen
Om søker	- Organisasjonsnummer - Skolens navn - Fylkeskommune - Hvis flere skoler søker sammen: Navn på skolene og skoleeier
Om utstyret	- Hvilken tilskuddsmodell det søkes tilskudd fra (modell A/modell B) - Tilskuddsbeløp - Egenandel (beløp i kroner) - For tilskuddsmodell B: Beløp for ekstern finansiering - Total innkjøpspris for utstyr - Utdanningsprogram som utstyret skal benyttes ved - Beskrivelse av utstyr - Beskrivelse av behov for utstyret - Antatt levetid for utstyret - Beskrivelse av behov for vedlikehold, reinvestering og avhending og anslag på kostnader for dette - Anslag på antall elever som vil få opplæring i bruk av utstyret

Kilde: Utdanningsdirektoratet (2021)

Til tross for at søknadene ikke ble vurdert på bakgrunn av søknadsinformasjonen, ble skolene bedt om å oppgi informasjon om utstyret det ble søkt om midler til. Bakgrunnen for dette var at en kunnskapsoppsummering gjennomført av Oslo Economics og SNF knyttet til øremerkede tilskuddsordninger viste at bevisstgjøring rundt aspekter som levetid og vedlikeholdskostnader kan øke sannsynligheten for varig virkning av tilskuddet på investeringsnivå.

3.3.3 Rapportering

For å tilgodese evalueringen med informasjon leverte skolene også et rapporteringsskjema som vedlegg til søknaden. I rapporteringsskjemaet oppga skolene informasjon om tidligere og planlagte investeringer i utstyr. Utfylling av rapporteringsskjemaet var en forutsetning for å søke tilskudd. For årene 2017-2021 ble skolene bedt om å oppgi følgende informasjon:

- Investeringer i utstyr (beløp i kroner)
- Beskrivelse av investering i utstyr
- Andel av investeringer gjort med skolens egne midler
- Andel av investeringer dekket av fylkeskommunale midler

- Andel av investeringer dekket av statlige tilskudd
- Andel av investeringer dekket av eksterne finansieringskilder
- Totalt driftsbudsjett for skolen
- Totalt driftsbudsjett for yrkesfag ved skolen

Videre ble skolene også bedt om å oppgi følgende informasjon om utstyrssituasjon og forventede fremtidige investeringer:

- Skolens utstyrssituasjon
- Anslag på investeringsbehov for å imøtegå *kritisk* utstyrsbehov i fag- og yrkesopplæringen som følge av krav i nye læreplaner
- Anslag på investeringsbehov for å imøtegå *ønsket* utstyrsbehov i fag- og yrkesopplæringen som følge av den nye læreplanen
- Beskrivelse av forventede investeringer i fag- og yrkesopplæringen i 2022
- Anslag på forventede investeringer i utstyr i fag- og yrkesopplæringen i 2022
- Beskrivelse av forventede investeringer i 2023
- Anslag på forventede investeringer i utstyr i fag- og yrkesopplæringen i 2023

3.4 Tildelingsprosess

3.4.1 Innkomne søknader

Søknadene ble i forkant av trekningen kontrollert opp mot søknadskriteriene for å undersøke om disse var tilfredsstillt. Søknadene ble imidlertid verken vurdert eller rangert basert på dette. Enkelte av søknadene tilfredsstilte ikke søknadskriteriene for ordningen og ble derfor ekskludert fra trekningsutvalget. Dette gjaldt et fåtall søknader, og årsaken var enten for lavt søknadsbeløp (under 200 000 kroner) eller at søker ikke var en videregående skole. Samtlige av de øvrige søknadene ble inkludert i prosessen for tildeling av midler.

3.4.2 Tildelingsmetode

En vanlig utfordring i effektevalueringer er at man kun kan observere den faktiske utviklingen etter gjennomført tiltak, mens man ikke vet hva som ville skjedd ved fravær av tiltaket man ønsker å måle effekten av. For å løse dette, er man avhengig av å identifisere en kontrollgruppe, som forventes å representere utviklingen tiltaksgruppen ville hatt dersom den ikke hadde fått tiltaket. Det finnes mange mulige metoder for å identifisere slike kontrollgrupper, men den beste metoden anses i forskning å være randomisering.

Randomisering innebærer at man innfører et element av tilfeldighet i inndelingen i tiltaks- og kontrollgruppe, for eksempel ved loddtrekning. Dette vil, dersom studiepopulasjonen er tilstrekkelig stor, sikre at tiltaksgruppen og kontrollgruppen i gjennomsnitt er like langs observerbare og uobserverbare dimensjoner. Dette sikrer igjen at forskjeller i utviklingen mellom gruppene skyldes det aktuelle tiltaket. Her er tiltaket tildeling av tilskudd, og kontrollgruppen blir da søkere som ikke får tildelt tilskudd etter loddtrekning.

For å sikre en god forskningsbasert evaluering av tilskuddet som kan danne grunnlag for videre faglige anbefalinger for en eventuell ny tilskuddsordning, ble tildeling av tilskudd gjort ved loddtrekning. Ved å analysere forskjeller i gjennomsnittlig utstyrsinvesteringer mellom tiltaksgruppen (skoler som ble tildelt midler) og kontrollgruppen (skoler som ikke ble tildelt midler) kan vi si noe om effekten av tilskuddet på prioritering av investeringer i utstyr.

Det ble gjennomført tilfeldig trekning av søknader fra hvert av utvalgene (søknader til modell A og B). Utdanningsdirektoratet hadde ansvar for planlegging og gjennomføring av trekningen. Særlig Utdanningsforbundet motsatte seg loddtrekning som fordelingsmetode. For å sikre forankring av fremgangsmåten,

ble loddtrekning drøftet i LM-møte i Utdanningsdirektoratet. Oslo Economics og SNF var til stede under gjennomføringen.

Trekningen foregikk i to runder. I **første tildelingsrunde** ble det brukt følgende trekningsrutine:

- Trekning av søknad til modell B som tildeles tilskudd²
- Trekning av søknad til modell A som tildeles tilskudd
- Trekning av søknad til modell A som legges i kontrollgruppe

Dersom det ble trukket en søknad fra en skole som allerede hadde fått tildelt tilskudd, ble denne søknaden lagt på vent til den andre trekningsrunden. Skoler som fikk tildelt midler fra modell A, og som i tillegg hadde søkt tilskudd fra modell B, ble ekskludert fra å motta tilskudd fra modell B, og omvendt. Når en søknad ble trukket til kontrollgruppen medførte dette at øvrige søknader fra samme skole ikke kunne innvilges. Første trekningsrunde ble avsluttet når alle søkere, med unntak av skolene som ble trukket til kontrollgruppen, var representert blant de tildelte.

I den **andre tildelingsrunde** ble først søknader på vent tildelt i den rekkefølgen de var trukket ut i. Det vil si at det i denne runden kun ble tildelt tilskudd til skoler som allerede hadde fått innvilget én søknad. Skoler som var trukket til kontrollgruppen ble dermed heller ikke tildelt midler i andre runde, og ingen nye søknader ble lagt i kontrollgruppen. Tildeling av søknader på vent skjedde vekselvis mellom modell B og modell A inntil alle søknader til modell B var innvilget. Deretter ble resterende søknader på vent til modell A innvilget.

Etter alle søknader på vent var tildelt gjensto det fremdeles tilskuddsmidler. Alle søknader til modell A som ikke var tildelt midler i verken første eller andre trekningsrunde, og som var fra skoler som allerede hadde fått innvilget minst én søknad (dvs. ikke i kontrollgruppen), ble derfor lagt i et eget utvalg. Det ble deretter trukket tilfeldig blant disse søknadene inntil tilnærmet hele rammen for tilskuddsmidler var tildelt.

Til sammen ble det tildelt 76,96 millioner kroner fra ordningen. 59,7 millioner av disse ble utbetalt i desember 2021. De resterende 17,2 millionene ble utbetalt i januar 2022.

² Det ble ikke trukket søknader til en kontrollgruppe for modell B på grunn av det lave antallet søknader på modell B.

4. Søknader om tilskudd

121 offentlige skoler med fag- og yrkesopplæring (45 prosent) søkte om tilskudd til kjøp av utstyr, og det ble søkt om 172 millioner kroner. Kun 11 skoler søkte om tilskudd basert på modell B med eksternt bidrag, og disse hadde i gjennomsnitt større driftsbudsjett enn de som søkte om tilskudd basert på modell A. Gjennomsnittlig søknadsbeløp var 609.000 kroner, som utgjør 55 prosent av gjennomsnittlig investeringsnivå per søkerskole i 2021. Det ble til sammen utdelt 77 millioner i tilskudd, hvilket tilsvarer 45 prosent av totalt søknadsbeløp. 55 prosent av skolene som søkte, fikk tilskudd.

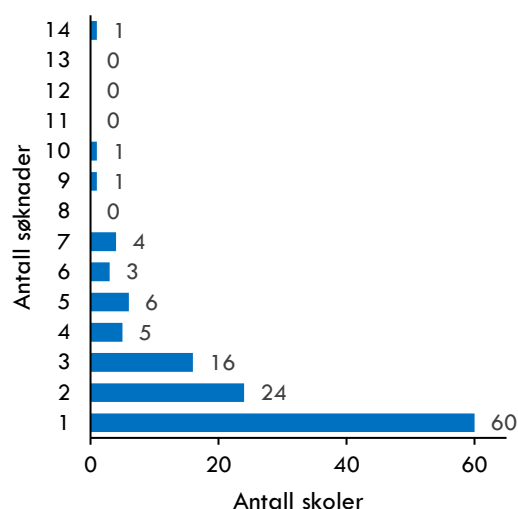
I dette kapittelet presenterer vi analyser av innsamlet informasjon fra rapporterings- og søknadsskjemaer fra skoler som har søkt om tilskudd. Vi beskriver antall søknader, kjennetegn ved søkere, finansiering av investeringer, utstyr det er søkt om tilskudd til, og skolens tidligere utstyrsinvesteringer. Vi beskriver også tildelinger av tilskudd.

4.1 Søkere og antall søknader

Det er totalt 269 offentlige skoler med fag- og yrkesopplæring i Norge. Utdanningsdirektoratet mottok søknader om tilskudd fra totalt 121 skoler, dvs. litt under halvparten av alle skoler. Det var mulig å sende inn flere søknader per skole, hvilket mange skoler også gjorde. Utdanningsdirektoratet mottok til sammen 282 søknader om tilskudd.³ Tre skoler sendte inn søknad på vegne av andre skoler.⁴ Figur 4-1 viser fordelingen av antall søknader og antall skoler. Halvparten av skolene sendte én søknad. En tredjedel sendte to eller tre søknader, mens de resterende sendte enda flere. Én skole sendte ni, én sendte ti og én sendte 14 søknader.

³ Ettersom én skole kunne sende inn flere søknader vil vi i analysene skille mellom i) data som gjelder alle skoler i utvalget (for eksempel, søkt og innvilget modell, søkt tilskuddsbeløp, egenandel, innkjøpspris, antatt levetid for utstyret, antall elever som skal bruke utstyret og utdanningsprogram som skal bruke utstyret) og ii) rapporteringsdata som gjelder unike skoler (for eksempel, elevtall, rapportert kritisk og øns-

Figur 4-1: Fordeling av skoler på antall søknader

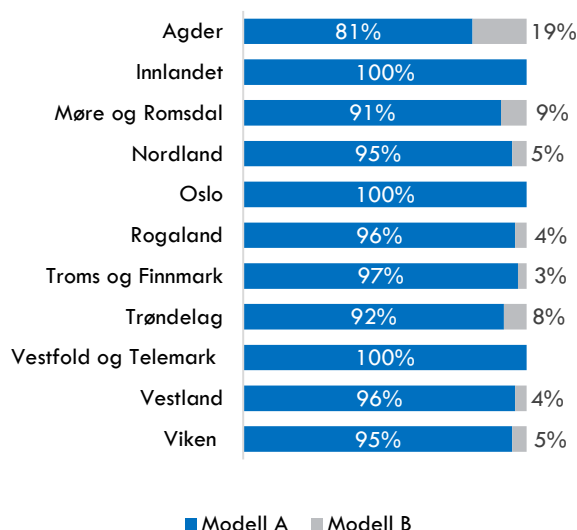

De aller fleste skolene valgte å søke på modell A (113 unike søkere). Figur 4-2 viser andelen av skolene som søkte på modell A av alle innsendte søknader per fylke. I Vestfold og Telemark, Oslo og Innlandet var alle søknader til modell A. Agder skiller seg noe ut, med en høyere andel søknader til modell B enn de øvrige fylkene.

ket behov, budsjett, investeringstall, finansiering av investeringer, forventede investeringer) da disse ikke varierer eller varierer lite innad søkerskoler.

⁴ Skoler kunne søke om tilskudd sammen med andre skoler. Medsøkere er skoler som ikke selv leverte søknad, men som deltok i en søknad. Vi presiserer når analysen inkluderer medsøkere.

Figur 4-2: Andel skoler som søkte på modell A og B fordelt på fylke

4.2 Søknader og tildelinger

Fra de 113 unike søkerne til modell A ble det mottatt totalt 267 søknader. 103 av de 267 søknadene til modell A fikk tilskudd via tilfeldig trekning (inkludert medsøkere⁵). Alle som fikk innvilget søknad, fikk hele beløpet de søkte om. 57 søkere ble tilfeldig trukket ut til en randomisert kontrollgruppe (inkludert medsøkere) og fikk derfor ikke innvilget tilskudd. 50 prosent av skolene som søkte modell A fikk tildelt tilskudd.

Figur 4-3 viser en oversikt over gjennomsnittlig søkt tilskuddsbeløp per søknad for hvert fylke, fordelt på modell A og modell B. Agder skiller seg ut med høyest gjennomsnittlig søknadsbeløp til modell A, mens Innlandets søknader til modell A i gjennomsnitt har lavest søknadsbeløp. For modell B er det færre søknader, og det er derfor ikke overraskende at det er mer variasjon i gjennomsnittlig søknadsbeløp per fylke.

Figur 4-3 viser gjennomsnittlig søkt tilskuddsbeløp per søknad for hver modell og skiller mellom skoler med høyt og lavt elevtall. Median antall elever for skolene i utvalget (inkl. medsøkere) er 229 elever. Vi definerer

Fordi mange skoler sendte flere søknader, var det en noe lavere andel, 38 prosent, av søknadene til modell A som fikk tildelt tilskudd.

Til modell B var det totalt 15 søknader og 11 unike søkerskoler, og alle søkere fikk tilskudd. Modell B har ingen randomisert kontrollgruppe på grunn av det lave søkerantallet.

Totalt fikk 67 unike skoler innvilget tilskudd til utstyrsinvesteringer i fag- og yrkesopplæringen, og dette utgjør 55 prosent av skolene som søkte om tilskudd.

Til sammen ble det søkt om 171,7 millioner kroner. Gjennomsnittlig søknadsbeløp var 609 000 kroner per søknad.⁶ Det høyeste søknadsbeløpet var 1,5 millioner (tilsvarende øvre grense for søkerbeløp), og det laveste søknadsbeløpet var 200 000 (tilsvarende nedre grense for søkerbeløp). Skoler som søkte på modell A søkte om totalt 158 millioner kroner.

Samlet tildelt tilskudd for modell A er 63,2 millioner kroner (N=103). For modell B ble det søkt om totalt 13,8 millioner kroner, og samlet tildelt tilskudd er det samme som søknadsbeløpet (N=15). For begge modellene ble det til sammen tildelt 77 millioner kroner i tilskudd, som ble utbetalt i slutten av 2021 og begynnelsen av 2022.

4.2.1 Søknadsbeløp og utstyrets kostnad

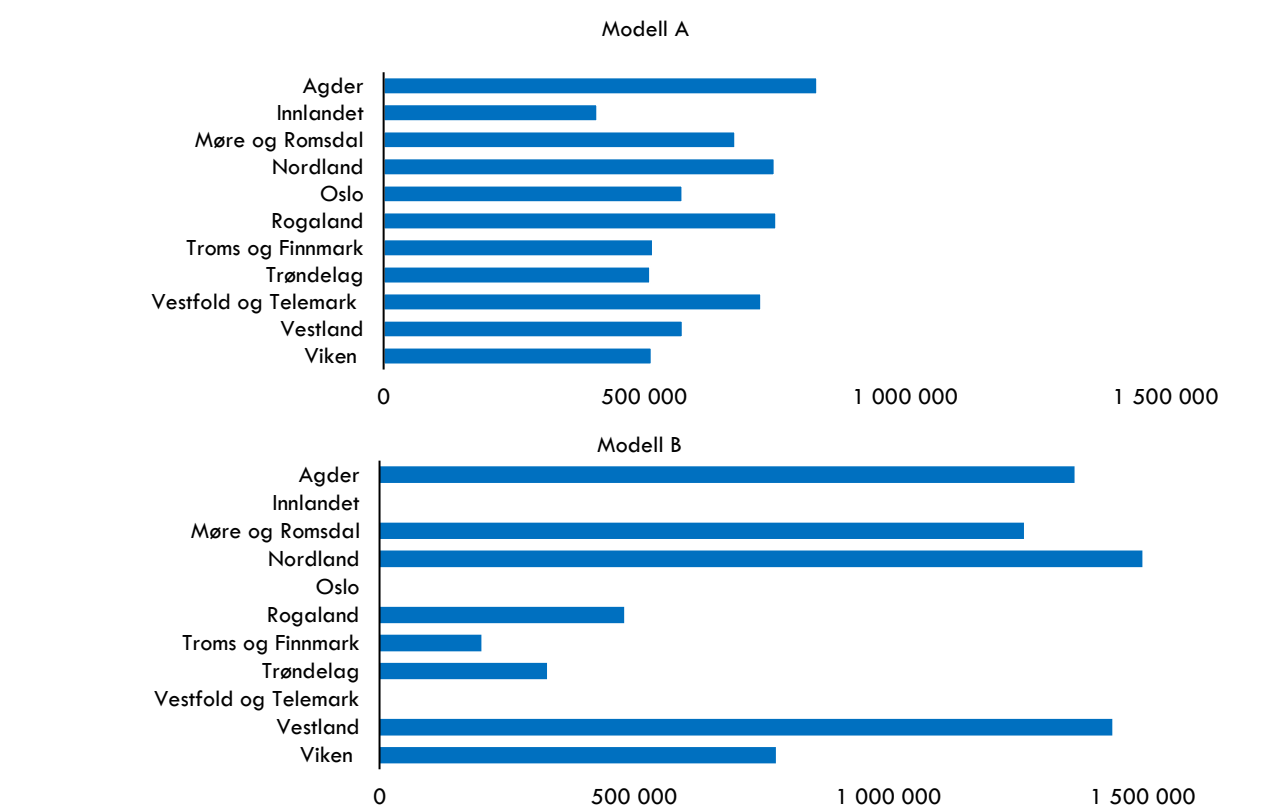
I dette avsnittet presenterer vi mer detaljert informasjon om søknadene om tilskudd. Vi fokuserer på søknader, fremom faktiske tildelinger.

et høyt elevtall som elevtall strengt høyere enn denne medianen. Det er liten forskjell i gjennomsnittlig søknadsbeløp mellom skoler som søkte på modell A og som hadde elevtall høyere enn medianen (gjennomsnitt 592 000 kroner) og skoler med lavere elevtall (gjennomsnitt 590 000 kroner) (N=265). For søknader til modell B ser vi et høyere søknadsbeløp for skoler med lavere elevtall, men det er viktig å påpeke at dette gjelder relativt få søknader (N=15), slik at det er vanskelig å trekke klare konklusjoner basert på dette.

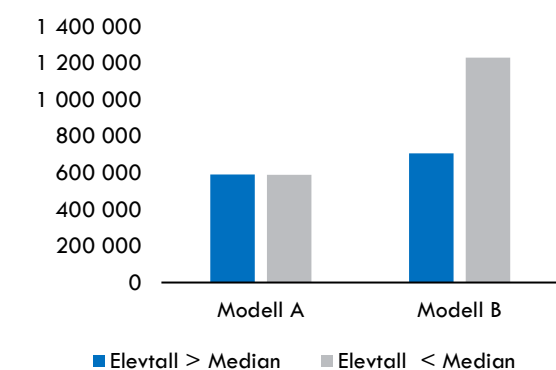
⁵ Medsøkere er skoler som ikke selv leverte søknad om tilskudd, men som sto som medsøker på en søknad levert av en annen skole.

⁶ Alle kronebeløp er enten avrundet til nærmeste 1000 kroner eller oppgitt i antall millioner eller milliarder kroner, med en desimal.

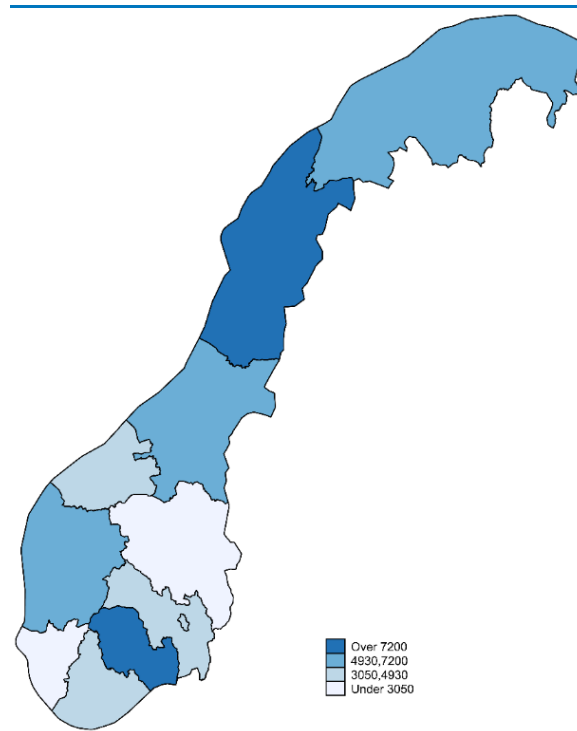
Figur 4-3: Gjennomsnittlig søknadsbeløp per fylke separat for modell A og modell B

Figur 4-4: Gjennomsnittlig søkt tilskuddsbeløp fordelt på skoler med høyt og lavt elevtall

Figur 4-5: Gjennomsnittlig søkt tilskuddsbeløp per elev

Figur 4-5 viser gjennomsnittlig søknadsbeløp per elev for begge modeller på fylkesnivå. Skoler som var medskøkere er inkludert i beregningen av totalt elevtall i hvert fylke. Jo mørkere farge på kartområdet, dess høyere søknadsbeløp per elev i fylket. Fylkene Nordland og Vestfold og Telemark har høyest søknadsbeløp per elev, der skolene i fylket i gjennomsnitt søker om et beløp på over 7200 kroner per elev. Rogaland og Innlandet har lavest gjennomsnittlig søknadsbeløp per elev, og søker om et beløp som ligger under 3050 kroner per elev.

Skolene må stille med en egenandel for å kunne få tilskudd fra Utdanningsdirektoratet, og i modell B må de også hente inn ekstern finansiering. Totalprisen for innkjøp av utstyret er derfor høyere enn tilskuddsbeløpet. Totalprisen for utstyr som det er søkt om tilskudd til er for begge modeller 223,6 millioner kroner og gjennomsnittsprisen på omsøkt utstyrsinvestering, inkludert egenandel og gaveandel, er 793 000 kroner (N=282). For skoler som søkte på modell A er total innkjøpspris for utstyret 204,1 millioner kroner (N=267). For modell B er total innkjøpspris 19,4 millioner kroner (N=15).

Skolene rapporterer egenandeler på totalt 60,1 millioner kroner (N=282) for begge modeller samlet. For skoler som søkte på modell A er egenandel i gjennomsnitt 215 000 kroner (N=267) og 184 000 kroner for skoler som søkte på modell B (N=15).

Skoler som søkte på modell B kunne motta gaver eller ekstern finansiering gjennom gaveforsterkningsordningen. Dette innebærer at skolens egenandel utgjør en lavere prosentvis andel av totalinvesteringen enn for skoler som søkte på modell A, og hvis egenandelen virker begrensende åpner modell B for at skolene kan investere i dyrere utstyr enn det som ellers ville være mulig. Gavene eller den eksterne finansieringen utgjør totalt 3,8 millioner kroner for modell B (N=15), med et gjennomsnitt per søknad på 255 000 kroner.

Skolene rapporterer at gjennomsnittlig forventet levetid for utstyret for begge modeller er 12,7 år (N=280). Skoler som søkte på modell A rapporterer forventet levetid på 12,5 år i gjennomsnitt (N=265),

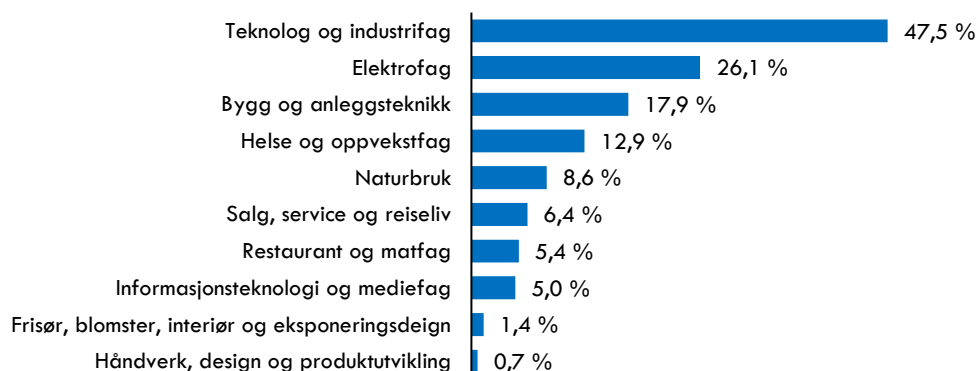
mens skoler som søkte på modell B rapporterer gjennomsnittlig levetid på 15,3 år (N=15). I 49 prosent av søknadene var forventet levetid for utstyret 6-10 år, og i 50 prosent av søknadene mer enn ti år. I én prosent av søknadene var forventet levetid 1-5 år.

4.3 Utstyret det søkes om støtte til

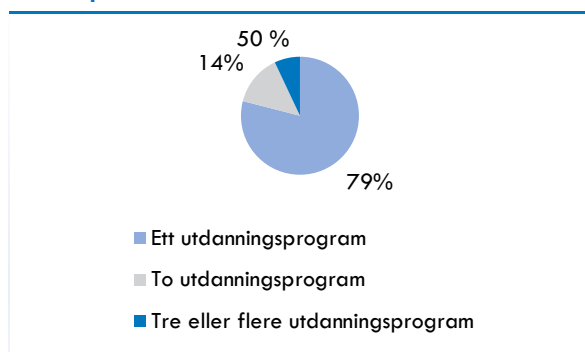
Halvparten av skolene søkte om støtte til investeringspakker, her definert som flere type utstyr som henger sammen og utgjør en helhet. Investeringspakker omfatter for eksempel robotiseringsutstyr som består av transportbånd, måleapparater og pumpesystemer eller et skaperverksted, som består av presser, printere og laserkuttere. 30 prosent har søkt om større og 20 prosent om mindre enkeltinvesteringer. Eksempler på større enkeltinvesteringer er løftebukker, gravemaskiner, kjølerom, benker, skaphengere og sveisesimulatore. Utstyr som inngår i mindre enkeltinvesteringer, er for eksempel VR- og AR-briller og stasjonære PCer.

Figur 4-6 viser utdanningsprogrammene utstyret skal brukes i, og tar høyde for at utstyr kan benyttes i flere program. Teknologi og Industrifag er utdanningsprogrammet 48 prosent av skolene oppgir at utstyret skal brukes i, etterfulgt av elektrofag (26 prosent) og bygg og anlegg (18 prosent). Figur 4-7 viser hvor mange utdanningsprogram utstyret skal brukes i. 78 prosent av skolene rapporterer at utstyret skal brukes i ett utdanningsprogram, mens 14 prosent rapporterer at det skal brukes i to utdanningsprogram. For skolene som oppga at utstyret skulle brukes til to eller flere utdanningsprogram er teknologi og industrifag og elektrofag samt teknologi og industrifag og bygg og anlegg de vanligste kombinasjonene.

Figur 4-6: Utdanningsprogram utstyret skal brukes til

Figur 4-7: Antall utdanningsprogram utstyret skal brukes på

Skolene ble i søknadsskjemaet bedt om å oppgi hvilket nivå utstyret skulle brukes på. Av de 146 skolene som besvarte spørsmålet, oppga 91 prosent av skolene at det skulle benyttes i Vg2 og 66 prosent rapporterte at det skulle brukes i Vg1. 85 skoler rapporterte at utstyret skulle brukes i både Vg1- og Vg2-opplæring.

For begge modeller ble det rapportert at i gjennomsnitt er 88 elever som skal få opplæring i bruk av utstyret, men her er det noen store skoler som trekker opp. Medianen for de innsendte søknadene er at 60 elever skal få opplæring i bruk av utstyret (N=282). For modell A er det forventet at 60 elever (median) vil få opplæring i bruk av utstyret, med et gjennomsnitt på 89 elever (N=267). For modell B er medianen noe lavere, på 55 elever, med et gjennomsnitt på 75 elever (N=15).

4.4 Skolenes utstyrsbehov

Vi har hentet inn skolenes vurderinger av eget utstyrsbehov. Skolene ble først bedt om å vurdere utstyrsbehovet, og svaralternativene var som følger:

- skolen er ny og derfor har oppdatert utstyr
- skolen har et mindre oppgraderingsbehov
- skolen har et stort oppgraderingsbehov
- vet ikke

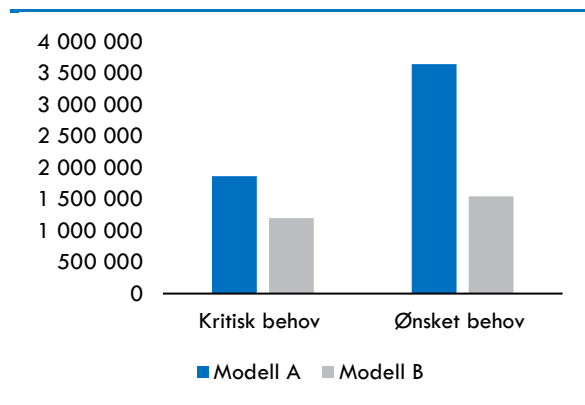
Søkerne ble også bedt om å gi et anslag på investeringsbehov for å imøtegå *kritisk* utstyrsbehov i fag- og yrkesopplæringen som følge av krav i nye læreplaner, og de ble deretter bedt om å gi anslag på investeringsbehov for å imøtegå *ønsket* utstyrsbehov i fag- og yrkesopplæringen som følge av krav i nye læreplaner.

Om lag 70 prosent av skolene som søkte om tilskudd til investering i utstyr rapporterte at de hadde et stort utstyrsbehov, 25 prosent hadde et mindre behov og 5 prosent hadde et minimalt behov (N=97). Anslag på investeringsbehov for å imøtegå *kritisk* utstyrsbehov i

fag- og yrkesopplæringen som følge av krav i nye læreplaner er totalt 171,0 millioner kroner (N=95), med et gjennomsnitt på 1,8 millioner kroner per skole. Anslag for *ønsket* investeringsbehov for å kunne dekke utstyrsbehov i fag- og yrkesopplæringen som følge av den nye læreplaner er totalt 338,5 millioner kroner (N=98), med et gjennomsnitt på 3,4 millioner kroner per skole.

Figur 4-8 viser kritisk og ønsket behov (snitt) for modell A og modell B. Medsøkerskoler er inkludert i den grafiske fremstillingen. For skoler som har søkt på modell A er anslag for kritisk behov i gjennomsnitt 1,8 millioner kroner (N=86). Anslag ønsket behov er i gjennomsnitt 3,6 millioner kroner (N=89). For skoler som har søkt på modell B er anslag for kritisk behov i gjennomsnitt 1,2 millioner kroner (N=9), mens ønsket behov er 1,5 millioner kroner (N=9). Det er for få søknader til modell B til å konkludere at kritisk og ønsket behov systematisk ligger lavere for disse søkerne enn for søkere til modell A, men forskjellene kan tyde på at de som valgte å søke modell B i denne utlysingsrunden er skoler med større driftsbudsjett og at de har noe lavere behov.⁷ Flere skoler har imidlertid oppgitt at de hadde for lite tid til å lage en god søknad til modell B, selv om det kunne være aktuelt å søke modell B ved en eventuell framtidig utlysning. Dermed kan det kanskje være en overrepresentasjon av skoler med etablerte samarbeidsrelasjoner med næringslivet eller andre eksterne parter og gjennomsnittlig lavere utstyrsbehov som har valgt å søke tilskudd for modell B i denne søknadsrunden.

Figur 4-8: Anslag ønsket investeringsbehov (snitt) og anslag kritisk investeringsbehov (snitt) for skoler som har søkt om tilskudd

4.5 Skolenes driftsbudsjett

Skolenes driftsbudsjett kan ha betydning for skolenes økonomiske rom til å investere i utstyr. Driftsbudsjettet henger tett sammen med antall elever ved skolen, men kan variere avhengig av hvilke utdanningsprogram som tilbys og fylkeskommunale prioriteringer. Gjennom

⁷ Skolenes driftsbudsjett presenteres i avsnitt 4.5.

rapporteringsskjemaer fra skolene har vi innhentet informasjon om skolenes driftsbudsjetter og finansiering av investeringer i utstyr i yrkesfaglig utdanning. I analysen som følger fokuserer vi på unike søkerskoler i utvalget. Skoler som er medøkere er også inkludert i analysen. Dette utgjør et utvalg på totalt 127 skoler.

Driftsbudsjettene til skolene omfatter alle utgifter relatert til drift av opplæringen. Våre tall viser at skolenes totale driftsbudsjett er på 33 milliarder kroner, med et gjennomsnitt på 74,6 millioner kroner per skole. Vi har

Tabell 4-1 ser nærmere på gjennomsnittlig driftsbudsjett per år fra 2017 til 2021 for skoler som har søkt om tilskudd. Våre tall viser at det har vært en reduksjon i størrelsen på driftsbudsjettet fra 2017 til 2021, med en særlig reduksjon fra 2020 til 2021. Generelt har skolene som har søkt om tilskudd fra modell B, høyere driftsbudsjett enn skolene som har søkt om tilskudd fra modell A. Det er særlig stor forskjell i størrelsen på driftsbudsjettet i 2017, 2018 og 2019.

også undersøkt hvor stor andel av driftsbudsjettet som går til yrkesfag ved skolene. Totalt utgjør denne summen 14,5 milliarder kroner, med et gjennomsnitt på 30,5 millioner kroner per søkerskole. For den gjennomsnittlige søkerskolen er altså 40 prosent av driftsbudsjettet for yrkesfag. Tabell 4-2 viser gjennomsnittlig driftsbudsjett for yrkesfag per år i perioden fra 2017 til 2021. Det årlige gjennomsnittsbudsjettet er relativt stabilt med et årlig snitt som er høyere for skoler som har søkt på modell B.

Vi har også undersøkt hvor stor andel av driftsbudsjettet som går til yrkesfag ved skolene. Totalt utgjør denne summen 14,5 milliarder kroner, med et gjennomsnitt på 30,5 millioner kroner per søkerskole. For den gjennomsnittlige søkerskolen er altså 40 prosent av driftsbudsjettet for yrkesfag. Tabell 4-2 viser gjennomsnittlig driftsbudsjett for yrkesfag per år i perioden fra 2017 til 2021. Det årlige gjennomsnittsbudsjettet er relativt stabilt med et årlig snitt som er høyere for skoler som har søkt på modell B.

Tabell 4-1: Gjennomsnittlig driftsbudsjett for søkerskoler (2017-2021), millioner kroner

	2017	2018	2019	2020	2021
Samlet	75,4	73,2	76,9	76,8	71,3
Modell A	73,9	71,7	75,7	76,2	70,4
Modell B	91,5	87,3	88,8	82,6	79,1
Uoppgitt (ant. skoler)	52	43	37	29	25
Totalt	127	127	127	127	127

Merknad: Utvalget består av unike søkerskoler. Raden "Uoppgitt" refererer til antall skoler som ikke rapporterte driftsbudsjettet for år 2017-2021. Raden "Totalt" referer til totalt antall skoler og inkluderer skoler som ikke har oppgitt driftsbudsjettet. Antall skoler som søkte modell B er lavt, og det er derfor vanskelig å trekke klare konklusjoner om forskjeller mellom skoler som søkte de to modellene.

Tabell 4-2: Gjennomsnittlig driftsbudsjett for yrkesfag ved søkerskolene (2017-2021), millioner kroner

	2017	2018	2019	2020	2021
Samlet	29,6	27,9	31,5	32,9	30,4
Modell A	29,4	27,6	31,4	32,8	30,4
Modell B	31,4	31,6	31,8	33,6	30,0
Uoppgitt (ant. skoler)	56	48	42	32	27
Totalt	127	127	127	127	127

Merknad: Utvalget består av unike søkerskoler. Raden "Uoppgitt" refererer til antall skoler som ikke rapporterte driftsbudsjett for år 2017-2021. Raden "Totalt" referer til totalt antall skoler og inkluderer skoler som ikke har oppgitt driftsbudsjettet. Antall skoler som søkte modell B er lavt, og det er derfor vanskelig å trekke klare konklusjoner om forskjeller mellom skoler som søkte de to modellene.

4.6 Samlede og planlagte utstyrsinvesteringer

I rapporteringsskjemaene som vi har hentet inn fra skolene, ble skolene bedt om å rapportere investeringer i utstyr i alt, ekskl. materialer og læremidler for hvert år i perioden 2017 til 2021. Gjennomsnittlig investeringsnivå per skole var 1,1 millioner kroner i 2021. Gjennomsnittlig søkt tilskuddsbeløp utgjør altså 55 prosent av den gjennomsnittlige søkerskolenes investeringer i et normalår uten tilskudd.

4.6.1 Investeringer i 2017-2021

Skolene ble bedt om å rapportere investeringer i utstyr i alt, ekskl. materialer og læremidler for hvert år i perioden 2017-2021. Mer konkret ble de bedt om å

rapportere anskaffelseskostnad eller anslag på anskaffelseskostnad. Samlede rapporterte investeringer i utstyr over hele perioden er på 456 millioner kroner for perioden 2017 til 2021 (Tabell 4-3). En første bemerkning til tabellen er at datagrunnlaget for rapporterte investeringer er svakest i 2017 og 2018, på grunn av manglende eller ufullstendig rapportering fra søkerskoler. Videre kan man observere at de totale og gjennomsnittlige investeringene i utstyr øker mellom 2017 til 2021, men noe av økningen kan skyldes underrapportering tidlig i perioden. Det er derfor mer interessant å se på gjennomsnittsinvesteringer per skole per år. Også her ser vi en økning, fra 649 000 i 2017 til 1,143 millioner kroner i 2021. Fra 2019 til 2021 har gjennomsnittlig investeringsnivå vært relativt stabilt og har kun økt fra ca. 1 million i 2019 til vel 1,1 million i 2021.

Tabell 4-3: Investeringer i utstyr ekskl. materialer og læremidler i perioden 2017-2021. Total oppgitt i millioner kroner, gjennomsnitt oppgitt i 1000 kroner

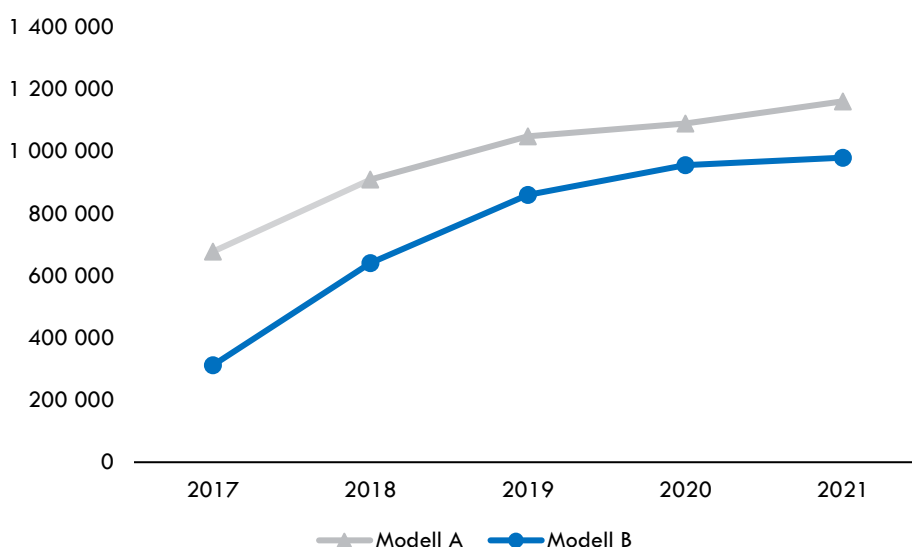
	2017	2018	2019	2020	2021
Totalt (mill. kr)	50,6	79,9	97,9	108,7	118,9
Snitt (1000 kr)	649	888	1 030	1 076	1 143
Uoppgitt (ant. skoler)	49	37	32	26	23
Total	127	127	127	127	127

Merknad: Utvalget består av unike søkerskoler. Raden "Uoppgitt" refererer til antall skoler som ikke rapporterte investeringer for år 2017-2021. Raden "Totalt" referer til totalt antall skoler og inkluderer skoler som ikke har oppgitt investeringer. Tall for 2017-2018, og dermed utviklingen i perioden 2017-2021 bør tolkes med forsiktighet på grunn av manglende eller ufullstendig rapportering fra søkerskoler.

Figur 4-9 viser en grafisk fremstilling av gjennomsnittlige investeringer i utstyr i alt, ekskl. materialer og læremidler for hvert år og skiller mellom skoler som har søkt på modell A og modell B. Medsøkerskoler er inkludert i den grafiske fremstillingen. For skoler som søkte på modell A er de gjennomsnittlige investeringene i 2017 677 000 kroner mens skoler som søkte på modell B ligger på 311 000 kroner samme år. De gjennomsnittlige investeringene i utstyr i fag- og yrkesopplæringen øker etter 2018 både for skoler som har

søkt på modell A og modell B. Det er interessant at gjennomsnittlige investeringer ligger lavere for søkere til modell B enn modell A, gitt at disse søkerne til modell B oppga et lavere utstyrsbehov enn søkerne til modell A og høyere driftsbudsjett. Vi har imidlertid få søkere til modell B, og det er derfor vanskelig å trekke bastante konklusjoner om disse relativt små forskjellene i investeringsnivå.

Figur 4-9: Gjennomsnittlige utstyrsinvesteringer per skole i perioden 2017-2021 for modell A og modell B

Merknad: Tall for 2017-2018, og dermed utviklingen i perioden 2017-2021 bør tolkes med forsiktighet på grunn av manglende eller ufullstendig rapportering fra søkerskoler.

4.6.2 Finansiering av utstyrsinvesteringer 2017-2021

Skoler anskaffer i hovedsak utstyr til fagopplæringen over eget driftsbudsjett, eller med fylkeskommunale investeringsmidler (som også beskrevet i avsnitt 2.2). I tillegg oppgir noen skoler at de har fått støtte fra statlige tilskuddsordninger, eller støtte fra eksterne parter som for eksempel lokalt næringsliv og opplæringskontorer. Figur 4-10 viser hvilken andel av investeringene som ble dekket av de fire typene av finansieringskilder for hvert år fra 2017 til 2021, fordelt på søkere til de to tilskuddsmodellene.

Skolene som søkte på modell A rapporterer at mellom 50 og 60 prosent ble dekket over skolens driftsbudsjett i perioden 2017-2021. Mellom 30 og 40 prosent av investeringene ble dekket av fylkeskommunale investeringsmidler.

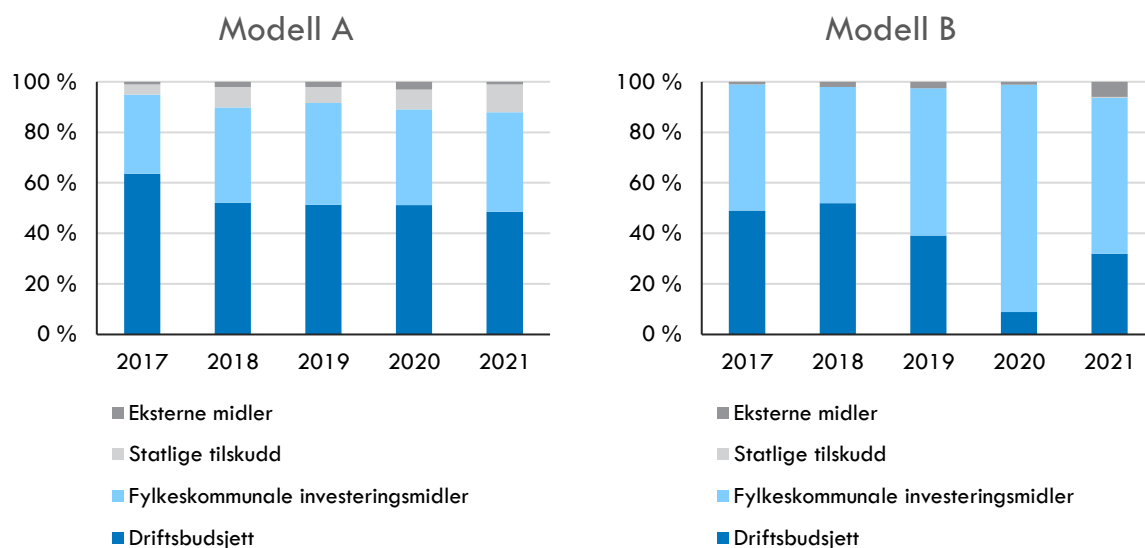
For skolene som søkte på modell B er andelen investeringer dekket av fylkeskommunale midler mer variabel. Mellom 2017 og 2019 var mellom 40 og 50 pro-

sent dekket av fylkeskommunale midler. Andelen fylkeskommunale midler nådde 81 prosent i 2020 og 62 prosent i 2021. Investeringer som ble dekket av skolens driftsbudsjett viser et speilbilde av dette; mellom 2017 og 2019 ble mellom 39 og 52 prosent dekket av skolens driftsbudsjett, mens 18 prosent ble dekket over driftsbudsjettet i 2020 og 32 prosent i 2021.

Figuren viser også andel av investeringene som ble dekket av statlige tilskudd og av ekstern finansiering hvert år fra 2017 til 2021. For skolene som søkte på modell A er andelen investeringer som ble dekket av statlige tilskudd og ekstern finansiering økende, mellom 4 og 11 prosent for årene 2017-2021. For skolene som søkte på modell B er det lav rapportert andel investeringer dekket av statlige tilskudd og ekstern finansiering.

Det er likevel viktig å bemerke at det er få av de 11 unike søkerskolene som søkte på modell B som hadde fylt ut fullstendige rapporteringstall for investeringer, slik at disse tallene må tolkes med forsiktighet for søkere til modell B.

Figur 4-10: Prosentandeler av investeringer dekket av fylkeskommunale investeringsmidler, skolens driftsbudsjett, samt statlig og ekstern finansiering 2017-2021

4.6.3 Planlagte investeringer

Skolene ble også bedt om å oppgi anslag på forventede investeringer i 2022 og 2023, forutsatt at de ikke får tilskudd fra Utdanningsdirektoratet i denne utlysingsrunden.

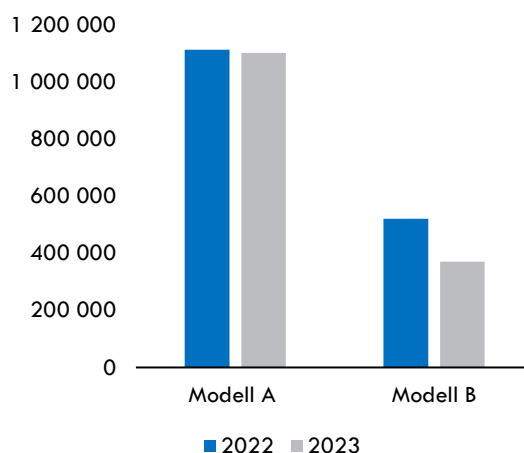
Forventede investeringer i utstyr i yrke og fagopplæringen for år 2022 utgjør totalt 98,9 millioner kroner (N=93), og for 2023 utgjør forventede investeringer totalt 90,6 millioner kroner (N=86). Skolene som søkte på modell A rapporterer at totale forventede investeringer for 2022 er 94,7 millioner kroner (N=85) og 88,4 millioner kroner for 2023 (N=80). Skolene som søkte på modell B rapporterer at totale forventede investeringer for 2022 er 4,2 millioner kroner (N=8) og 2,2 millioner kroner for 2023 (N=6).

Figur 4-11 viser forventede investeringer (snitt) i utstyr i fag- og yrkesopplæringen i 2022 og 2023. Medsøkerskoler er inkludert i den grafiske fremstillingen. Av figuren ser vi at forventede investeringer for søkere til modell A ligger svært nær det gjennomsnittlige investeringsnivået i 2021, som vist i Figur 4-9, mens forventede investeringer ligger lavere enn for gjennomsnittlige investeringer i 2021 for søkere til modell B.

Det er nok varierende hvor konkrete planer skolene har for framtidige investeringer, og det er grunn til å tro at konkretiseringsgraden er noe lavere og anslagene noe mer upresise for 2023 enn for 2022. På søknadstidspunktet visste skolene ikke om de ville få tilskudd til investeringer fra Utdanningsdirektoratet og

ble bedt om å rapportere forventede investeringer uten tilskudd. Det er mulig at skolene likevel har tatt høyde for et forventet løft i investeringsnivå i 2022 som følge av tilskuddet og at dette kan føre til en reduksjon i investeringer i 2023, men det er også mulig at det lavere forventede investeringsnivået i 2023 enn i 2022 er et resultat av mindre konkrete investeringsplaner lengre fram i tid. Fagfornyelsen kan også ha ført til et stort investeringsbehov, som forventes å avta noe mot 2023, men det er vanskelig å trekke konklusjoner basert på disse rapporteringene. Dette vil studeres nærmere etter en ny rapporteringsrunde, fulgt av effektevaluering i 2023.

Figur 4-11: Gjennomsnittlige forventede investeringer i utstyr i 2022-2023

5. Søkernes erfaringer med tilskuddsordningen

Det er bred enighet på tvers av både skoleledere og skoleeiere om at det er behov for utstyrsmidler, og de fleste er derfor positive til tilskuddsordningen. Det er imidlertid stor variasjon i erfaringer knyttet til søknadsprosessen og synspunkter på utformingen av ordningen. En overvekt av skoleeiere mener tilskuddsmidlene burde gå via fylkeskommunen, og drøyt halvparten er skeptiske til en gaveforsterkningsordning. Skolelederne fremstår noe mer pragmatiske i sin tilnærming til en gaveforsterkningsmodell, men peker på flere potensielle ulemper med en slik modell.

5.1 Behovet for tilskuddsordningen

Som beskrevet i kapittel 2 finner tidligere utredninger at utstyrsbehovet i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene er stort, og basert på dette synes behovet for økte investeringsmidler til utstyr å være til stede. Dette støttes også i intervjuer med skoleeiere og -ledere, hvor samtlige informanter understreker at det er et kontinuerlig og vedvarende behov for oppgradering og investering i nytt utstyr i yrkesfaglig opplæring. Dette gjelder alle fag, men særlig innenfor de teknologiske fagene hvor utviklingen er raskest. I tillegg har fagfornyelsen skapt et økt behov for nytt utstyr.

Med bakgrunn i dette fremhever både skoleeiere og skoleledere at det er et stort behov for en tilskuddsordning til utstyr. Flere skoleledere påpeker imidlertid at utgangspunktet bør være tilstrekkelige midler til utstyrsinvesteringer fra fylkeskommunen for å sikre forutsigbarhet og stabilitet for skolene. Det fremheves av samtlige skoleledere vi har intervjuet at utstyrsbehovet i dag er større enn midlene som bevilges fra skoleeier.

Det er altså blant informantene bred enighet om at det er behov for midler til utstyrsinvesteringer. Det er imidlertid ulike synspunkter knyttet til utformingen av tilskuddsordningen. I dette kapittelet presenterer vi søkernes erfaringer med tilskuddsordningen basert på informasjon fra intervjuer med både skoleeiere og

skoleledere.⁸ Dette omfatter vurderinger av behovet for tilskuddsordningen og dens utforming, samt erfaringer med søknadsprosessen.

5.2 Tilskuddsordningens utforming

I vurderingen av tilskuddsordningens utforming har det særlig vært relevant å undersøke søkernes erfaring med og synspunkter på de to tilskuddsmodellene (modell A og modell B), egenandelen og søknadsbeløpet, samt søknadsprosessen og tidsplanen for ordningen. Videre har en betydelig andel av informantene hatt synspunkter på skoleeiers rolle i tilskuddsordningen.

5.2.1 Vurdering av tilskuddsmodellene (modell A og modell B)

De to tilskuddsmodellene som skolene kunne søke på, modell A og modell B, innebærer de samme generelle søknadskriteriene, samt minimums- og maksimumsgrense for søknadsbeløp. Modellene skiller seg imidlertid fra hverandre ved at modell B inneholder et gaveforsterkningsselement. I modell B er det krav om at en ekstern aktør bidrar med minst 15 prosent av totalkostnaden for investeringen. Som motivasjon til å benytte denne modellen, er skolens egenandel lavere i denne modellen sammenlignet med i modell A (15 prosent kontra 30 prosent).

Som beskrevet i kapittel 3, lå det en politisk beslutning om at minst én av tilskuddsmodellene skulle være en gaveforsterkningsmodell til grunn for utprøvingen av tilskuddsordningen. Med bakgrunn i dette er det særlig relevant å undersøke informantenes holdninger til de to modellene, og spesielt gaveforsterkningsselementet i modell B som skiller de to modellene fra hverandre. Disse synspunktene er nært knyttet til informantenes generelle syn på samarbeid med privat næringsliv som er beskrevet i kapittel 2.4.

Det er ulike synspunkter knyttet til de to modellene både på tvers av skoleeiere og -ledere. Det er imidlertid en knapp overvekt av skoleeiere (6 av 11) som stiller seg kritiske til modell B, mens skoleledere stiller seg mindre kritisk til modellen gitt tilgjengelige samarbeidspartnere og tilstrekkelig tid og forutsigbarhet i søknadsprosessen. De ulike argumentene for og imot modell B, trukket frem av skoleeiere og -ledere, er oppsummert i Tabell 5-1 nedenfor.

⁸ En overvekt av skolelederne vi har intervjuet er rektorer, men vi har også snakket med fagansvarlige for ulike utdanningsprogram, faglærere og drifts- og regnskapsansvarlige.

Ved flere skoler har flere ulike representanter deltatt i intervju. For enkelhetsskyld omtaler vi representanter for skolene som skoleledere.

Tabell 5-1: Argumenter for og imot modell B

Argumenter for modell B	Argumenter imot modell B
• Skolene har valgfrihet til å velge modellen som passer dem best • Bidrar til legitimering av samarbeid med næringslivet • Muliggjør større utstyrsinvesteringer	• Krever tid og forutsigbarhet for å få til samarbeidsavtaler • Store variasjoner på tvers av områder og utdanningsprogram i tilgangen på samarbeidspartnere • Næringslivet kan legge uønskede premisser på skolene • Kan lede til konkurransevridding • Bør ikke være nødvendig med privat finansiering for å drive offentlig opplæring

Blant skolene som søkte og fikk tildelt midler fra modell B, hadde de fleste enten allerede et samarbeid med arbeidslivet før utlysningen, eller en tydelig plan for fremtidig samarbeid som ble fremskyndet som følge av utlysningen. Blant skoler som søkte på modell A begrunnes valg av modell blant annet med den begrensede tiden som var tilgjengelig for å få i stand et samarbeid innen søknadsfristen. Blant disse er det flere skoler som mener de kanskje ville søkt modell B dersom de hadde hatt bedre tid til å inngå et samarbeid og dersom ordningen var gjentakende. At modell B er tidkrevende og krever forutsigbarhet fremgår som et sentralt argument mot modellen. Informasjonen fra skolelederne antyder imidlertid at økt grad av forutsigbarhet og tid i søknadsprosessen, for eksempel gjennom å gjøre ordningen gjentakende, trolig vil kunne gjøre modellen aktuell for flere.

I tillegg til utfordringer knyttet til tidsbruk, trekker både skoleledere og skoleeiere frem utfordringer med å finne aktuelle samarbeidspartnere som et argument mot modell B. Flere skoler som søkte modell A begrunner valg av modell med at det ikke finnes aktuelle samarbeidspartnere i lokalmiljøet. Skoler i distriktene synes å ha en tettere tilknytning til næringslivet sammenlignet med skoler i mer urbane strøk. Særlig Oslo trekkes frem som et fylke der samarbeid med næringslivet er mindre tilgjengelig. Dette henger blant annet sammen med at virksomheter som er lokalisert i Oslo ikke nødvendigvis har en lokal tilknytning slik hjørnestensbedrifter i mindre lokalmiljøer gjerne har. Det finnes imidlertid også unntak fra dette; som lokalmiljøer der det i hovedsak opererer internasjonale bedrifter uten lokal tilknytning.

Det er også, som tidligere beskrevet, store variasjoner mellom utdanningsprogrammene i tilgang på eksterne samarbeidspartnere med mulighet til å bidra med midler og/eller utstyr. Eksempler som trekkes frem er helse- og oppvekstfag, landbruk og restaurant- og matfag hvor det i liten grad eksisterer arbeidsliv med handlingsrom til å bidra finansielt til utstyrsinvesteringer.

De fleste skolene som har fått innvilget tilskudd fra modell B hadde samarbeid med privat næringsliv på søknadstidspunktet, men enkelte andre skoler søkte midler fra modellen i samarbeid med lokale forsknings- og utdanningsinstitusjoner. Slik det er beskrevet i kapittel 2, er det blant de videregående skolene generelt mindre samarbeid med offentlig arbeidsliv. Dette knytter seg i stor grad til at det er lite økonomisk handlingsrom blant de offentlige aktørene, herunder for eksempel helse- og omsorgssektoren.

Det trekkes frem av både skoleeiere og skoleledere at næringslivet, gjennom gaver, kan legge uønskede premisser på skolene. For eksempel trekkes det frem at gaver fra næringslivet kan lede til konkurransevridding. Dersom elevene for eksempel kun får opplæring i et bestemt merke/utstyr som gis i gave fra en bedrift som benytter dette merket/utstyret, kan dette gjøre elevene kvalifisert for denne bedriften, men mindre kvalifisert for andre bedrifter. Av en skoleeier trekkes det videre frem at skolen har strenge føringer mot å drive markedsføring og at modell B derfor kan være vanskelig å benytte innenfor disse føringene. Flere skoleledere understreker at det ikke bør være nødvendig med privat finansiering for å drive opplæring. Av noen beskrives likevel denne formen for finansiering som en nødvendig «reserveløsning» grunnet mangelen på tilstrekkelige midler fra fylkeskommunen.

På den annen side er det også både skoleeiere og skoleledere som stiller seg positivt til modell B. En skoleeier fremhever at modell B er et godt supplement til modell A, som gjør skolene i stand til å velge den modellen som passer dem best, og på den måten realisere større utstyrsinvesteringer. En skoleleder som søkte tilskudd fra modell B er også svært positiv til en slik ordning da den bidrar til legitimering av denne formen for samarbeid med næringslivet. Ifølge skolelederen er potensialet for finansiering fra næringslivet stort, og legitimering av denne finansieringskilden kan derfor muliggjøre økte utstyrsinvesteringer, også på lengre sikt.

Flere skoleledere trekker også frem at modell B muliggjør større utstyrsinvestering sammenlignet med modell

A gjennom lavere egenandel. Blant skoler som søkte på modell B trekker samtlige frem den lavere egenandelen som avgjørende for valg av modell i kombinasjon med tilgjengelige samarbeidspartnere. Skolene fremhever at de ikke nødvendigvis ville hatt mulighet til å søke om like mye midler dersom de isteden hadde søkt modell A, grunnet økt krav til egenfinansiering.

5.2.2 Egenandel

Begge tilskuddsmodellene – modell A og modell B – inneholder krav om egenandel på henholdsvis 30 og 15 prosent av investeringsbeløpet. Hensikten med egenandelen er å disiplinere søkere til å søke om utstyr som skolen har et reelt behov for. En potensiell ulempe ved egenandel er imidlertid at den kan ekskludere skoler med stort behov og lite ressurser fra å søke. Det er derfor sentralt å undersøke hvorvidt egenandelen i denne ordningen ivaretar begge disse hensynene på en god måte. Egenandeler drøftes også i kapittel 6, hvor vi beskriver erfaringer til skoler som ikke søkte om tilskudd til utstyr.

Hovedvekten av informantene, både skoleeiere og skoleledere, mener en egenandel er rimelig og trekker frem at egenandelen kan bidra til mer gjennomtenkte og prioriterte investeringer. Noen skoleledere er også vant med egenandel fra andre sammenhenger. I et fylke er det for eksempel krav om egenandel ved tildeling av fylkeskommunale investeringsmidler utover rammefinansieringen til skolene.

Imidlertid er det også noen få skoleledere som ikke ønsker en egenandel. Begrunnelsen for dette er at flere skoler har svært begrensede midler og dermed kan skoler som ikke har rom til å dekke egenandelen gjennom eget budsjett hindres fra å søke om tilskudd. Slik kan det oppstå A- og B-skoler, der skoler med mindre midler kommer enda dårligere ut fordi det ikke kan søke tilskudd, mens skoler som er bedre stilt økonomisk kan søke og få tilskudd. Slik kan den økonomiske avstanden mellom skolene bli større som følge av egenandelen. Om lag halvparten av skoleeierne mener egenandelen kan ha ført til at enkelte skoler har latt være å søke på tilskudd. Én skoleeier har også fått tilbakemelding om dette fra en skoleleder.

Nå det gjelder størrelsen på egenandelen er det delte meninger på tvers av skoleledere. Om lag halvparten av skolelederne vi har intervjuet mener egenandelen er overkommelig på dagens nivå (15-30 prosent), men at den ikke bør være høyere enn dette. Den andre halvparten, som i utgangspunktet er positiv til egenandel, mener på den annen side at egenandelen burde vært lavere enn 30 prosent for modell A. Blant disse foreslås det en egenandel på mellom 15 og 25 prosent.

Blant søkerskolene vi har snakket med (både skoler som har mottatt tilskudd og skoler i kontrollgruppen) var egenandelen planlagt å dekkes på ulike måter. I de fleste fylker sto skolene selv ansvarlig for å dekke egenandelen, men fire skoleeiere garanterte for hele eller deler av den. I noen av disse fylkene gjaldt dette for alle skoler som søkte, mens det i andre fylker kun gjaldt skoler hvor denne støtten var avgjørende for skolens mulighet til å søke. Hvorvidt fylket bidro til å oppfylle egenandelen var avklart med skolene i forkant av søknadsprosessen. En skoleeier åpnet for at skolene kunne søke fylkeskommunen om å få dekket egenandelen fra fylkets investeringspott, men garanterte ikke dette.

Blant skolene som ikke fikk ekstra midler fra fylkeskommunen for å finansiere egenandelen, planla de fleste å dekke egenandelen over eget driftsbudsjett. Enkelte skoler ville også benytte oppsparte midler/fond til å dekke egenandelen. To skoler vil søke fylkeskommunen om finansiering av egenandelen, enten gjennom kommunens investeringspott for utstyr eller utenom etablerte ordninger. En skole hadde ingen konkret plan for hvordan egenandelen skulle dekkes. Blant skolene som har mottatt tilskudd opplyser to at det vil bli utfordrende å finansiere egenandelen. Konsekvensen av dette er at skolen vil gå med underskudd inneværende år. Underskuddet må enten dekkes av skolen ved senere år eller dekkes av fylkeskommunen, avhengig av praksis ved den enkelte fylkeskommunen.

5.2.3 Søknadsbeløp

I tilskuddsordningen var det mulig å søke om tilskudd på mellom 200 000 og 1,5 millioner, begrenset til 70 prosent av utstyrets investeringskostnad. Dette gjaldt uavhengig av tilskuddsmodell. Hensikten med minimums- og maksimumsbeløpet er å sikre at midlene går til reelle investeringer som ikke kan dekkes over driftsbudsjettet, samt sikre noen grad av lik fordeling av midler på tvers av skolene. En utfordring knyttet til dette er imidlertid å sikre at beløpet fanger opp alle relevante utstyrsinvesteringer. Det er derfor relevant å kartlegge skoleeierne og skoleledernes synspunkter på dette.

Et flertall av informantene synes søknadsbeløpet er fornuftig og mener det dekker relevante utstyrsinvesteringer til yrkesfaglig opplæring. Her trekkes det særlig frem at den nedre grensen sikrer at tilskuddet går til større utstyrsinvesteringer og ikke mindre innkjøp som bør kunne dekkes over driftsbudsjettet. Flere trekker også frem at det er hensiktsmessig med en øvre grense for å sikre jevnere fordeling av tilskuddsmidlene og unngå at en stor del av potten går til enkeltinvesteringer på et fåtall skoler.

Det er også noen innvendinger til søknadsbeløpet. Fire skoleeiere og én skoleleder trekker frem at den øvre

beløpsgrensen kunne vært høyere for å sikre utdanningsprogram med særlig dyrt utstyr tilstrekkelig midler, herunder for eksempel tekniske fag med behov for dyrt utstyr som CNC-maskiner eller maritime fag med behov for større båter. Det understrekes av informantene at variasjonen i investeringskostnader til nødvendig utstyr er stor på tvers av de ulike yrkesfaglige utdanningsprogrammene. En skoleeier mener at et eventuelt høyere søknadsbeløp bør knyttes til et spesifikt satsingsområde.

På den annen side kan det for noen skoler, spesielt skoler med få elever, være utfordrende å dekke selv mindre investeringer over driftsbudsjettet. Dette fremheves av seks skoleledere. Dette skyldes at rammetilskuddet fra skoleeier ofte fordeles med utgangspunkt i elevtall, mens utstyrsbehovet i mindre grad avhenger av dette. For å hensynta de mindre skolene, foreslår en skoleleder å la nedre beløpsgrense avhenge av antall elever ved skolen/utdanningsprogrammet. Blant skoleledere som ønsker mulighet for lavere søknadsbeløp foreslås det en nedre grense på mellom 50 000 og 100 000 kroner.

Videre trekkes det frem av flere skoleledere at behovet for investeringer varierer i stor grad på tvers av utdanningsprogram. For eksempel trekkes teknologi- og industrifag frem som et utdanningsprogram med behov for særlig store utstyrsinvesteringer. Helse- og oppvekstfag trekkes på den annen side frem som et utdanningsprogram med behov for mindre utstyrsinvesteringer. Dette speiles også av søknadene om tilskudd (se Figur 4-6), hvor det i betydelig størst grad er søkt om midler til utstyr som skal brukes i teknologi- og industrifag. Med utgangspunkt i dette foreslår skoleledere å opprette egne tilskuddsordninger for de ulike utdanningsprogrammene, samt at søknadsbeløpene er tilpasset de ulike programområdene. Dette for å få til en likere fordeling på tvers av utdanningsprogrammene, både internt på skolene og nasjonalt.

5.2.4 Søknadsprosess

I forbindelse med søknadsprosessen leverte skolene både et søknadsskjema og et rapporteringsskjema. Innholdet i disse skjemaene er beskrevet i kapittel 3. Dersom søknadsprosessen oppleves svært ressurskrevende kan dette ha betydning for effektiviteten til tilskuddsordningen, samt at det kan forhindre skoler fra å søke på ordningen (sistnevnte er nærmere omtalt neste kapittel). Vi har derfor undersøkt søkerens erfaring med søknadsprosessen.

I beskrivelsen av søkerens erfaring med søknadsprosessen skiller vi mellom erfaringer som knytter seg til krav som er stilt av evalueringshensyn, herunder rapporteringsskjemaet, og krav som er direkte knyttet til selve tilskuddsordningen. Erfaringene fra søknadspro-

essen er i hovedsak innhentet fra skoleledere da skoleeiere i liten grad har vært involvert i det praktiske søknadsarbeidet.

Blant skolelederne mener noen at søknadsprosessen var enkel og fire skoler trekker særlig frem god oppfølging fra Utdanningsdirektoratet som positivt. En skoleleder trekker også frem at ordningen krevde mindre grad av dokumentasjon sammenlignet med andre ordninger de har søkt. Enkelte andre skoleledere mener på den andre siden at søknadsprosessen var tidkrevende og komplisert. Noen synes også at det var utfordrende å forstå forskjellen på modell A og modell B. Tre skoleledere opplevde at det ikke kom klart frem av utlysningen at hver skole hadde anledning til å sende flere søknader. Blant skoler som fikk tildelt tilskuddsmidler mener de fleste at søknadsprosessen var oversiktlig, mens flertallet av skoler som ble trukket til kontrollgruppen mener denne prosessen var tidkrevende og komplisert. Det kan tenkes at skolenes svar til viss grad påvirkes av utfallet av tilskuddsordningen. Slik at skoler som fikk tilskudd generelt er mer positive til ordningen en skoler som ikke fikk tilskudd.

Skolenes erfaringer med søknadsprosessen synes videre å ha sammenheng med hvorvidt skolen har detaljerte investeringsplaner for utstyr fra før. Skoler som hadde igangsatt prosesser for kartlegging av utstyrsbehov allerede før utlysningen, for eksempel i forbindelse med en pågående søknadsprosess rettet mot fylkeskommunale investeringsmidler, opplevde prosessen som mindre tidkrevende. Blant skoler som ikke allerede hadde en klar oversikt over behov, var prosessen noe mer omfattende da flere avdelingsledere og lærere ble involvert for å kartlegge behov.

Når det gjelder rapporteringsskjemaet tilknyttet evalueringen trekkes det av flere skoler frem at det har vært tidkrevende å innhente de etterspurte budsjettallene, særlig tall tilbake til 2017. For noen har dette særlig vært utfordrende på grunn av sammenslåinger av fylker, omorganiseringer og endringer i regnskaps-systemer.

Tidsplan for søknadsprosess

Tilskuddsmidlene ble utlyst i august med søknadsfrist siste november. Skolene skal i henhold til kriteriene for tilskuddsordningen ta i bruk utstyrsinvesteringene innen utgangen av 2022.

Tidsplan for budsjettprosess er relativt lik på tvers av de ulike fylkeskommunene. Prosessen med å utarbeide budsjettet for det neste året starter mellom juni og september og vedtas endelig i desember eller januar. Det gjøres justeringer i budsjettet på høsten basert på endelig elevtall ved de ulike skolene og utdanningsprogrammene.

Slik det er beskrevet i de generelle tildelingskriteriene er det lagt opp til at skolene skal betale egenandelen

i løpet av budsjettåret 2022. Basert på informasjon fra intervjuer med skolene fremstår det imidlertid uklart om skolene vil dekke egenandelen over driftsbudsjettet for 2021 eller 2022. Dette henger trolig sammen med når skolene planlegger å gjøre innkjøp av utstyret det er søkt om midler til. Dette legger føringer for skolenes synspunkt på tidsplanen for tilskuddsordningen. Blant skoler som vil dekke egenandelen i løpet av 2022 er flere fornøyde med tidspunktet for utlysningen og søknadsfristen. Dette skyldes at man på tidspunktet for utlysning har kommet et stykke på vei i budsjettprosessen og dermed har oversikt over hva man har råd til av egenandel det kommende året. Egenandelen kan også planlegges inn i neste års budsjett.

Skoler som vil dekke egenandelen med midler for 2021 mener midlene bør lyses ut på våren fordi det er lite midler igjen på høsten og dermed vanskeligere å finne rom til egenandelen. De fleste skolene vi har snakket med har imidlertid ingen sterke formeninger om tidspunkt for utlysning og det påpekes av skoler som kan spare opp midler over budsjettår at tidspunkt har lite å si.

Imidlertid trekkes det frem av tre skoler at søknadsfristen var knapp. Det er blant disse skolene ønskelig med noe lengre søknadsfrist for å ha tilstrekkelig med tid til å kartlegge behov, inngå eventuelle samarbeid med andre skoler eller næringsliv og innhente nødvendig dokumentasjon. En skole trekker også frem at det kan bli utfordrende å gjennomføre investeringen i løpet av 2022 da prosessen for anskaffelse av utstyr er svært tidkrevende.

5.3 Samarbeid mellom skole og skoleeier

I denne tilskuddsordningen var skoleeiers rolle begrenset til å gi sitt samtykke til søknader, og det var skolene eget ansvar å innhente denne godkjenningen fra skoleeier. Skolene sto dermed i utgangspunktet selv for både initiativet til søke, utforming og innsending av søknad. Videre ble midlene tildelt fra nasjonalt hold uten videre involvering av skoleeier. De ulike fylkeskommunene har hatt ulik praksis for involvering av skoleeier i søknadsprosessen. Det har også vært ulik praksis knyttet til skoleeiers rolle i å informere skolene om tilskuddsordningen og eventuelt oppfordre skolene til å søke.

Utlisningen ble, som nevnt i kapittel 3.3.1, kunngjort blant annet via e-post til alle skoleeiere og skoleledere med yrkesfaglige utdanningsprogram. I de fleste fylker har skoleeier informert skolene om tilskuddsordningen, og i enkelte fylker har skoleeier også arrangert informasjonsmøter med blant annet presentasjon av

tilskuddsmodellene. Det har variert på tvers av fylkene hvorvidt skoleeier oppfordret skolene til å søke ordningen. Noen skoleeiere «reklamerte» for tilskuddsordningen og presenterte denne som en god mulighet til å få nytt utstyr på skolene, mens andre kun informerte om muligheten for å søke tilskudd. Noen skoleledere trekker frem at skoleeier kunne vært mer aktiv i søknadsprosessen både med informasjon og hjelp til å prioritere hva det skal søkes midler til.

I tillegg til dette har flere av skoleeierne krevd å godkjenne søknaden før den ble sendt inn, mens andre ikke har vært involvert i søknadsprosessen, utover å ha blitt informert om søknaden som er sendt inn. I de aller fleste fylkeskommunene har skolene selv prioritert hva slags utstyr de ønsket å søke om midler til og størrelsen på søknadsbeløpet.

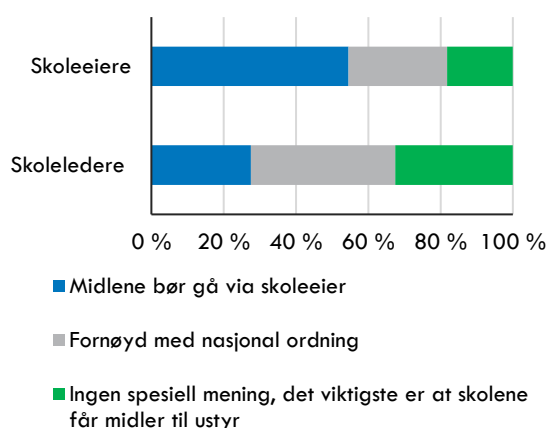
I ett fylke ble skolene som søkte på tilskudd registrert i en «behovsbank». Skoler som ikke fikk tildelt midler gjennom Utdanningsdirektoratets tilskuddsordning vil bli prioritert ved fremtidige fylkeskommunale tildelinger. Ifølge en skoleleder fra dette fylket medførte dette at skoler uten presserende behov, og som i utgangspunktet ikke ønsket å søke, søkte om tilskudd gjennom ordningen for å unngå å bli nedprioritert ved senere anledninger.

I enkelte andre fylker har skoler som har mottatt tilskudd gjennom ordningen i ettertid blitt nedprioritert ved tildeling av fylkeskommunale midler til utstyrsinvesteringer. En skole opplyste om at skolen fikk reduserte midler fra fylkeskommunens investeringspott til utstyr i forbindelse med fagfornyelsen, som følge av at skolen fikk innvilget statlige tilskuddsmidler. Skoler som opplever å bli nedprioritert ved fordeling av fylkeskommunale investeringsmidler fikk dekket egenandelen for tilskuddet av fylkeskommunen.

5.3.1 Synspunkter på skoleeiers rolle

Det påpekes av flere informanter at innretningen av denne tilskuddsordningen er uvanlig med tanke på begrenset involvering av skoleeier. Dette temaet løftes frem av både skoleeiere og -ledere med varierende synspunkter på hvilken rolle skoleeier ideelt sett bør ha i tilskuddsordningen. Synspunktene på dette varierer både mellom skoleeiere og skoleledere, og på tvers av skoleeiere og skoleledere. Spredningen i informantene synspunkter knyttet til skoleeiers rolle er vist i Figur 5-1.

Figur 5-1: Synspunkter på skoleeiers rolle i tilskuddsordningen

Merknad: Kun skoler vi har intervjuet, som enten har mottatt tilskudd, er i kontrollgruppen eller ikke har søkt, er representert i figuren og utvalget er derfor ikke representativt for alle skolars synspunkt. Utvalget omfatter 11 skoleeiere og 40 skoleledere.

Synspunkt på skoleeiers rolle i tilskuddsordningen må ses i sammenheng med tildeling av tilskuddsmidler ved en eventuell videreføring av tilskuddsordningen. Slik det er beskrevet i kapittel 3.4 ble midlene i denne runden tildelt ved trekning grunnet evalueringshensyn. En eventuell videreføring av tilskuddsordningene vil trolig derfor ikke innebære trekning av tildelinger. Nærliggende fremtidige tildelingsprosesser er for eksempel behovsbasert tildeling eller fordeling av midler basert på en fordelingsnøkkel. Da det ikke er besluttet å videreføre tilskuddsordningen per i dag må vurderingen av skoleeiers rolle ses i lys av dette.

En oppsummering av de ulike argumentene for henholdsvis fylkeskommunal og nasjonal ordning fra skoleeiers og skoleleders ståsted er oppsummert i Tabell 5-2 nedenfor. Det er stor spredning i hvilke synspunkter de ulike skoleeierne og skolene har på skoleeiers rolle i tilskuddsordningen. Det er både variasjon mellom skoleeiers og skolelederes synspunkt i samme fylke, og mellom skoler innad i de samme fylkene.

Tabell 5-2: Begrunnelser for fylkeskommunal og nasjonal ordning

	Argumenter for fylkeskommunal ordning	Argumenter for nasjonal ordning
 Skoleeier	• Skoleeier kan fokusere på satsingsområder • Skoleeier kjenner skolens driftssituasjon • Likere fordeling mellom fylker • Mister styringsverktøy ved nasjonal ordning	• Mindre behov for administrasjon fra deres side • Skolene vet best selv hva de har behov for, bør ha tillit til skolene
 Skoleleder	• Unngå søknadsprosess • Skoleeier har overordnet blick og ser sammenhenger • Likere fordeling mellom fylker • Lettere å få til fordeling basert på behov • Mindre byråkratisk prosess	• Skolene har best oversikt over hva de selv trenger • Søknadsprosess fører til bevisstgjøring • Mindre administrasjon, mer effektivt • Fare for omprioritering av midler til andre områder og formål

Slik det går frem av Figur 5-1 er det en knapp overvekt av skoleeiere som ønsker at tilskuddsmidlene går via skoleeier. Dette begrunnes i hovedsak med at skoleeier kjenner skolens driftssituasjon og behov. Ved en eventuell behovsbasert tildeling av midler vil derfor fylkeskommunen ha gode forutsetninger for å vurdere skolens behov til sammenligning fra sentrale aktører som i mindre grad kjenner skolens drifts- og utstyrssituasjon. Andre argumenter for fylkeskommunal ordning fra skoleeiers ståsted er at skoleeier kan konsentrere tilskuddsmidlene mot spesifikke satsingsområder som kommunen har. Slike satsingsområder kan for eksempel være spesifikke utdanningsprogram eller generell digitalisering av utstyr. Det påpekes også at tildeling av midler til skolene er et viktig styringsverktøy for skoleeier. Flere trekker i tillegg frem at fordeling av tilskuddsmidler til fylkene vil sørge for likere fordeling av midler mellom fylkeskommunene.

Et mindretall av skoleledere vi har snakket med mener at tilskuddsordningen bør være på fylkeskommunalt nivå. Blant skoleledere som ønsker dette er argumentene blant annet at skoleeier har den overordnede oversikten og kan se sammenhenger som man fra nasjonalt hold ikke har oversikt over. Dette er særlig sentralt ved eventuelt behovsprøvd ordning. Også blant skoleledere trekkes det frem at en fylkeskommunal ordning trolig vil gi likere fordeling av midler mellom fylkene. Enkelte skoler som foretrekker at tilskuddsmidlene går via skoleeier ser for seg at midlene på denne måten kan fordeles uten behov for omfattende søknadsprosess, og at ordningen dermed blir mindre ressurskrevende og byråkratisk.

På den annen side er det også enkelte skoler som trekker frem at søknadsprosessen mot skoleeier for ekstra investeringsmidler også kan være ressurskrevende. Disse skolene ønsker av denne årsaken ikke en fylkeskommunal ordning og mener ordningen som ble

utprøvd i denne omgangen er mindre tidkrevende enn hva som er vanlig ved fylkeskommunale tildelingsprosesser. Blant skoleeiere som er fornøyd med nasjonal ordning er også ressursbesparelser og mindre administrasjon fra skoleeiers side et sentralt argument. Samtidig trekkes det frem av en skoleleder som ønsker nasjonal tilskuddsordning at søknadsprosessen kan være viktig for å skape bevisstgjøring rundt skolenes behov, både hos skolene selv og blant skoleeiere.

Et annet argument for nasjonal ordning som trekkes frem av flere skoleledere, i tillegg til enkelte skoleeiere, er at skolene kjenner sin egen situasjon best og dermed har det beste utgangspunktet for å vurdere egne behov. Det er imidlertid varierende på tvers av fylker hvor god kjennskap skoleeierne har til utstyrssituasjonen på skolene. I noen fylker kartlegger skoleeier utstyrssituasjonen i skolene, mens skoler i andre fylker opplever at skoleeier i mindre grad har oversikt. Enkelte skoleeiere påpeker at det vil være krevende for dem å ha oversikt over skolenes utstyrssituasjon og at dette heller ikke er ønskelig fra deres side.

Av skoleeiere påpekes det spesielt at når skolene selv står ansvarlig for initiativ og søknad, oppstår det lokalt engasjement. Enkelte skoler peker også på en uheldig mulighet for at tilskuddsmidlene blir omprioritert til andre formål dersom disse går via fylkeskommunen.

Blant skoleeiere som i utgangspunktet er fornøyd med nasjonal tilskuddsordning er det enkelte som likevel ønsker økt involvering av skoleeier i søknadsprosessen. En skoleeier mener for eksempel at fylkeskommunen bør ha en kvalitetssikrerolle i søknadsprosessen. En annen trekker frem at økt involvering av skoleeier er viktig for å ha mulighet til å involvere yrkesopplæringsnemnda, regionalt næringsliv og NHO.

Flere skoleledere vi har snakket med har imidlertid ingen klar formening om hvilket nivå ordningen bør driftes på. Disse understreker at det sentrale er å øke skolens midler til utstyrsinvesteringer og at måten dette gjøres på er av mindre betydning.

Utforming av eventuell fylkeskommunal ordning

Blant skoler og skoleeiere som ønsker en fylkeskommunal ordning er det ulike synspunkter på hvordan en slik ordning bør utformes. Følgende tre tildelingsmodeller ble foreslått av informantene:

- Tildeling basert på behov etter søknad
- Tildeling basert på behov uten søknadsprosess
- Tildeling basert på fordelingsnøkkel

Videre understreker en skoleeier at det er viktig at midlene øremerkes investeringer når disse bevilges fylkeskommunen for å unngå at midlene omprioriteres til andre formål. Andre mener på den annen siden at utstyrsbehovet er så stort at øremerking ikke vil være

nødvendig. Et alternativ til eksplisitt øremerking av utstyrmidler, foreslått av en skoleeier, er å øke rammebevilgningen til fylkeskommunen og samtidig opplyse om at økningen skyldes satsing på utstyr i yrkesfaglige utdanningsprogram.

5.3.2 Forbedringsforslag fra informantene

I tillegg til ovennevnte innspill til tilskuddsordningen har informantene også løftet andre forslag til forbedring av tilskuddsordningen.

Både blant skoleeiere og skoleledere trekkes det særlig frem at ordningen bør være behovsprøvd og at tildeling ved trekning bør unngås. En skoleleder foreslår at fylkeskommunen kan informere Utdanningsdirektoratet om skolenes behov (for eksempel basert på søknader til investeringsmidler som fylkeskommunen mottar), og på grunnlag av dette tildele midler. En annen skoleleder ønsker seg en ordning der man kan melde inn behov gjennom hele året, og at det tildeles midler basert på dette, uten en formell søknadsprosess.

Det trekkes av flere skoleledere frem et ønske om en minimumsstandard for utstyr ved de ulike utdanningsprogrammene. Ifølge flere skoleledere er det utfordrende å vite hvilken standard som forventes. I tillegg synes det å være store variasjoner på tvers av både skoler og fylker, og det fremheves at en nasjonal standard kan bidra til å redusere disse forskjellene.

Blant både skoleledere og -eiere trekkes det videre frem at midlene bør fordeles likere på tvers av fylkene, og at fordelingen i større grad bør samsvare med størrelsen på fylkeskommunene. I forlengelsen av dette foreslår en skoleleder at skoler som får tilskudd ett år bør prioriteres sist ved neste eventuelle tildeling.

En skoleeier påpeker at ordningen kunne vært mer effektiv dersom den var tematisert eller spisset mot et spesifikt område. Dette trekkes også frem av en skoleleder som mener tilskuddsmidlene burde vært direkte tildelt utdanningsprogram med betydelige investeringsbehov som følge av fagfornyelsen. Flere skoleledere understreker at tilskuddsordningen bør være forutsigbar for å sikre kapasitet til søknadsprosessen, tid til planlegging, opprettholdelse av eventuelt samarbeid med næringsliv og avsetning av egenandel i budsjett. Flere skoleledere og skoleeiere ønsker seg også en høyere tilskuddspott.

I tillegg til dette foreslår en skoleeier å kun ha én tilskuddsmodell for å gjøre prosessen med å sette seg inn i tilskuddordningen og søke lettere. En annen skoleeier ønsker seg en oversikt over hvilke skoler i de ulike fylkeskommunene som har søkt på ordningen og hvor mye skolene har søkt om.

5.4 Skoleeieres og skolenes vurdering av tilskuddsordningens forventede virkninger

Denne statusrapporten har ikke som formål å analysere virkninger av ordningen på fylkeskommunale prioriteringer av utstyrsinvesteringer. Dette krever en lengre tidshorisont og vil derfor være tema for evalueringens sluttrapport. I intervjuer med skoleeiere og skoleledere har vi imidlertid spurt om deres forventninger til tilskuddets virkninger og disse synspunktene er presentert i det følgende.

Tilnærmet samtlige av informantene tror at tilskuddet vil føre til økte utstyrsinvesteringer. Dette skyldes det betydelige utstyrsbehovet i skolene som i tillegg har økt som følge av fagfornyelsen. Flere av skolene som har mottatt tilskudd påpeker at tilskuddet har realisert investeringer som ikke ville vært mulig for skolen å finansiere uten investeringstilskuddet. Blant informanter i kontrollgruppen sier også de fleste at investeringene det er søkt om midler til vil bli lagt på vent da skolene ikke kan finansiere disse på egenhånd. Dette taler isolert sett for økte utstyrsinvesteringer som følge av tilskuddet.

For noen skoler har tilskuddet gjort det mulig å gjøre større investeringer dette året som bidrar til å redusere behovet for investeringer fremover. Med andre

ord kan skolene realisere flere investeringer på investeringsplanen, herunder også investeringer som var planlagt et stykke frem i tid. Isolert sett antyder dette at fremtidige investeringer vil reduseres ved disse skolene, og at netto investeringer over tid derfor ikke nødvendigvis påvirkes. Det påpekes imidlertid at den raske teknologiske utviklingen stadig skaper nye og uforutsette behov for nytt utstyr, slik at fremtidige investeringer trolig likevel kan øke gitt at det finnes finansieringsmidler. Det vil også trolig være behov for utskiftning av utstyret på sikt på grunn av slitasje.

Som beskrevet kapittel 5.2.2, har skoler i enkelte fylker som har mottatt tilskudd fra ordningen i ettertid blitt nedprioritert ved tildeling av fylkeskommunale midler til utstyrsinvesteringer. Dersom dette er utstrakt praksis, tilsier dette at tilskuddsmidlene ikke vil føre til økte utstyrsinvesteringer.

En skoleeier påpeker at dersom tilskuddsordningen blir en varig ordning er det mulig at skolene omprioriterer midler til andre formål ved tildeling av tilskudd. På den annen side trekker den samme skoleeieren frem at forutsigbarhet er avgjørende for at skolene skal kunne planlegge for budsjett- og søknadsprosess, og gjennomføring av anskaffelser. Blant informantene er det også flere som trekker frem at tilskuddsordningen kan skape økt bevissthet rundt utstyrsbehov og på den måten føre til økte utstyrsinvesteringer.

6. Skoler som ikke søkte om tilskudd

148 av 269 offentlige skoler som tilbyr yrkesfaglig utdanning har ikke søkt på tilskuddsordningen. Disse skolene har i gjennomsnitt færre elever enn skolene som søkte om tilskudd. Andel skoler som ikke søkte varierer dessuten mye mellom fylker, fra 22 til hele 80 prosent. Omfattende søknadsskjema og rapportering oppgis av de fleste skoler som viktigste årsak til at de ikke søkte. Blant skoler som ikke søkte trekkes også høy egenandel, høyt minimumsnivå for søknadsbeløp og forskningens premisser på ordningen frem som uheldige sider ved tilskuddsordningen.

I dette kapittelet benytter vi data fra en spørreundersøkelse rettet mot skoler som ikke søkte. Totalt 31 av de 148 skolene har svart på denne undersøkelsen. I tillegg har vi intervjuet ti skoler som ikke søkte om tilskudd, hvorav åtte av disse ikke er representert blant respondentene av spørreundersøkelsen. Svarene til disse skolene er lagt til dataunderlaget som dermed utgjør til sammen 39 av 148 skoler som ikke søkte. Svarprosenten for undersøkelsen er forholdsvis lav, og utvalget er ikke nødvendigvis representativt for samtlige skoler som ikke søkte på tilskuddsordningen. Funnene i dette kapittelet må tolkes i lys av dette, leseren bør ikke legge altfor stor vekt på de rapporterte tallene eller det relative forholdet mellom svarkategoriene. Det er heller ikke alle skoler som har svart på alle spørsmålene.

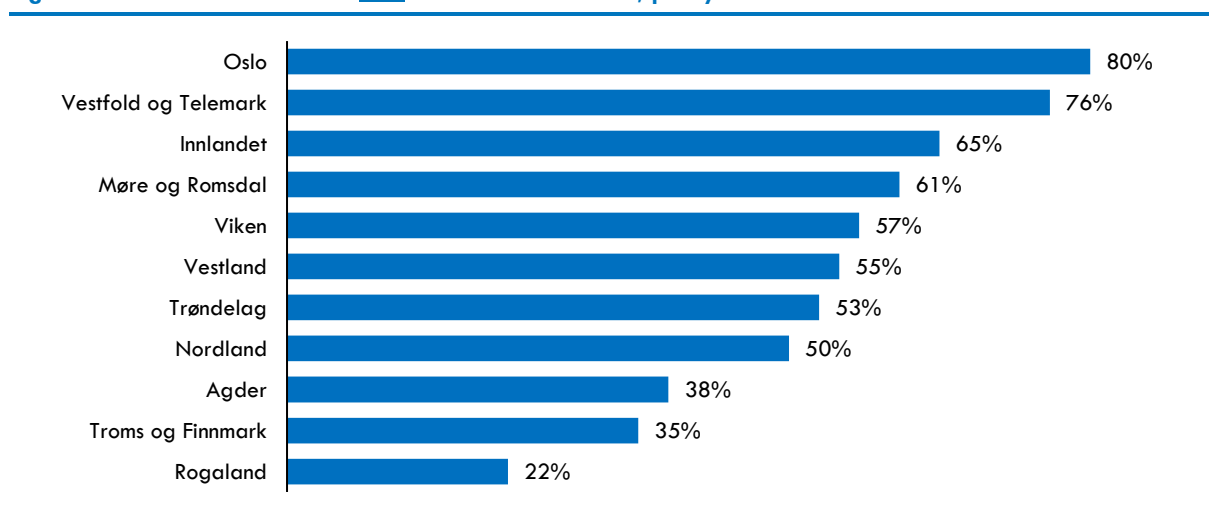
I dette kapittelet presenterer vi først kjennetegn ved skoler som ikke søkte, etterfulgt av årsaker til at skolene valgte å ikke søke. Vi beskriver også skolenes vurdering av tilskuddsordningens utforming.

6.1 Kjennetegn ved skoler som ikke søkte om midler

Skolene som søkte om tilskudd er i gjennomsnitt litt større, målt i elevtall, enn skolene som valgte å ikke søke. I skoleåret 2020/2021 var det 269 offentlige skoler innen fag- og yrkesopplæringen med totalt 65 808 elever, og 245 elever i gjennomsnitt per skole (Utdanningsdirektoratet, 2022). Skolene som søkte om tilskudd i utvalget vårt (inkl. medsökere) hadde i gjennomsnitt 284 elever (N=122). Skoler som ikke søkte om tilskudd, hadde i gjennomsnitt 212 elever (N=147).

Andelen skoler som ikke søkte om tilskudd varierer mellom fylker, se Figur 6-1. I Oslo var det hele 80 prosent av skolene som ikke søkte, og i Vestfold og Telemark søkte ikke 76 prosent av skolene. I Rogaland var det derimot bare 22 prosent av skolene som ikke søkte. I Troms og Finnmark søkte ikke 35 prosent av skolene og i Agder søkte ikke 38 prosent av skolene. I de andre fylkene lå andel skoler som ikke søkte mellom 50 og 65 prosent. Det er naturlig å tenke seg at fylkene med lav søkerandel enten har ulike finansieringsordninger eller har hatt ulik kommunikasjon mellom skoleeier og skoler om tilskuddsordningen, sammenlignet med fylker med svært høy søkerandel. Dette inntrykket støttes av innspill fra intervjuene vi har gjennomført.

Figur 6-1: Andel av skoler som ikke har søkt om tilskudd, per fylke

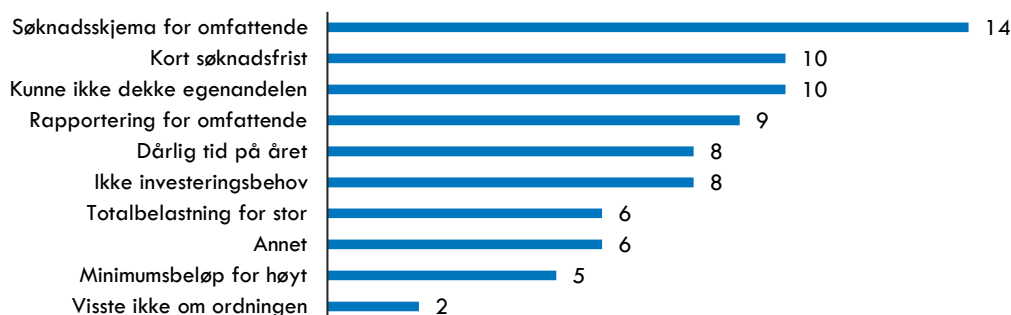

6.2 Årsaker til at skoler ikke søkte

I spørreskjema til skolene som ikke søkte har vi bedt dem om å blant annet svare på spørsmål om hvorfor

skolen valgte å ikke søke om tilskudd. Figur 6-2 viser årsakene som skolene har oppgitt for at de valgte å ikke søke om tilskudd. Skolene kunne på dette spørsmålet velge flere svaralternativer.

Figur 6-2: Årsaker til at skoler ikke søkte på tilskuddsordningen, flere valg (N=39)

Merknad: Figuren oppsummerer svarene til skolene som har svart på spørreundersøkelsen i tillegg til skoler som er intervjuet. Svarene er ikke representative for alle skoler som ikke har søkt.

Flest skoler oppgir at omfattende søknadsskjema var en av årsakene til at skolen ikke valgte å søke. Omfattende rapporteringsskjema er også blant de hyppigst oppgitte årsakene. Det er imidlertid uklart hvorvidt skolene her skiller på innholdet i søknadsskjemaet for tilskuddsordningen og rapporteringsskjemaet som fulgte forskningen. Informasjon fra intervjuer tyder på at det i størst grad er rapporteringen som oppleves omfattende, men at rapporteringsskjemaet tolkes å være del av søknadsskjemaet.

Deretter er de hyppigst nevnte årsaken til at skoler valgte å ikke søke om tilskudd at søknadsfristen var for kort, og at skolene ikke kunne dekke egenandelen. Ti skoler oppga en av eller begge disse årsakene. Det er også åtte skoler som oppgir dårlig tidspunkt på året som en årsak, og åtte skoler som oppgir at de ikke har investeringsbehov.

Et mindre antall skoler oppgir at minimumsbeløpet var for høyt til at de kunne søke på ordningen. Det er også et mindre antall som oppgir at totalbelastningen på søknadstidspunktet var for stor. Totalbelastning oppgis blant annet å knytte seg til høyt sykefravær og øvrig belastning i forbindelse med pandemien. To skoler oppgir at de ikke kjente til tilskuddsordningen, og derfor ikke søkte.

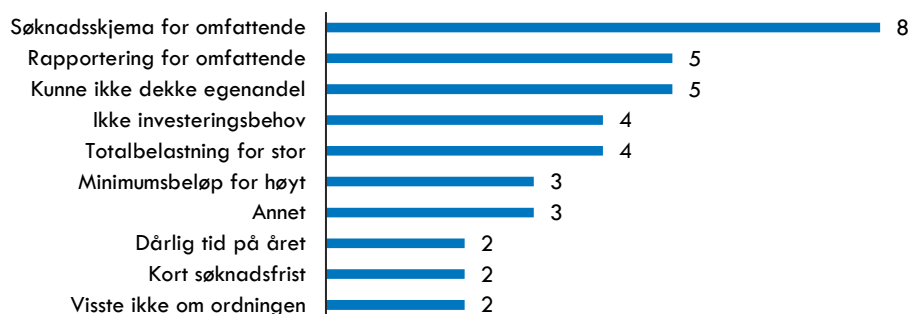
Blant andre grunner til at skolene ikke søkte om tilskudd oppgis for lite informasjon om ordningen eller at skolen misforsto informasjonen som var gitt. At skolen om kort tid skal slås sammen med en annen skole er også oppgitt som en årsak av to skoler. To skoler oppgir at de nylig hadde fått midler fra fylkeskommunen til å dekke utstyrsinvesteringer. Disse midlene var på søknadstidspunktet ikke brukt opp, og i kombinasjon med liten kapasitet, førte dette til at skolene ikke søkte om midler gjennom tilskuddsordningen.

Bildet ser imidlertid noe annerledes ut når vi ser på hva skolene har oppgitt som viktigste årsak til at de ikke søkte. Dette er vist i Figur 6-3 nedenfor.

Omfattende søknads- og rapporteringsskjema er fremdeles de hyppigst oppgitte årsakene. Kort søknadsfrist har imidlertid vært mindre avgjørende for valget om å søke, da kun to skoler har oppgitt dette som viktigste årsak, mens hele ti skoler oppgir det som en av årsakene. Tilsvarende gjelder for dårlig tidspunkt på året, som er oppgitt av åtte skoler som en av årsakene, men kun av to skoler som viktigste årsak.

Egenandelen har for flere skoler vært en avgjørende faktor for å ikke søke. Det samme gjelder for høyt minimumsbeløp, lavt investeringsbehov og totalbelastning på søknadstidspunkt.

Figur 6-3: Viktigste årsak til at skolen ikke søkte tilskudd (N=38)

Merknad: Figuren oppsummerer svarene til skolene som har svart på spørreundersøkelsen i tillegg til skoler som er intervjuet. Svarene er ikke nødvendigvis representative for alle skoler som ikke har søkt

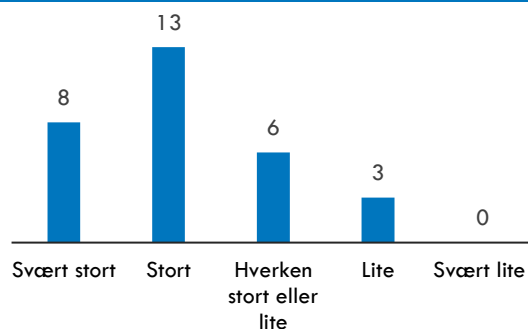
6.3 Skolene som ikke søkte sine vurderinger av tilskuddsordningen

6.3.1 Behovet for tilskuddsordningen

Også blant skoler som ikke har søkt på tilskuddsordningen er det generell enighet om at det er behov for tilskudd til utstyrsinvesteringer. Dette gjelder både blant skoler vi har intervjuet og skoler som har svart på spørreskjemaet.

I spørreskjemaet har skolene oppgitt sin vurdering av behovet for tilskuddsordningen. Svarene på dette er vist i Figur 6-4.

Figur 6-4: Vurdering av behovet for ordningen blant skoler som ikke søkte om tilskudd (N=30)

Det er en betydelig overvekt av skoler som har svart på spørreskjemaet som mener behovet er enten svært stort eller stort. En skole oppgir at behovet er særlig stort etter fagfornyelsen. Andre påpeker at den teknologiske utviklingen er så rask at det stadig er behov for å oppgradere utstyr, og at mye av utstyret er så kostbart at det ikke kan dekkes over skolens eget driftsbudsjett. En annen skole påpeker at en tilskuddsordning er viktig for å kunne følge med i «det grønne skiftet».

Noen skoler oppgir i intervju at de valgte å ikke søke fordi de selv ikke hadde behov for utstyr. En av skolene vi har snakket med var relativt ny og hadde fått oppdatert utstyr som en del av byggeprosessen. Til tross for at skolen selv ikke hadde behov for utstyr, har skolelederen kjennskap til andre skoler som har hatt nytte av ordningen, og trekker frem dette som positivt.

Kun et mindretall av skolene oppgir at behovet for tilskuddsordningen hverken er stort eller lite, eller at det er lite.

6.3.2 Kjennskap til ordningen

De fleste skoler vi har kontaktet kjente til tilskuddsordningen selv om de valgte å ikke søke på den. Mange av dem som kjente til ordningen husker ikke hvordan de fikk informasjon om ordningen, mens andre har fått informasjon videresendt fra fylkeskommunen.

Vårt inntrykk er at fylkeskommunens engasjement er noe varierende, men det vanligste virker å være at fylkeskommunen videresender informasjon om aktuelle tilskuddsordninger til skolene, uten videre dialog eller oppfordring om å søke.

Selv om de fleste altså har kjent til ordningen, har enkelte skoler oppgitt at de synes informasjonen var mangelfull, eller at de misforsto noe av informasjonen, hvilket kan ha bidratt til at de ikke søkte.

6.3.3 Tilskuddsordningens utforming

Vi har gjennom intervjuer med skoler som ikke søkte tilskudd, kartlagt deres synspunkter på tilskuddsordningens utforming. I tillegg ble skoler som ikke søkte forespurt å oppgi forslag til forbedringer av ordningen i spørreskjemaet. Skolenes innspill er beskrevet nedenfor.

Tilskuddsmodellene

Få skoler har innspill til de to tilskuddsmodellene (modell A og modell B). Flere oppgir at begge modeller kunne vært aktuelle for dem. Imidlertid påpeker én

skole at de er forsiktig med å legge byrde på arbeidslivet og trekker frem at et bidrag fra arbeidslivet bør komme på dens initiativ.

En annen skole mener modell B kunne vært aktuell for dem, men understreker samtidig at ordningen ikke fremstår rettferdig da andre skoler ikke har den samme muligheten for samarbeid og ekstern finansiering.

En tredje skole ser potensial i modell B, men understreker samtidig at det er noen etiske utfordringer knyttet til denne modellen; for eksempel ved at bedrifter som bidrar kan forvente noe i gjengjeld av skolen, som at de får de beste lærlingene.

Egenandel

I intervjuer oppgir flere skoler som ikke har søkt at de opplever egenandel som fordelaktig da det motiverer til egeninnsats og eierskap. En skole forteller om at fylkeskommunen har gjort fellesinnkjøp av en del utstyr, men at dette i noen tilfeller har blitt ubrukt. Informanten trekker frem at det at skolen selv må prioritere og betale egenandel er gunstig for å skape eierskap til investeringen, og for å unngå at nødvendig utstyr blir kjøpt inn.

Det er likevel flere innspill til størrelsen på egenandelen. Flere mener egenandelen er for høy, særlig for små skoler med mindre handlingsrom i driftsbudsjettet. To skoler sier de måtte hatt støtte fra skoleeier for å klare å dekke egenandelen, hvorav en eventuelt kunne prioritert egenandelen i driftsbudsjettet slik at også andre utdanningsprogram (som ikke har glede av utstyret) bidrar til å dekke investeringen.

Reduksjon av egenandelen er også et forbedringspunkt som flere respondenter av spørreskjemaet trekker frem. Fem skoler påpeker dette, og de samme fem oppgir også egenandelen som viktigste årsak til at de ikke søkte. En skole trekker i tillegg frem at det er særlig vanskelig å finne midler til egenandelen på kort varsel, og en annen oppgir at de ikke ønsket å binde opp egne midler uavhengig av eventuell tildeling. På spørsmål om hvor stor egenandelen burde være, er det noe variasjon, men flere av informantene mener at 20 prosent er rimelig, og noen mener 10-15 prosent er passende.

Søknadsbeløp

Flere har oppgitt for høyt minstebeløp som en av årsakene til at de ikke søkte, og tre av disse har også oppgitt dette som viktigste årsak. At nedre grense for søknadsbeløp er for høy er også noe som trekkes frem i intervjuer med skoler som ikke har søkt. Det trekkes frem av én respondent at minstebeløpet særlig er for høyt for mindre distriktskoler. En annen informant peker på at en investering til 100 000 kroner kan være

vanskelig å dekke for en liten skole. Enkelte skoler foreslår å tilpasse nedre søknadsbeløp til skolestørrelse for eksempel ved å redusere nedre grense for mindre skoler.

Tidsplan

En betydelig andel av skolene som har svart på spørreundersøkelsen, samt én av skolene vi har snakket med som ikke har søkt, har innvendinger til tidsplan for utlysning og søknadsfrist.

Flere trekker frem at utlysning og søknadsfrist kom på det tidspunktet der skolen har mest å gjøre, samt at det økonomiske handlingsrommet så sent på året er begrenset. Disse skolene mener en utlysning bør komme tidligere i budsjettåret (januar-mars), samtidig med utforming av budsjetter for det kommende skoleåret.

Videre trekkes det også frem av flere at søknadsfristen var for knapp. Herunder påpekes det for eksempel at informasjon om ordningen burde kommet tidligere, at det var for liten tid til å innhente priser på utstyr og at det generelt var for liten fleksibilitet i søknadsperioden.

Andre skoler vi har snakket med som ikke søkte, mener enten at tidspunkt for utlysning og søknadsfrist passer godt eller at tidspunktet er av liten betydning.

Skoleeiers rolle

Også blant skoler som ikke søkte om tilskudd er det delte syn på skoleeiers rolle i tilskuddsordningen. I spørreskjemaet har to skoler oppgitt at tilskuddet enten bør være en del av rammetildelingen til skolene eller følge midler fra fylkeskommunen. Dette synspunktet deles også av fire av skolene som er intervjuet. Blant disse trekkes det særlig frem at skoleeier kjenner skolenes utstyrssituasjon og dermed kan fordele midlene basert på behov. Det trekkes også frem at en nasjonal ordning skaper et ekstra byråkratisk ledd knyttet til rapportering og dokumentasjon.

På en annen side er det også fem skoler som enten er fornøyd med nasjonal ordning eller i liten grad har formeninger knyttet til dette. Én skole mener det er fint med en nasjonal ordning fordi fylkeskommunene har svært ulik økonomi, mens to andre skoler tror at en nasjonal ordning er bedre fordi den i mindre grad påvirkes av personlige relasjoner mellom skole og forvalter av tilskuddsmidler enn en fylkeskommunal ordning. Andre mener at forvaltningsnivå spiller liten rolle så lenge skolene møter de samme kriteriene og mulighetene for tildeling uavhengig av fylke.

En skole trekker frem at det burde være et premiss i en nasjonal ordning at skoleeier bidrar med egenandel.

Betydning av forskning på ordningen

Flere skoler som ikke søkte, har synspunkter på forskningens betydning for ordningens utforming. Som vist i kapittel 6.3, oppgir en stor andel omfattende rapportering som årsak til at skolen ikke søkte om tilskudd. I tillegg trekkes det frem at kapasiteten til rapportering og annet oppfølgingsarbeid (intervjuer, spørreundersøkelse, innhenting av investeringstall mv.) er svært begrenset grunnet allerede stor arbeidsbelastning.

Én skole påpeker at søknadsprosessen fremsto for omfattende sett i forhold til sannsynligheten for å motta tilskudd ved trekning, og at skolen derfor ikke ønsket å bruke mye tid på dette. Det er også flere andre som stiller seg negativt til tildeling ved trekning da skoler med størst behov risikerer å ikke motta tilskudd, slik at det skapes økte forskjeller mellom skolene.

Flere mener også at forskningen har lagt for store premisser på utformingen av tilskuddsordningen. Én trekker frem at forskningen har gjort det vanskelig å søke midler, og at dette er svært uheldig når behovet for tilskudd til utstyr er stort. Samme skole mener også at ordningens forskningsformål burde ha kommet tydeligere frem i kommunikasjonen av ordningen. Dette støttes også av en annen skole som mener både søknadsprosess, formål med ordningen og deltakelse i forskningsprosjektet i etterkant burde vært tydeligere beskrevet.

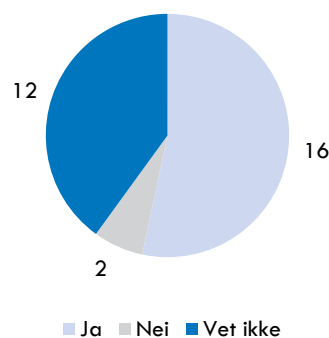
Flere skoler stiller seg noe undrende til at tilskuddet be fordelt ved loddtrekning, og håper at dette ikke vil videreføres i en eventuell varig ordning.

6.3.4 Vil skolen søke ved en eventuell ny utlysning?

Skoler som ikke søkte tilskudd, har i spørreskjemaet svart på om de vil søke ved en eventuell ny utlysning. Litt mer enn halvparten oppgir at de ville søkt, mens andre er usikre (Figur 6-5). To skoler oppgir at de ikke ville søkt, hvorav en av disse skal overføres til en annen skole.

I intervju oppgir én av skolene som ikke søkte grunnet manglende behov (som følge av at det er en ny skole) at de mest sannsynlig vil søke ved en eventuell senere anledning da det stadig oppstår nye behov. Andre mener fremtidig deltakelse vil avhenge av tilskuddsordningens utforming. Her trekkes særlig egenandel, minimumsbeløp og forskningens premisser på ordningen frem som avgjørende faktorer.

Figur 6-5: Ville skolen søkt hvis tilskuddsordningen ble utlyst på nytt? (N=30)

7. Oppsummering og drøfting

Det anslås at det i fremtiden vil være økt behov for arbeidskraft med yrkesfaglig bakgrunn. Samtidig er det utfordringer i mange yrkesfaglige utdanningsprogram knyttet til lav fullføringsgrad og mangel på læreplasser. Riktig og tilstrekkelig utstyr er en viktig forutsetning for å drive yrkesfaglig opplæring i tråd med opplæringsloven, og sikre høye søkertall og høy fullføringsgrad. Utdanningsdirektoratets tilskuddsordning til utstyrsinvesteringer i yrkesfaglig opplæring er en del av et løft i yrkesfaglig utdanning. Vår kartlegging viser at det er et stort behov for investeringer i utstyr og at en tilskuddsordning til dette formålet dermed kan være positivt. Det er imidlertid varierende erfaringer med tilskuddsordningen blant ulike skoleiere og skoleledere.

Bred enighet om behov for et løft i utstyrssituasjonen

Det er variasjon i hvordan fylker og skoler opplever tilgangen til utstyr i fag- og yrkesopplæringen. Generelt mener mange at det er behov for et løft i utstyrssituasjonen og at ordninger for økte utstyrsinvesteringer dermed er positivt. Mange skoler har et stort og vedvarende utstyrsbehov, fordi utstyr må oppdateres med jevne mellomrom, både på grunn av slitasje og for å sikre at det samsvarer med utstyr som brukes i arbeidslivet. De siste årene har utstyrsbehovet blitt særlig tydeliggjort på grunn av faktorer som rask teknologisk utvikling og fagfornyelsen i 2020.

Ustyrsbehovet på ulike utdanningsprogram avhenger av krav i opplæringsloven. For eksempel er utstyrsbehovet mindre på utdanningsprogram som helse- og omsorgsfag, som ikke benytter kostbart utstyr med behov for hyppige utskiftninger i opplæringen. Ustyrsbehovet virker å være større i utdanningsprogram som teknikk og industri, med typisk større og dyrere utstyr med rask moderniseringsfrekvens.

Mange av skolene som vurderer utstyrssituasjonen som akseptabel, har nylig gjennomgått oppdrageringer av skolebygg- og anlegg, og i denne forbindelse fått nytt utstyr. Andre opplyser om at fylket de siste årene har økt den økonomiske rammen med midler til utstyrsinvesteringer, som har muliggjort et løft i utstyrsinvesteringer. Det nevnes ulike årsaker til økt rammebevilgning i fylkene, for eksempel det være midler i forbindelse med fagfornyelsen og digitalisering.

Det finnes ulike ordninger for å finansiere utstyrsinvesteringer, men mange skoler har udekkede behov

Det er forskjellige måter å finansiere utstyrsinvesteringer på i ulike fylker og på ulike skoler. Generelt fremstår variasjonen i hvordan skolene finansierer sine utstyrsinvesteringer som lite systematisk. Vår oppfatning er at både fylker og skoler utnytter de midlene som er tilgjengelig så godt det lar seg gjøre, men at det fortsatt er et stort behov for et løft i utstyrssituasjonen.

Alle offentlige videregående skoler mottar driftsmidler fra fylkeskommunen. I enkelte fylker inkluderer driftsrammen midler til utstyrsinvesteringer, mens andre fylker har øremerkede investeringsmidler utenom skolenes rammefinansiering. Driftsmidler fordeles som regel etter en fordelingsnøkkel basert på type utdanningsprogram og antall elever/klasser, mens investeringsmidler som regel er en søkbar pott.

Andre muligheter for å innhente finansiering av utstyr er samarbeid med aktører i arbeidslivet, og andre tilskuddsordninger, for eksempel gjennom Utdanningsdirektoratet, Miljødirektoratet, Innovasjon Norge og Forskningsrådet. Samarbeidet med aktører i arbeidslivet er i hovedsak avgrenset til det private næringslivet. Vi har ikke hørt om utstyrssamarbeid med offentlige aktører, unntatt et universitet.

Skoleeiere og skoleledere er delte i sin innstilling til gaver fra næringslivet

Mange skoler har mulighet til å innhente ekstern finansiering fra næringslivet, men utbredelsen av slik praksis varierer. Enkelte opplyser om at skoler og bedrifter kan dele utstyr, eller at elever kan dra ut til bedriftene for å prøve ut utstyr som skolene ikke selv har. Det er også noen skoler som arver utstyr eller mottar gaver fra næringslivet.

Muligheter for ulike typer samarbeid med næringslivet virker å være tilfeldig, ofte basert på individuelle relasjoner og kjennskap til lokalmiljøet. At det finnes lokale virksomheter at samarbeide med er naturlig nok også sentralt. For eksempel vil det være lettere for en større bedrift med høyere omsetning å sponse en skole, enn en mindre bedrift med knappe rammer. Skolene har dermed ulike forutsetninger for å kunne samarbeide med næringslivet. Muligheter for samarbeid varierer også mellom utdanningsprogram.

Noen informanter uttrykker uro for at ulik tilgang til samarbeid med og gaver fra næringslivet kan føre til at det oppstår A- og B-skoler, der skoler med tilgang til finansiering fra næringsliv blir A-skoler. Dette innebærer at den økonomiske avstanden mellom skoler

med mindre midler og skoler som er bedre økonomisk stilt, blir enda større.

Mange opplyser om at ekstern finansiering fra næringslivet er avgjørende for at skolene skal ha mulighet til å kjøpe inn tilstrekkelig utstyr som det stilles krav til i opplæringsloven. Andre er mer skeptiske til gaver fra næringslivet, fordi det kan være konkurransevidende, legge føringer for utstyret som benyttes i opplæringen eller fremstå som markedsføring.

Utstyrssamarbeid mellom skoler er generelt begrenset

Det er varierende utbredelse av utstyrssamarbeid mellom skoler, og skolene har ulike forutsetninger for å kunne samarbeide. Den vanligste årsaken til at skolene ikke samarbeider, er store geografiske avstander mellom skoler som tilbyr samme utdanningsprogram. Lang reisevei innebærer at det er lite hensiktsmessig å dele utstyr eller å reise til andre skoler for prøve ut utstyr. Deling av utstyr foregår i noen tilfeller ved at elevene reiser mellom skolene. Kunnskapsdeling mellom skoler fremstår som mer vanlig.

En annen begrensende faktor er at mye av utstyret brukes gjennom hele skoleåret, og det er vanskelig for skolene å se for seg hvordan utstyr kunne deles (sendes) mellom skoler på en praktisk gjennomførbar måte.

Nesten halvparten av landets yrkesfaglige videregående skoler har søkt om midler fra Utdanningsdirektoratets tilskuddsordning

Utdanningsdirektoratets tilskuddsordning har som formål å stimulere til økt prioritering av utstyrsinvesteringer i yrkesfaglig opplæring, på en måte som er bærekraftig over tid. Ordningen omfatter to modeller, der modell B stiller krav til ekstern finansiering. Totalt 284 søknader om tilskudd kom inn, hvorav 95 prosent var søknader til modell A som ikke satte krav til ekstern finansiering og 5 prosent var søknader til modell B som krevde 15 prosent ekstern finansiering av det totale investeringsbeløpet. Totalt ble det søkt om 172 millioner kroner i tilskudd, og det gjennomsnittlige søknadsbeløpet per søknad var 609 000 kroner. Halvparten av skolene sendte mer enn en søknad, og noen få skoler sendte veldig mange søknader.

Utstyrsinvesteringen det ble søkt om tilskudd til planlegges i hovedsak å benyttes i Vg2, men også noe i Vg1. Flest søkere planlegger å benytte utstyret i utdanningsprogrammet Teknologi og industrifag, men også for utdanningsprogrammene Elektrofag og Bygg og anlegg er det mange skoler som søker om tilskudd til utstyr.

Mer enn halvparten av søkerskolene fikk tilskudd

Det ble utdelt 77 millioner kroner i tilskudd til utstyrsinvesteringer for fag- og yrkesopplæringen, og dette

utgjør 45 prosent av det totale søknadsbeløpet. Totalt fikk 55 prosent av skolene som søkte om tilskudd tildeelt midler. 50 prosent av søkerskolene som søkte om tilskudd basert på modell A fikk tilskudd og alle søkerne til modell B fikk tilskudd. I gjennomsnitt ble det utbetalt 1,2 millioner i tilskudd per skole, gitt at de fikk tilskudd. Blant skolene som søkte om tilskudd var gjennomsnittlig investeringsnivå i 2021 1,1 millioner kroner. Gjennomsnittlig tilskudd var altså relativt stort, sammenlignet med gjennomsnittlig investeringsnivå i forgående år.

Informantene er delte i sine synspunkter om modell B

Blant søkerne virker det å være stor variasjon i synspunkter rundt modell B, som er en gaveforsterkningsordning. Mange stiller seg kritiske til at næringsliv, ved å inngå samarbeid med skolene, kan legge føringer for utstyret som benyttes i skolene. På den andre siden er mange positive til muligheten for å innhente ekstern finansiering, og fremhever at det for deres skole var avgjørende for å kunne dekke egenkapitalkravet i tilskuddsordningen. Blant mange av søkerne til modell B virker det å ha vært avgjørende med et allerede etablert samarbeid, eller planer om samarbeid, med næringslivet, for å kunne søke på denne modellen. Basert på dette kan det virke som at skolene hadde ulike forutsetninger for å søke på modell B. Skolenes forutsetning for å søke på modell B har også sammenheng med den korte tidsfristen for søknaden, fordi det påvirker muligheten for å etablere et samarbeid før søknadsfristen.

Flere skoler oppgir at dersom tilskuddsordningen ble varig og mer forutsigbar, kunne man brukt ressurser på å etablere samarbeid med næringslivet for å kunne søke på modell B på sikt.

Egenandel kan bidra til mer gjennomtenkte investeringer, men kan også ekskludere en del skoler fra å søke

Mange av informantene stiller seg positive til at tilskuddsordningen stiller krav om egenandel, fordi det stiller skolene ansvarlig for investeringen. Det kan øke skolenes insentiver til å tenke grundig gjennom investeringsplanen, slik at de gjennomfører meningsfulle investeringer, og ikke sløser med midlene. Det trekkes likevel frem av mange skoleeiere at egenkapital kan forhindre skoler med liten økonomisk kapasitet fra å søke. Det er i større grad skoler som ikke har søkt som har innvendinger til egenandelen, hvorav mange mener denne er for høy. Flere av skolene som ikke har søkt peker på størrelsen på egenkapitalkravet som en bidragende årsak.

Kravet om egenandel kan også bidra til at det oppstår A- og B-skoler, ved at skoler med midler til å dekke egenandel blir enda bedre økonomisk stilt, og skolene som ekskluderes kommer dårligere ut. Det

fremheves av enkelte informanter at skoler med utdanningsprogram med behov for kostnadskrevende utstyr også kan ekskluderes fra tilskuddsordningen, fordi høyere investeringer medfører høyere egenandel i absolutt beløp, som kan være vanskelig å dekke.

Spennet i søknadsbeløpet legger føringer for hva slags utstyr skolene kan investere i

Det er ulike synspunkter rundt spennet for søknadsbeløpet. Blant de som stiller seg positive til søknadsbeløpet, trekkes det frem at maksbeløpet til en viss grad kan bidra til en jevnere fordeling av midler mellom fylker og skoler, og at minstebeløpet forhindrer skoler fra å søke om små beløp til investeringer som typisk kan dekkes over driftsbudsjettet.

På den andre siden trekkes det frem fra enkelte at maksbeløpet ekskluderer utdanningsprogram med behov for dyrt utstyr. Flere av skolene som ikke har søkt, mener at minstebeløpet burde vært lavere, fordi det kan være krevende for enkelte skoler å dekke investeringer i utstyr selv om investeringen er mindre enn minstebeløpet.

Analyser av data fra søknader tyder på at det i liten grad er søkt om tilskudd til utstyr for utdanningsprogram som benytter mindre kostnadskrevende utstyr i opplæringen (helse- og oppvekstfag, restaurant- og matfag), og minstebeløpet kan kanskje ha virket begrensende for denne type søknader. Samtidig kan skolene ha valgt å prioritere å søke om tilskudd til mer kostnadskrevende utstyr. Data fra søknader viser at det i hovedsak er søkt om tilskudd til utstyr til utdanningsprogram som benytter dyrere utstyr (teknikk- og industrifag, bygg- og anleggsteknikk), men det er mulig at maksimumsbeløpet likevel har virket begrensende for hva slags utstyr det er søkt om støtte til.

Stor variasjon i andel skoler som ikke søkte tilskudd mellom fylker

148 av 269 offentlige skoler som tilbyr yrkesfaglige utdanningsprogram har ikke søkt på tilskuddsordningen. Disse skolene har i gjennomsnitt færre elever enn skolene som søkte om tilskudd. Andel skoler som ikke søkte om tilskudd varierer mye mellom fylkene. I Oslo var det hele 80 prosent av skolene som ikke søkte, i Vestfold og Telemark søkte ikke 76 prosent av skolene mens i Rogaland var det bare 22 prosent av skolene som ikke søkte om tilskudd. Det er naturlig å tenke seg at dette kan skyldes systematiske forskjeller i kommunikasjon om tilskuddsordningen internt i fylkene, skoleeiers bidrag til eller signaler om hvordan egenandel for investeringen kan dekkes eller ulikheter i finansieringsordninger mellom fylkene mer generelt.

Skoler som ikke søkte om tilskudd, har i større grad innvendinger til tidspunkt for søknadsprosessen, enn skoler som søkte

Basert på informasjon fra et ikke-tilfeldig utvalg av skoler som ikke søkte om tilskudd, var tidspunktet for søknadsprosessen en avgjørende faktor. Mange trekker frem at utlysningen heller burde samsvare med tidspunktet for utforming av budsjetter for det kommende skoleåret, som typisk er på vårsemesteret. Det er også enkelte av skolene som har søkt som mener tidspunktet for utlysningen burde legges til vårsemesteret dersom investeringen skal foretas i samme år, slik at det er rom for planlegging. Det vil imidlertid være annerledes dersom tilskuddsordningen er fast, og skolene kan regne med å få midler, slik at dette kan legges inn i planene for budsjettering.

Andre er imidlertid positive til at søknadsprosessen skjer på høstsemesteret.

Mange er positive til en nasjonal tilskuddsordning, mens andre mener ordningen burde administreres av fylkeskommunen

Det er mye variasjon i skoleeierne og skoleledernes holdninger til skoleeiers involvering i tilskuddsordningen, både blant skoler som har søkt og skoler som ikke har søkt. I utlysningen ble det stilt krav til at fylkeskommunen skulle godkjenne søknadene fra skolene. Utover dette er det variasjon i hvorvidt fylkeskommunene var ytterligere involvert i søknadsprosessen. En overvekt av fylkeskommunene oppgir at de ønsker at tilskuddsmidlene heller skal tildeles fylket, og deretter fordeles til skolene, i stedet for at midlene tildeles skolene direkte. Det er også enkelte skoleledere, både på skoler som søkte og skoler som ikke søkte om tilskudd, som deler dette synspunktet. Andre informanter er positive til en nasjonal ordning.

Det trekkes frem fra enkelte at skoleeier kjenner best til skolens utstyrssituasjon, og at midler gjennom fylkeskommunen kan bidra til mer rettferdig fordeling basert på behov. Andre trekker frem at det er skolene som har best oversikt over egne behov, og at det derfor er positivt med en nasjonal ordning. I tillegg skaper en nasjonal ordning basert på søknad lokalt engasjement. Av informantene som er positive til en nasjonal ordning, påpekes det også at en ordning gjennom fylkeskommunen kun blir et ekstra byråkratisk ledd som innebærer mer administrasjon, og at en nasjonal ordning kan bli mer rettferdig og mindre avhengig av personlige forhold og lokalpolitikk. På den andre siden mener mange av informantene som ønsker at midlene skal gå gjennom fylket, at en ordning via fylket kan innebære mindre krevende søknadsprosess, og dermed mindre administrasjon.

Det virker ikke å være en sammenheng mellom fylkeskommunens finansieringsordninger for utstyrsinvesteringer og synspunkt på skoleeiers rolle. En kunne for

eksempel tenke seg at fylkeskommuner med søkbar investeringspott i større grad ønsker fylkeskommunal tilskuddsordning, men det synes ikke være en tydelig sammenheng her.

Forskningen har påvirket skolenes adferd

Flere informanter mener at forskningen har lagt føringer for tilskuddsordningen, noe som oppleves som problematisk. Hensyn til forskningen kan ha påvirket hvem som har søkt om tilskudd, og hva slags utstyr det har blitt søkt om tilskuddsmidler til. Flere skoler peker på omfattende søknadsprosess og krav til rapportering som årsak til at de ikke har valgt å søke om tilskudd. Blant skolene som har søkt, har flere positive eller nøytrale erfaringer med søknadsprosessen. Det virker å være en tendens til at skoler som allerede har oversikt over tidligere investeringer og klare planer for framtidige investeringer, opplever søknadsprosessen som lettere, og dermed i større grad har valgt å søke om tilskudd. Skolene som har søkt har også i gjennomsnitt høyere elevtall enn skolene som ikke har søkt, og disse skolene har kanskje en noe større administrasjon som gjør en slik søknadsprosess enklere.

At tilskudd skulle tildeles basert på loddtrekning virker også å ha påvirket hvorvidt skolene har valgt å søke. I beslutningen om å søke står skolene overfor en avveining mellom skolens behov for tilskudd, sannsynlighet for å få tilskudd og arbeidsmengde i søknadsprosessen. Basert på søkerdata og tildelinger ser vi i ettertid at 55 prosent av søkerskolene fikk tilskudd, og gjennomsnittlig tilskuddsbeløp var på 1,2 millioner kroner. Både tilslagsprosent og gjennomsnittlig tilskuddsbeløp var med andre ord relativt høye. Det er mulig at det var vanskelig å forstå tildelingsmetode og danne seg en forventning om avkastning av å søke om tilskudd.

Det er ikke sikkert at en behovsbasert søknadsprosess ville gitt mer forutsigbarhet rundt forventet avkastning på en søknad, satt lavere dokumentasjonskrav eller gitt en høyere tilslagsprosent for gjennomsnittsskolen. Det er ikke klart hvilke kriterier som burde ligge til

grunn for behovsvurderingen, og det samme ville gjelde om man valgte å gjøre en kvalitetsvurdering av søknadene.

Informantene tror at tilskuddsordningen vil føre til økte investeringer i utstyr på kort sikt, men langsiktige virkninger er mer uklare

Det er enighet blant informantene om at tilskuddsordningen vil bidra til økte utstyrsinvesteringer i skolene. Det trekkes frem fra informantene at behovet for et løft i utstyrssituasjonen er så stort, at det er lite sannsynlig at skolene vil omprioritere midler til andre formål med det første.

Tilskuddsordningen har ført til at mange skoler har kunnet gjennomføre investeringer de ikke ellers hadde hatt ressurser til. Mange av skolene som ikke fikk tildelt midler, opplyser om at de var avhengige av tildeling for å kunne gjennomføre de planlagte investeringene, og at investeringsplanene nå er lagt på is.

Samtidig oppgir flere informanter at tilskuddsordningen har fungert som et løft i yrkesfaglig utdanning, noe som har vært etterlengtet av skolene. Noen opplever at tilskuddsordningen har bidratt til å legge fokus på behovet for utstyrsinvesteringer i yrkesfaglig utdanning, hvilket i seg selv kan bidra til økt investeringsvilje.

Hvilke effekter tilskuddsordningen vil ha på investeringstakten og -nivået på lengre sikt (hvis den blir videreført) er det mindre enighet om blant informantene. En årlig tilskuddsordning vil kunne bidra til enklere planlegging og økt forutsigbarhet for skolene, og vil kunne bidra til bedre og mer langsiktige investeringsplaner. Samtidig løftes det frem av én informant at en forutsigbar ordning kan medføre at skolene og/eller fylkeskommunene omprioriterer midler på sikt, fordi de regner med å få midler årlig.

Evalueringsavdelingen vil være tema for evalueringens sluttrapport.

Referanser

- Becker, 1990. Generalizing from case studies. *Qualitative inquiry in education: The continuing debate*. *Qualitative inquiry in education: The continuing debate*, p. 242.
- Cappelen, Å., Dapi, B., Gjefsen, H. M. & Stølan, N. M., 2020. *Framskrivninger av arbeidsstyrken og sysselsetting etter utdanning mot 2040*, s.l.: Statistisk Sentralbyrå.
- Hammersley, M., 2008. *Questioning qualitative inquiry: Critical essays*. Sage, p. 158.
- Ideas2evidence, 2016. *Godt nok eller best mulig?*, s.l.: s.n.
- Kompetansebehovsutvalget, 2020. *NOU 2020:2. Fremtidig kompetansebehov III*, s.l.: s.n.
- Kunnskapsdepartementet, 2017. *Framtid, fornyelse og digitalisering. Digitaliseringsstrategien for grunnopplæringen 2017-2021*, s.l.: Kunnskapsdepartementet.
- Kunnskapsdepartementet, 2021. *Fullføringsreformen - med åpne dører til verden og fremtiden*, s.l.: Kunnskapsdepartementet.
- Kunnskapsdepartementet, 2022. *Deler ut 77 millioner kroner til utstyr på yrkesfag*. [Online]
Available at: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/deler-ut-77-millioner-kroner-til-utstyr-pa-yrkesfag/id2894117/>
- Maxwell, J. A., 2010. *Using numbers in qualitative research*. *Qualitative inquiry*, , 16(6), pp. 475-482..
- Regjeringen Solberg, 2019. *Politisk plattform for et regjering utgått av Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig folkeparti*. [Online]
Available at: <https://www.regjeringen.no/contentassets/7b0b7f0fcf0f4d93bb6705838248749b/plattform.pdf>
- Rørstad, K., Børing, P. & Solberg, E., 2021. *NHOs kompetansebarometer 2020*, s.l.: NIFU.
- Udir, 2021. *Tilskudd til utstyr i yrkesfaglige utdanningsprogram*. [Online]
Available at: <https://www.udir.no/om-udir/tilskudd-og-prosjektmidler/tilskudd-og-prosjektmidler-for-fylkeskommuner/utstyr-yrkesfaglige-utdanningsprogram/>
- Utdanningsdirektoratet, 2021. *Fagfornyelsen*. [Online]
Available at: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagfornyelsen/>
- Utdanningsdirektoratet, 2021. *Tilskudd til landslinjer*. [Online]
Available at: <https://www.udir.no/om-udir/tilskudd-og-prosjektmidler/tilskudd-og-prosjektmidler-for-fylkeskommuner/landsliner/>
- Utdanningsdirektoratet, 2022. *Hva er nytt i elektro og datateknologi?*. [Online]
Available at: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagspesifikk-stotte/nytt-i-fagene/hva-er-nytt-i-elektrofag/#a165845>
- Utdanningsdirektoratet, 2022. *Statistikk videregående skole*. [Online]
Available at: <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-videregaende-skole/>
- Utdanningsforbundet, 2020. *Utstyrssituasjonen i videregående opplæring*, s.l.: s.n.

Vedlegg A Søknadsskjema

Kriterier for tilskudd

Tilskuddsordning for skoler som ønsker å kjøpe oppdatert og kvalitetssikret utstyr til bruk ved yrkesfaglige studieretninger - utstyr som er nødvendig for å skape læringssituasjoner som bidrar til at elevene kan nå målene i læreplanen.

Vi ber dere lese utlysningsteksten for tilskuddsordningen nøye, og nedenfor bekrefte at dere oppfyller kravene som stilles.

MERK: Søknadsskjemaet består av fem seksjoner/faner som vises til venstre i skjermbildet: "Om tilskuddsordningen", "Om søker", "Om utstyret", "Vedlegg til søknaden" og "Annen informasjon". Søker må gå igjennom de fire første seksjonene og fylle ut informasjonen som etterspørres. Seksjonen "Annen informasjon" er frivillig å besvare.

Søknader som ikke oppfyller kravene til innhold i søknaden, samt de generelle og modellspesifikke kriteriene, kan bli avvist og gitt avslag på grunnlag av dette.

Frist for å søke om tilskudd er 30. november 2021.

Kontakt Stig Lodve Janbu (slj@udir.no / 95 80 78 08) ved spørsmål til søknadsskjemaet.

? Bekreft at søknaden har støtte hos skoleeier

Å søke om tilskudd har konsekvenser både for skolen og skoleeier. Det er derfor viktig at skolen har dialog med skoleeier om søknaden, og at det er enighet om at skolen skal søke om tilskudd.

☐ Søknaden støttes av skoleeier

? Bekreft at både de generelle kriteriene og de modellspesifikke kriteriene vil bli oppfylt.

Generelle kriterier gjelder både for tilskuddsmodell A og B, mens de modellspesifikke kriteriene gjelder for tilskuddsmodellen det søkes tilskudd fra.

Ved forespørsel fra Utdanningsdirektoratet og/eller Oslo Economics må søker kunne dokumentere oppfyllelse av alle disse kriteriene.

☐ De generelle kriteriene for utstyret vil bli oppfylt

☐ De modellspesifikke kriteriene vil bli oppfylt

Bekreft at nødvendige midler stilles til rådighet

Skolen må bekrefte at det vil bli stilt til rådighet nødvendige midler slik at utstyret kan kjøpes inn og tas i bruk av elevene når utstyret er på plass og lærerne har fått opplæring i bruk av utstyret. Dette inkluderer skolens egenandel for kjøp av utstyret, kjøp av eventuelle råvarer og gjennomføring av nødvendig vedlikehold av utstyret.

☐ Nødvendige midler vil bli stilt til rådighet

- ❓ **Bekreft at skolen og skoleeier stiller seg til rådighet for Oslo Economics og deres gjennomføring av evalueringen i perioden november 2021 til juni 2023.**

Jamfør utlysningsteksten på udir.no. Dette innebærer å fylle ut rapportering om skolens tidligere og planlagte investeringer i utstyr, samt å stille til intervju (gjelder et utvalg av skoler) og/eller svare på en spørreundersøkelse. ***Merk at dette gjelder uavhengig om skolen får sin søknad innvilget eller ikke.***

☐ Skolen og skoleeier stiller seg til slik rådighet

Informasjon om søkeren

? Skolens organisasjonsnummer

Skriv her...

? Skolens navn

Skriv her...

? Navn på fylkeskommune (skoleeier)

Skriv her...

? Søknaden sendes på vegne av flere skoler

Dersom søknaden sendes inn på vegne av flere skoler må navn på skolen/skolene og skoleeier (fylkeskommune) oppgis her. Merk at det er skolen som registrerer søknaden som vil være hovedansvarlig for søknad, tilskudd, rapportering m.m. Merk også at det da også skal fylles ut og legges ved ett obligatorisk vedlegg **for hver av skolene** som er en del av søknaden. Se seksjonen "Vedlegg til søknaden" vedr. dette.

Skolenavn og skoleeier for øvrige skoler som skal bruke utstyret oppgis slik: Skolenavn ABC/Fylkesnavn, Skolenavn DEF/Fylkesnavn, etc.

Hvis skolen søker om tilskudd kun på egne vegne for utstyr kun til eget bruk skal spørsmålet ikke besvares.

Skriv her...

Utstyr det søkes tilskudd til

Søknaden gjelder for kjøp av én utstyrspakke. Hvis skolen ønsker å søke om tilskudd til å kjøpe flere ulike utstyrspakker skal det fylles ut og sendes inn én separat søknad per utstyrspakke.

? Tilskuddsmodell

Hvilken tilskuddsmodell søkes det tilskudd fra?

- ☐ Tilskuddsmodell A: Kjøp av fremtidsrettet utstyr som kan bidra til en god og relevant yrkesfaglig opplæring
- ☐ Tilskuddsmodell B: Skolen kan få utstyr (som gave) eller midler til utstyr (ekstern finansiering) fra andre, og som med det ønsker å investere i fremtidsrettet utstyr som kan bidra til en god og relevant yrkesfaglig opplæring

? Tilskuddsbeløp

Oppgi beløpet det søkes om.

Minimumsbeløpet er 200 000 kroner og maksimumsbeløpet er 1 500 000 kroner.

? Egenandel

Hvor mye midler skal skolen(e) selv bidra med totalt ved kjøp av dette utstyret? Oppgi totalbeløp i kroner.

? For tilskuddsmodell B: Verdi på gave eller beløp for den eksterne finansieringen

Hvis det søkes om tilskudd fra tilskuddsmodell B: Oppgi anslått verdi på gaven som skolen(e) mottar, eventuelt beløpet skolen mottar, fra ekstern bidragsyter.

? Total innkjøpspris for utstyret

Oppgi total innkjøpspris for utstyret som skal kjøpes.

? I hvilke(t) utdanningsprogram skal utstyret benyttes i opplæringen?

Hvis utstyret skal benyttes i opplæringen ved flere utdanningsprogram ved skolen skal navn på alle disse utdanningsprogrammene oppgis her.

Skriv her...

? Kort beskrivelse av utstyret som skal kjøpes

Gi en kort beskrivelse av utstyret som skal kjøpes. Maksimalt 2.000 tegn.

LEGG TIL KOMMENTAR

? Kort beskrivelse av behovet for utstyret

Gi en kort beskrivelse av behovet for utstyret. Maksimalt 2.000 tegn.

LEGG TIL KOMMENTAR

? Antatt levetid for utstyret

Gi et anslag for antatt levetid for utstyret (antall år). Angi dette anslaget i den første svarboksen under.

Gi også en kort beskrivelse av behovet for vedlikehold, reinvestering og avhending av investeringen, samt et samlet anslag på kostnader for dette (maksimalt 2.000 tegn). Angi dette i den andre svarboksen/tekstboksen nedenfor.

0

LEGG TIL KOMMENTAR

? Anslag på antall elever som vil få opplæring i bruk av utstyret

Gi et anslag på hvor mange elever som vil få opplæring i bruk av utstyret i løpet av et skoleår.

0

Vedlegg til søknaden

Det skal legges ved et obligatorisk rapporteringsskjema til søknaden. Gjennom dette rapporteringsskjemaet innhentes informasjon om tidligere og planlagte investeringer i utstyr. Malen er i Excel-format og har tre arkfaner. Den første arkfanen inneholder veiledning til utfylling. De to øvrige arkfanene skal fylles ut i sin helhet. **MERK:** Dersom flere skoler søker sammen, skal det fylles ut og legges ved ett rapporteringsskjema per skole. Mal for rapporteringen finner du i utlysningsteksten for tilskuddet på udir.no.

? Last opp obligatorisk rapporteringsskjema her.

 LEGG TIL VEDLEGG

Annen informasjon

Om søker har annen informasjon om søknaden som den ønsker å gi Utdanningsdirektoratet, kan dette angis her. Merk at informasjon som gis her ikke har innvirkning på utfallet av behandling av søknaden.

 Annen informasjon. Maksimalt 2.000 tegn.

 LEGG TIL KOMMENTAR

Veiledning til rapportering av opplysninger om investeringer i utstyr til forskning

GENERELT

Utdanningsdirektoratet har utlyst et forskningsoppdrag som skal evaluere effekter av tilskudd til investering i utstyr på fylkeskommunale prioriteringer av investeringer i utstyr i fag- og yrkesopplæringen. Oslo Economics og SNF er tildelt evalueringsoppdraget. For å kunne vurdere effekter av tilskuddet på skolenes investeringsadferd, er det nødvendig å innhente opplysninger om investeringer i utstyr videregående skoler med yrkesfaglige utdanningsprogram de siste årene, og planer om investeringer i utstyr de kommende årene. Formålet med dette registreringsskjemaet er å innhente slik informasjon. **Skjemaet skal fylles ut i sin helhet av alle skoler som søker om tilskudd.** Dersom flere skoler søker om tilskudd sammen skal det fylles ut et rapporteringsskjema per skole.

Oslo Economics og SNF understreker at denne informasjonen kun innhentes for å kunne gjennomføre evalueringen. Utdanningsdirektoratet vil ikke bruke denne informasjonen i vurderingen av søknader eller til andre formål.

I dette rapporteringsskjemaet ønsker vi oversikt over investeringer i utstyr i yrkesfaglig opplæring som skolen har gjort hvert år i perioden 2017-2021. For 2021 ber vi om et anslag for hele året. Dette utfylles i rapporteringsark 1 "Investeringer 2017-2021". I tillegg ønsker vi opplysninger om forventede investeringer i 2022 og 2023. Dette utfylles i rapporteringsark 2 "Bakgrunn og planlagte invest.".

Dersom det ikke er gjort noen investeringer i et år noteres "0" for det gjeldende året. Dersom opplysninger om investeringer ikke foreligger, oppgi "X".

Definisjon av utstyr:

Utstyr betyr i denne sammenhengen en «utstyrspakke» som inkluderer «objekter av ulike typer som benyttes i undervisningen for å skape læringsmuligheter». Objektene skal kunne benyttes av lærere og elever til å skape læringssituasjoner som bidrar til at elevene når målene i læreplanen. Objektene kan være:

- Konkrete og synlige (eksempelvis en sykehusseng, et kamera eller en dreiebent)
- Usynlige eller virtuelle (eksempelvis symboler, lyder eller programvare)

I tillegg til objektene er følgende inkludert i definisjonen av utstyr:

- Utvikling av utstyr eller programvare
- Installasjon på skolen
- Opplæring av personell/lærere i bruk av utstyret

Råvarer og vedlikehold av utstyret inngår ikke i definisjonen.

Definisjon av investering i utstyr:

Med investering i utstyr menes anskaffelse av utstyr som tilfredsstiller definisjonen av utstyr som beskrevet over. Det er ingen nedre grense for anskaffelseskostnad for enkeltinvesteringer, men utstyret bør ha en forventet levetid på minimum tre år.

Utfylt skjema lagres med følgende navn "Rapportering SKOLE DD.MM.ÅÅÅÅ", f.eks. "Rapportering Bodø videregående skole 30.11.2021". Utfylt rapporteringsskjema legges ved søkanden om tilskudd til investering i utstyr. Informasjon om leveringsfrister og kontaktopplysninger finnes i utlysning av tilskuddsmidlene.

RAPPORTERINGSARK 1: GJENNOMFØRTE INVESTERINGER (2017-2021)

A. Om skolen

Variabel	Beskrivelse
A1. År for rapportering	Angir hvilket år rapporteringen gjelder (utfylles for 2017, 2018, 2019, 2020, 2021)
A2. Skolenavn	Navn på skolen utfylles for hvert år.

B. Investeringer i utstyr innen yrkesfaglige utdanningsprogram

Variabel	Beskrivelse
B1. Investeringer i utstyr i alt, ekskl. materialer og læremidler	Anskaffelseskostnad eller anslag på anskaffelseskostnad. Beløp i hele norske kroner. Dersom det ikke er gjort noen investering noteres 0 for det gjeldende året. Dersom det ikke foreligger opplysninger om investeringer i det gjeldende året noteres "X". Det skal rapporteres verdier for alle år fra 2017-2021. For 2021 oppgir et anslag, f.eks. budsjettert beløp.
B2. Beskrivelse av investeringer i utstyr	Overordnet beskrivelse av investeringer i utstyr innen yrkesfaglige utdanningsprogram.

C. Finansiering av investeringer i utstyr innen yrkesfaglige utdanningsprogram

Variabel	Beskrivelse
C1. Andel av investeringene gjort med skolens egne midler	% andel av utstyrsinvesteringene som er gjort med skolens egne midler
C2. Andel av investeringene dekket av fylkeskommunale midler ut over skolens ordinære budsjett	% andel av utstyrsinvesteringene som er gjort med fylkeskommunale midler (utenom ordinært budsjett for skolen)
C3. Andel av investeringene dekket av ev. statlige tilskudd	% andel av utstyrsinvesteringene som er gjort med statlige midler dersom relevant
C4. Andel av investeringene dekket av eksterne finansieringskilder	% andel av utstyrsinvesteringene som er gjort med eksterne midler, eksempelvis fra virksomheter/ industri

D. Driftsbudsjett

Variabel	Beskrivelse
D1. Totalt driftsbudsjett for skolen, årlig	Beløp i hele norske kroner. Omfatter både undervisning og andre driftsutgifter.
D2. Totalt driftsbudsjett for yrkesfag ved skolen, årlig	Beløp i hele norske kroner. Omfatter både undervisning og andre driftsutgifter.

E. Andre relevante opplysninger

Variabel	Beskrivelse
E1. Kommentarer	Fritekst: Skriv her dersom det er forhold ved investeringene som ikke belyses i de andre feltene, f.eks. om brudd i tidsserien for rapportering, hvilke investeringer som er gjort e.l.

RAPPORTERINGSARK 2: FORVENTEDE INVESTERINGER

F. Bakgrunn

Variabel	Beskrivelse
F1. Skolenavn	Navn på skolen Svarmuligheter: - Skolen er ny/nyere og har derfor oppdatert utstyr - Skolen har mindre oppgraderingsbehov - Skolen har stort oppgraderingsbehov - Vet ikke
F2. Skolens utstyrssituasjon i fag- og yrkesopplæringen i dag (Velg den muligheten som passer best på din skole)	
F3. Anslag på investeringsbehov for å imøtegå kritisk utstyrbehov i fag- og yrkesopplæringen som følge av krav i nye læreplaner (Beløp i kroner)	Beløp i hele norske kroner. Dersom ingen investeringer er nødvendige noteres 0.
F4. Anslag på investeringsbehov for å imøtegå ønsket utstyrbehov i fag- og yrkesopplæringen som følge av den nye læreplanen (Beløp i kroner)	Beløp i hele norske kroner. Dersom ingen investeringer er nødvendige noteres 0.

G. Forventet investering dersom statlig tilskudd til investering i utstyr IKKE innvilges

Variabel	Beskrivelse
G1. Beskrivelse av forventede investeringer i utstyr i fag- og yrkesopplæringen i 2022	Type utstyr det forventes å gjøre investeringer i. Dersom det ikke forventes å investeres i utstyr noteres "Ingen". Beløp i hele norske kroner. Dersom det ikke forventes noen investeringer noteres 0 for det gjeldende året. Dersom opplysninger ikke foreligger, oppgi "X".
G2. Anslag på forventede investeringer i utstyr i fag- og yrkesopplæringen i 2022 (Beløp i kroner)	Type utstyr det forventes å gjøre investeringer i. Dersom det ikke forventes å investeres i utstyr noteres "Ingen". Beløp i hele norske kroner. Dersom det ikke forventes noen investeringer noteres 0 for det gjeldende året. Dersom opplysninger ikke foreligger, oppgi "X".
G3. Beskrivelse av forventede investeringer i utstyr i fag- og yrkesopplæringen i 2023	Type utstyr det forventes å gjøre investeringer i. Dersom det ikke forventes å investeres i utstyr noteres "Ingen". Beløp i hele norske kroner. Dersom det ikke forventes noen investeringer noteres 0 for det gjeldende året. Dersom opplysninger ikke foreligger, oppgi "X".
G4. Anslag på forventede investeringer i utstyr i fag- og yrkesopplæringen i 2023 (Beløp i kroner)	Type utstyr det forventes å gjøre investeringer i. Dersom det ikke forventes å investeres i utstyr noteres "Ingen". Beløp i hele norske kroner. Dersom det ikke forventes noen investeringer noteres 0 for det gjeldende året. Dersom opplysninger ikke foreligger, oppgi "X".

H. Andre relevante opplysninger

H1. Kommentar	Fritekst: Skriv her dersom det er forhold som ikke belyses i de andre feltene
---------------	---

A. Om skolen	A1. År for rapportering	2017	2018	2019	2020	2021
	A2. Skolenavn					
B. Investeringer	B1. Investeringer i utstyr i alt, ekskl. materialer og læremidler (Beløp i kroner)					
	B2. Beskrivelse av investeringer i utstyr					
C. Finansiering av investeringer	C1. Andel av investeringer gjort med skolens egne midler (%-andel)					
	C2. Andel av investeringer dekket av fylkeskommunale midler (%-andel)					
	C3. Andel av investeringer dekket av statlige tilskudd (%-andel)					
	C4. Andel av investeringer dekket av eksterne finansieringskilder (%-andel)					
D. Driftsbudsjett	D1. Totalt driftsbudsjett for skolen (Beløp i kroner)					
	D2. Totalt driftsbudsjett for yrkesfag ved skolen (Beløp i kroner)					
E. Andre relevante opplysninger	E1. Kommentarer (frivillig)					

F. Bakgrunn	F1. Skolenavn	
	F2. Skolens utstyrssituasjon i dag (Velg den muligheten som passer din skole best)	
	F3. Anslag på investeringsbehov for å imøtegå <i>kritisk</i> utstyrsbehov i fag- og yrkesopplæringen som følge av krav i nye læreplaner (Beløp i kroner)	
	F4. Anslag på investeringsbehov for å imøtegå <i>ønsket</i> utstyrbehov i fag- og yrkesopplæringen som følge av den nye læreplanen (Beløp i kroner)	
G. Forventet investering dersom statligtilskudd til investering i utstyr IKKE innvilges	G1. Beskrivelse av forventede investeringer i utstyr i fag- og yrkesopplæringen i 2022	
	G2. Anslag på forventede investeringer i utstyr i fag- og yrkesopplæringen i 2022 (Beløp i kroner)	
	G3. Beskrivelse av forventede investeringer i 2023	
	G4. Anslag på forventede investeringer i utstyr i fag- og yrkesopplæringen i 2023 (Beløp i kroner)	
H. Kommentar	H1. Kommentar (frivillig)	

Vedlegg C Intervjuguider

C.1 Skoleeier

Oslo Economics og SNF gjennomfører på vegne av Utdanningsdirektoratet en forskningsbasert evaluering av utprøving av modeller for tilskudd til utstyr i yrkesfag. Prosjektet består i hovedsak av to deler; (i) å bistå i utformingen av modeller for tildeling av tilskudd til investering i utstyr i fag- og yrkesopplæringen og (ii) å evaluere tiltaksmodellene, og særlig i hvilken grad modellene bidrar til å øke fylkeskommunale investeringer i utstyr og om de er bærekraftige på sikt. I forbindelse med evalueringen ønsker vi å gjennomføre intervjuer med skoleeiere om deres erfaringer med tilskuddsordningen og dens effekter på fylkeskommunenes prioritering av investering i utstyr.

Nedenfor finner du en liste over temaer som vi ønsker å ta opp i intervjuet. Ikke alle tema vil være relevante for alle informanter, og spørsmålene vil derfor tilpasses underveis i samtalen.

Fylkeskommunal finansiering av fag- og yrkesopplæring

- Finansiering av fag- og yrkesopplæring
- Fordeling av midler mellom skoler og utdanningsprogram
- Årshjul for budsjettering og budsjetteringsprosess

Investering i utstyr i fag- og yrkesopplæringen

- Investeringsbehov for utstyr i fag- og yrkesopplæringen
- Tidligere investeringsnivå i utstyr i fag- og yrkesopplæringen
- Finansiering av tidligere investeringer og eventuelle ordninger for dette
- Planer for investering, herunder også prioritering av investeringer
- Samarbeid med regionalt og lokalt næringsliv
- Andre muligheter for å finansiere investering i utstyr

Vurdering av tilskuddsmodellene

- Samarbeid mellom skole og fylkeskommune i søknadsprosessen
- Erfaringer med søknad og tildeling
- Vurdering av behovet for tilskuddsmodellen
- Vurdering av tilskuddsmodellens utforming (tildelingskriterier, egenandel, søknadsbeløp)
- Vurdering av effekt av tilskuddsordningen på investeringer (utover egenandel) på kort og lang sikt
- Utsiktede virkninger av tilskuddsordningen på kort og lang sikt (f.eks. omprioritering av midler mellom budsjettposter)
- Forslag til forbedring av tilskuddsordningen

Annet

- Er det noe annet du ønsker å ta opp?

C.2 Skoler som fikk tildelt tilskudd

Oslo Economics og SNF gjennomfører på vegne av Utdanningsdirektoratet en forskningsbasert evaluering av utprøving av modeller for tilskudd til utstyr i yrkesfag. Tilskuddet ble lyst ut av Utdanningsdirektoratet i august 2021, med søknadsfrist 30.11.2021. Informasjon om tilskuddsordningen finner på Utdanningsdirektoratet sine hjemmesider [her](#). Prosjektet består i hovedsak av to deler; (i) å bistå i utformingen av modeller for tildeling av tilskudd til investering i utstyr i fag- og yrkesopplæringen og (ii) å evaluere tiltaksmodellene, og særlig i hvilken grad modellene bidrar til å øke fylkeskommunale investeringer i utstyr og om de er bærekraftige på sikt. forbindelse med evalueringen ønsker vi å gjennomføre intervjuer med utvalgte skoleledere om deres erfaringer med tilskuddsordningen og dens effekter på skolenes prioritering av investering i utstyr.

Nedenfor finner du en liste over temaer som vi ønsker å ta opp i intervjuet. Ikke alle tema vil være relevante for alle informanter, og spørsmålene vil derfor tilpasses underveis i samtalen.

Finansiering av fag- og yrkesopplæring

- Fordeling av midler mellom utdanningsprogram
- Årshjul for budsjettering og budsjetteringsprosess

Investering i utstyr i fag- og yrkesopplæringen

- Investeringsbehov for utstyr i fag- og yrkesopplæringen
- Tidligere investeringsnivå i utstyr i fag- og yrkesopplæringen
- Finansiering av tidligere investeringer og eventuelle ordninger for dette
- Har skolen i løpet av de siste årene har fått utstyr i forbindelse med byggeprosjekt (nybygg eller modernisering), eller finnes det planer om dette?
- Planer for investering, herunder også prioritering av investeringer
- Samarbeid med andre skoler
- Samarbeid med regionalt og lokalt næringsliv
- Deres oppfatning av fylkeskommunens rolle i kartlegging og forståelse av utstysbehovet ved skolen

Vurdering av tilskuddsordningen

- Vurdering av behovet for tilskuddsordningen
- Samarbeid mellom skole og fylkeskommune i søknadsprosessen
- Erfaringer med søknads- og tildelingsprosess
- Vurdering av tilskuddsordningens utforming
 - Tilskuddsmodeller (Modell A og Modell B)
 - Egenandel
 - Søknadsbeløp
 - Skoleeiers rolle
 - Tidsplan (tidspunkt for utlysning/søknadsfrist og tid til å utarbeide søknad)
- Forslag til forbedring av tilskuddsordningen
- Hadde din skole søkt igjen hvis det kom en ny utlysning?
- Hadde din skole i så fall agert annerledes på noen måte?
-

Effekt av tilskuddsordningen

- Hvordan dekkes egenandelen?
- Hvordan påvirker tilskuddet skolens utstysinvestering i 2022 og i kommende år?
-

Annet

- Er det noe annet du ønsker å ta opp?

C.3 Skoler i kontrollgruppen

Oslo Economics og SNF gjennomfører på vegne av Utdanningsdirektoratet en forskningsbasert evaluering av utprøving av modeller for tilskudd til utstyr i yrkesfag. Tilskuddet ble lyst ut av Utdanningsdirektoratet i august 2021, med søknadsfrist 30.11.2021. Informasjon om tilskuddsordningen finner på Utdanningsdirektoratet sine hjemmesider [her](#). Prosjektet består i hovedsak av to deler; (i) å bistå i utformingen av modeller for tildeling av tilskudd til investering i utstyr i fag- og yrkesopplæringen og (ii) å evaluere tiltaksmodellene, og særlig i hvilken grad modellene bidrar til å øke fylkeskommunale investeringer i utstyr og om de er bærekraftige på sikt. I forbindelse med evalueringen ønsker vi å gjennomføre intervjuer med utvalgte skoleledere om deres erfaringer med tilskuddsordningen og dens effekter på skolenes prioritering av investering i utstyr.

Nedenfor finner du en liste over temaer som vi ønsker å ta opp i intervjuet. Ikke alle tema vil være relevante for alle informanter, og spørsmålene vil derfor tilpasses underveis i samtalen.

Finansiering av fag- og yrkesopplæring

- Fordeling av midler mellom utdanningsprogram
- Årshjul for budsjettering og budsjetteringsprosess

Investering i utstyr i fag- og yrkesopplæringen

- Investeringsbehov for utstyr i fag- og yrkesopplæringen
- Tidligere investeringsnivå i utstyr i fag- og yrkesopplæringen
- Finansiering av tidligere investeringer og eventuelle ordninger for dette
- Har skolen i løpet av de siste årene har fått utstyr i forbindelse med byggeprosjekt (nybygg eller modernisering), eller finnes det planer om dette?
- Planer for investering, herunder også prioritering av investeringer
- Samarbeid med andre skoler
- Samarbeid med regionalt og lokalt næringsliv
- Deres oppfatning av fylkeskommunens rolle i kartlegging og forståelse av utstyrsbehovet ved skolen

Vurdering av tilskuddsordningen

- Vurdering av behovet for tilskuddsordningen
- Samarbeid mellom skole og fylkeskommune i søknadsprosessen
- Erfaringer med søknads- og tildelingsprosess
- Vurdering av tilskuddsordningens utforming
- Tilskuddsmodeller (Modell A og Modell B)
 - Egenandel
 - Søknadsbeløp
 - Skoleeiers rolle
 - Tidsplan (tidspunkt for utlysning/søknadsfrist og tid til å utarbeide søknad)
- Forslag til forbedring av tilskuddsordningen
- Hadde din skole søkt igjen hvis det kom en ny utlysning?
- Hadde din skole i så fall agert annerledes på noen måte? Hvordan?

Konsekvenser av tilskuddsordningen

- Hvordan var det tenkt at egenandelen skulle dekkes?
- Hva skjer med den planlagte investeringen nå?
- Ble skolens investeringsplaner på noen måte påvirket av avslaget?

Annet

- Er det noe annet du ønsker å ta opp?

C.4 Skoler som ikke søkte

Oslo Economics og SNF gjennomfører på vegne av Utdanningsdirektoratet en forskningsbasert evaluering av utprøving av modeller for tilskudd til utstyr i yrkesfag. Tilskuddet ble lyst ut av Utdanningsdirektoratet i august 2021, med søknadsfrist 30.11.2021. Informasjon om tilskuddsordningen finner på Utdanningsdirektoratet sine hjemmesider [her](#). Prosjektet består i hovedsak av to deler; (i) å bistå i utformingen av modeller for tildeling av tilskudd til investering i utstyr i fag- og yrkesopplæringen og (ii) å evaluere tiltaksmodellene, og særlig i hvilken grad modellene bidrar til å øke fylkeskommunale investeringer i utstyr og om de er bærekraftige på sikt. forbindelse med evalueringen ønsker vi å gjennomføre intervjuer med utvalgte skoleledere om deres erfaringer med tilskuddsordningen og dens effekter på skolenes prioritering av investering i utstyr. Vi ønsker også å snakke med skoleledere ved skoler som ikke søkte om tilskudd for å høre om hvorfor man ikke søkte om tilskudd, og om det er forhold ved tilskuddsordningen som bidro til dette.

Nedenfor finner du en liste over temaer som vi ønsker å ta opp i intervjuet. Ikke alle tema vil være relevante for alle informanter, og spørsmålene vil derfor tilpasses underveis i samtalen.

Finansiering av fag- og yrkesopplæring

- Fordeling av midler mellom utdanningsprogram
- Årshjul for budsjettering og budsjetteringsprosess

Investering i utstyr i fag- og yrkesopplæringen

- Investeringsbehov for utstyr i fag- og yrkesopplæringen
- Tidligere investeringsnivå i utstyr i fag- og yrkesopplæringen
- Finansiering av tidligere investeringer og eventuelle ordninger for dette
- Har skolen i løpet av de siste årene har fått utstyr i forbindelse med byggeprosjekt (nybygg eller modernisering), eller finnes det planer om dette?
- Planer for investering, herunder også prioritering av investeringer
- Samarbeid med andre skoler
- Samarbeid med regionalt og lokalt næringsliv
- Deres oppfatning av fylkeskommunens rolle i kartlegging og forståelse av utstyrsbehovet ved skolen

Vurdering av tilskuddsordningen

- Din kjennskap til tilskuddsordningen
- Hvorfor søkte ikke din skole om tilskudd
- Vurdering av behovet for tilskuddsordningen
- Dialog mellom skole og fylkeskommune om ev. søknad
- Vurdering av tilskuddsordningens utforming
 - Tilskuddsmodeller (Modell A og Modell B)
 - Egenandel
 - Søknadsbeløp
 - Skoleeiers rolle
 - Tidsplan (tidspunkt for utlysning/søknadsfrist og tid til å utarbeide søknad)
- Forslag til forbedring av tilskuddsordningen
- Hadde din skole søkt hvis det kom en ny utlysning?
- Hadde din skole i så fall agert annerledes på noen måte?

Annet

- Er det noe annet du ønsker å ta opp?

CENTRE FOR APPLIED RESEARCH AT NHH

oslo**economics**

www.osloeconomics.no

post@osloeconomics.no
Tel: +47 21 99 28 00
Fax: +47 96 63 00 90

Besøksadresse:
Kronprinsesse Märthas plass 1
0160 Oslo

Postadresse:
Postboks 1562 Vika
0118 Oslo